ANDTS-vanor på Åland 2026

Användningen av alkohol, narkotika, doping, tobak, spel och digitala vanor

RAPPORT 2026:6

ÅSUB

ÅSUB rapportserie

I ÅSUBs rapportserie publiceras resultatet från ÅSUBs utredningsverksamhet och forskning. Det samhällsekonomiska området är centralt men verksamheten omfattar även många andra samhällsområden. ÅSUBs metodkompetens är särskilt inriktad mot ekonomiska lägesanalyser, prognoser, ekonomisk modellutveckling, surveyundersökningar samt utvärdering av politikinsatser. Utrednings- och forskningsverksamheten är i huvudsak uppdragsfinansierad och har kunder både inom Åland och internationellt.

De senaste rapporterna från ÅSUB

2024:4	Turismens samhällsekonomiska betydelse för Åland 2023
2024:5	Arbetsmarknadsbarometern 2024
2024:6	Tidsanvändning 2024. En studie om hur mycket tid åländska kvinnor och män lägger på obetalt hem-, hus- och omsorgsarbete
2024:7	Flyttorsaker 2024. En studie om varför man flyttar från Åland
2025:1	Konjunkturläget våren 2025
2025:2	Arbetsmarknadsbarometern 2025
2025:3	Kultur- och fritidsvanor på Åland 2025. En återgång till läget innan pandemin
2026:1	Stöd för närståendevård på Åland 2025
2026:2	Upplevd diskriminering i det åländska samhället 2025
2026:3	Konjunkturläget våren 2025
2026:4	Arbetsmarknadsbarometern 2026
2026:5	Havsbaserad vindkraft på Åland - möjliga lokala sysselsättningseffekter

För upplysningar:

Mina Rosenqvist, +358 18 25494
mina.rosenqvist@asub.ax

https://www.facebook.com/AASUB

https://www.instagram.com/asub_statistik_utredning

https://se.linkedin.com/company/aland-statistik-utredning-asub

ISSN 1455-3147 (print)

ISSN 2737-078X (online)

Förord

På uppdrag av social- och miljöavdelningen vid landskapsregeringen har Ålands statistik- och utredningsbyrå (ÅSUB) undersökt ålänningarnas bruk av alkohol, narkotika, dopningspreparat och tobaksprodukter samt spelande och digitala vanor. Syftet med undersökningen är att kartlägga alkoholvanorna och bruket av droger, nikotinprodukter och spelvanor samt att jämföra hur vanorna och mönstren har förändrats över tid på Åland. Resultaten är ägnade att göra underlag för utvecklingen av landskapsregeringens insatser inom området för riskbruk, missbruk och beroende.

Studien grundar sig främst på en enkät riktad till drygt 1 300 slumpmässigt utvalda personer bosatta på Åland. Enkäten har varit möjlig att besvara online eller i pappersformat. Undersökningen kan sägas vara en uppföljning av sex liknande studier av lite olika omfattning som genomförts under perioden 1995 till 2021. Resultaten jämförs där det har varit möjligt med de tidigare undersökningarna. I årets undersökning utvecklades frågeformuläret för att möjliggöra närmare jämförelser även med motsvarande undersökningar från Sverige och Finland.

ÅSUB riktar ett stort tack till alla som tagit sig tid att besvara den relativt omfattande enkäten. Utan er insats hade undersökningen inte varit möjlig.

Eftersom användningen av ANDTS bland unga under 18 år är ett särskilt prioriterat område i landskapets ANDTS-politiska program sammanfattas utöver enkätmaterialet även resultat om ungdomars ANDTS-vanor på Åland från den årliga Ungdomsundersökningen som ÅSUB sedan 2022 utför i samarbete med Folkhälsan på Åland. Även resultat om bruk av tobak, alkohol och droger från undersökningen Hälsa i skolan som Institutet för hälsa och välfärd (THL) gör på Åland presenteras, liksom resultat från ett forskningsprojekt om äldres alkoholbruk, det så kallade GERDA-projektet.

Forskningschef Mina Rosenqvist har varit huvudansvarig för uppdraget på ÅSUB och är även författare till den här rapporten. Statistiker Gerd Lindqvist har bidragit med sammanställning av de öppna svaren i enkäten. Statistiker Fabian Söderdahl och högskolepraktikant Sami Hård af Segerstad har bidragit till analysen och sammanställningen av resultat.

Mariehamn i november 2026

Katarina Fellman
Direktör

Innehåll

Innehåll ... 5
Figurförteckning ... 6
Tabellförteckning ... 8
Bilagor ... 8
1. Sammanfattning ... 9
2. Bakgrund och upplägg ... 13
2.1 Metod ... 14
Enkätundersökning till personer bosatta på Åland ... 14
Övriga källor ... 15
Disposition ... 16
3. Alkohol ... 17
3.1 Alkoholkonsumtion ... 17
Riskfyllt drickande ... 21
Alkoholkonsumtion i tidigare ANDTS-undersökningar på Åland ... 24
3.2 Alkoholvanor bland unga ... 25
3.3 Alkoholvanor bland äldre ... 29
4. Narkotika och doping ... 30
4.1 Självrapporterad användning av narkotika och dopingpreparat ... 30
Livstidsbruk ... 30
Narkotikabruk de senaste fem åren ... 31
Narkotikabruk de senaste tolv månaderna ... 32
4.2 Förekomsten av droger utifrån avloppsvattenmätningar ... 32
4.3 Narkotikabruk hos unga ... 33
5. Tobak och nikotinprodukter ... 37
5.1 Sporadiskt och regelbundet tobaksbruk 2011–2026 ... 37
5.2 Daglig tobaksanvändning ... 39
5.3 Ungdomars tobaksbruk ... 43
6. Spel om pengar ... 47
6.1 Riskabelt spelande ... 47
6.2 Penningspel bland unga ... 50
7. Digitala vanor ... 54
7.1 Digitala medier ... 54
7.2 Digitala (icke-penning) spel ... 56
7.3 Ungdomars digitala vanor ... 57
8. Självskattad hälsa ... 59
9. Kommentarer från svaranden ... 61
10. Avslutande reflektioner ... 62
Referenser ... 63

Figurförteckning

Figur 1. Hur ofta har du druckit alkohol under de senaste tolv månaderna? Andel vuxna (18–79 år) på Åland 2026, efter kön ... 18

Figur 2. Hur många "glas" drack du en typisk dag då du drack alkohol under de senaste tolv månaderna? Andel vuxna (18–79 år) på Åland 2026 som druckit alkohol de senaste tolv månaderna efter kön ... 18

Figur 3. Hur många "glas" drack du en typisk dag då du drack alkohol under de senaste tolv månaderna? Andel vuxna (18–79 år) på Åland 2026 som druckit alkohol de senaste tolv månaderna efter ålder ... 19

Figur 4. Hur ofta drack du sex glas eller fler vid ett och samma tillfälle under de senaste tolv månaderna? Andel vuxna (18–79 år) på Åland 2026 efter kön ... 19

Figur 5. Hur ofta drack du sex glas eller fler vid ett och samma tillfälle under de senaste tolv månaderna? Andel vuxna (18–79 år) på Åland 2026 efter ålder ... 20

Figur 6. Andel vuxna i Finland som har druckit minst sex glas vid samma tillfälle en gång i veckan eller oftare, 2014–2024, efter kön ... 20

Figur 7. Andel vuxna på Åland och i Finland som har druckit minst sex glas vid samma tillfälle, en gång i veckan eller oftare, 2022 och 2024 efter kön ... 21

Figur 8. Andel vuxna (18–79 år) på Åland som dricker för mycket alkohol (AUDIT-C) 2026, efter ålder ... 22

Figur 9. Andel vuxna i Finland som dricker för mycket alkohol (AUDIT-C) 2014–2024, efter kön ... 22

Figur 10. Andel vuxna på Åland och i Finland som dricker för mycket alkohol (AUDIT-C) 2022 och 2024 ... 23

Figur 11. Riskkonsumtion av alkohol bland 16–84-åringar i Sverige 2004–2024. Andel i procent efter kön ... 23

Figur 12. Andel vuxna på Åland som vid samma tillfälle brukat alkohol motsvarande högkonsumtion under de senaste 30 dagarna 2011, 2016 samt 2021 ... 25

Figur 13. Andel ungdomar på Åland som druckit alkohol 2022–2026 ... 25

Figur 14. Andel ungdomar på Åland som varit berusad eller påverkad av alkohol 2022–2026 ... 26

Figur 15. Andel ungdomar på Åland som intensivkonsumerat alkohol eller varit berusad minst en gång i månaden 2022–2026 ... 26

Figur 16. Andel ungdomar som använder alkohol i Finland 2001–2025 ... 27

Figur 17. Andel ungdomar som använder alkohol i Sverige 1989–2025 ... 27

Figur 18. Andelen ungdomar som varit berusad minst en gång i månaden i Finland 2001–2025 ... 28

Figur 19. Andel ungdomar som intensivkonsumerat alkohol i Sverige 1989–2025 ... 28

Figur 20. Andel vuxna (18–79 år) på Åland som någon gång använt narkotika, efter ålder 2026 ... 30

Figur 21. Användning av narkotika bland 16–84 åringar i Sverige 2014–2024. Andel i procent efter åldersgrupp ... 32

Figur 22. Användning av stimulerande droger i områden som hör till Mariehamns avloppsnät baserat på mätningar av avloppsvatten 2018–2024 ... 33

Figur 23. Andel ungdomar på Åland som vet någon som säljer narkotika 2022–2026 ... 34

Figur 24. Andel ungdomar på Åland som har blivit erbjudna att prova narkotika 2022–2026 34
Figur 25. Andel ungdomar på Åland som har använt narkotika 2022–2026 35
Figur 26. Andel ungdomar i Finland som har använt olagliga droger 2001–2025 35
Figur 27. Andel ungdomar i Sverige som har använt narkotika någon gång 1989–2025 36
Figur 28. Rökning och snusning bland 18–79-åringar på Åland 2026. Andel svarande i procent efter tobaksprodukt och ålder 39
Figur 29. Andel vuxna på Åland som röker eller snusar dagligen 1996–2026 40
Figur 30. Andel vuxna (18–79 år) på Åland som använder någon tobaks- eller nikotinprodukt dagligen 2026, efter ålder 41
Figur 31. Andel vuxna (20–64 år) på Åland och i Finland som använder tobaks- eller nikotinprodukter dagligen 2022–2024, efter kön 41
Figur 32. Dagligt tobaksbruk bland 20–64-åringar i Finland 1996–2024, andel i procent efter tobakssort 42
Figur 33. Dagligt tobaksbruk bland 16–84-åringar i Sverige 2004–2024, andel i procent efter tobakssort 42
Figur 34. Andel ungdomar på Åland som dagligen använder tobak, e-tobak, tobakssnus eller tobaksfritt nikotinsnus 2017–2025 45
Figur 35. Andel ungdomar i Finland som dagligen använder tobak, e-tobak, tobakssnus eller tobaksfritt nikotinsnus 2017–2025 45
Figur 36. Andel ungdomar i Sverige som någon gång använt minst en nikotinprodukt 1991–2025 46
Figur 37. Andel 18–79-åringar på Åland som spelat penningspel de senaste tolv månaderna 2011–2026, efter kön 47
Figur 38. Riskabelt spelande bland 16–84-åringar i Sverige 2014–2024, andel i procent efter kön 48
Figur 39. Riskabelt spelande bland 16–84-åringar i Sverige 2014–2024, andel i procent efter åldersgrupp. 48
Figur 40. Andel vuxna över 20 år på Åland och i Finland som spelat om pengar minst en gång i veckan under de senaste 12 månaderna 2022 och 2024, efter kön. 49
Figur 41. Andel vuxna över 20 år med låg och måttlig risk för spelproblem på Åland och i Finland 2022 och 2024, andel i procent 49
Figur 42. Andel vuxna över 20 år med måttlig risk för spelproblem på Åland och i Finland 2022 och 2024, efter kön 50
Figur 43. Andel ungdomar på Åland som spelar om pengar 2024–2026 50
Figur 44. Ungdomar på Åland som spelat för minst tio euro den senaste månaden. Andel av de som spelat för pengar 2024–2026 51
Figur 45. Andel ungdomar på Åland som spelar om pengar varje vecka 2017–2025 51
Figur 46. Andel ungdomar i Finland som spelar om pengar varje vecka 2011–2025 52
Figur 47. Andel ungdomar i Finland som spelar om pengar varje vecka 2011–2025, efter kön 52
Figur 48. Andel ungdomar i Sverige som någon gång spelat om pengar 2012–2025 53
Figur 49. Andel studerande på gymnasiet (åk 2) i Sverige som spelat för pengar de senaste 30 dagarna 2015–2025, efter belopp 53
Figur 50. Användningen av digitala medier (mobilen, surfplatta, dator eller annan skärm) på fritiden under en vanlig dag bland 18–79-åringar på Åland 2026. Andel i procent 54

Figur 51. Användningen av digitala medier (mobilen, surfplatta, dator eller annan skärm) på fritiden under en vanlig dag bland 18–79-åringar på Åland 2026. Andel i procent efter ålder 55

Figur 52. Hur 18–79-åringar på Åland upplever att deras användning av digitala medier påverkar sömnen 2026. Andel i procent 55

Figur 53. Spelandet av digitala (icke-penning) spel på mobilen, surfplattan, dator eller tv-spel på fritiden under en vanlig dag bland 18–79-åringar på Åland 2026. Andel i procent. 56

Figur 54. Genomsnittlig självskattad hälsa bland vuxna (18–79 år) på Åland 2026, på en skala från noll (dålig) till tio (utmärkt), efter ålder 59

Tabellförteckning

Tabell 1. Bakgrundsfaktorer för respondenter i undersökningen 15

Tabell 2. Andel vuxna (18–79 år) på Åland som har varit berusad 2021 och 2026 efter kön 17

Tabell 3. Andel vuxna i arbetsför ålder på Åland som dricker alkohol minst en gång i veckan 1980–2021, efter dryckesgrupp 24

Tabell 4. Andel vuxna på Åland som någon gång använt cannabis 1996–2026 31

Tabell 5. Andel vuxna (18–79 år) på Åland som använt narkotika någon gång under de senaste fem åren 2011–2026, efter narkotikatyp 31

Tabell 6. Debutålder för tobaksbruk bland 18–79 åringar på Åland 2026, efter tobaksprodukt och kön 37

Tabell 7. Rökning och snusning bland 18–79-åringar på Åland 2011–2026. Andel svarande i procent efter tobaksprodukt 38

Tabell 8. Daglig rökning och snusande bland 18–79-åringar på Åland 2011–2026. Andel svarande efter kön 39

Tabell 9. Andel ungdomar på Åland som använder tobak eller nikotinprodukter 2020–2026, efter skolnivå och tobakstyp 44

Tabell 10. Andel ungdomar på Åland som spenderar minst tre timmar på fritiden en vanlig dag på digitala aktiviteter 2023–2026 57

Tabell 11. Genomsnittlig självskattad hälsa bland vuxna på Åland 2022 och 2026, på en skala från noll (dålig) till tio (utmärkt) 59

Tabell 12. Genomsnittlig självskattad hälsa bland vuxna (18–79 år) på Åland 2026, på en skala från noll (dålig) till tio (utmärkt), efter ANDTS-indikatorer 60

Tabell 13. Översikt över tidigare ANDTS-undersökningar på Åland 76

Bilagor

Bilaga 1. Följebrev och frågeformulär 65

Bilaga 2. Kvalitetsbilaga 73

1. Sammanfattning

Syftet med den här undersökningen är att ge en uppdaterad bild av ANDTS-vanor (alkohol, narkotika, doping, tobak, spel och digitala vanor) bland personer bosatta på Åland 2026. Utredningen har utförts av Ålands statistik- och utredningsbyrå (ÅSUB) på uppdrag av Ålands landskapsregering. ANDTS-vanor på Åland har kartlagts i flera tidigare undersökningar. Ett särskilt fokus i den här undersökningen har därför varit att undersöka hur ANDTS-vanorna på Åland förändrats över tid.

Undersökningen bygger huvudsakligen på en enkätundersökning riktad till ett slumpmässigt urval vuxna personer bosatta på Åland 2026. Datainsamlingen pågick under våren 2026. Totalt besvarande 626 personer enkätundersökningen, vilket motsvarar en svarsfrekvens på 48 procent. Resultatet från enkätundersökningen har även kompletterats med uppgifter från andra enkätundersökningar på Åland, i Finland och i Sverige.

Alkohol

Nio av tio svarande har någon gång varit berusade. I genomsnitt var de svarande 16 år gamla den första gången de drack sig berusade. Nästan var femte svarande har druckit alkohol två-tre gånger per vecka eller oftare under de senaste tolv månaderna. En majoritet av de svarande som druckit alkohol drack ett till två glas under en typisk dag. Samtidigt har mer än var femte druckit minst fem glas en typisk dag. Fyra procent har högkonsumerat alkohol (druckit minst sex glas vid samma tillfälle) varje vecka eller oftare. Alkoholkonsumtionen är över lag större bland män än bland kvinnor. Dessutom tenderar yngre att dricka mer, och mer frekvent, än äldre svarande.

Omkring var femte svarande, 22 procent, har ett högre värde än gränsvärdet för riskfyllt drickande (mätt med AUDIT-C). Andelen är högst bland 18–24-åringar (40 procent) och 60–69 åringar (32 procent) och lägst bland 40–49 och 50–59 åringar (12 procent).

Alkoholfrågorna har ändrats i årets enkätundersökning, vilket begränsar jämförbarhet med tidigare studier på Åland. Motsvarande mått används dock i undersökningen Hälsosamma Finland, som utförs av Institutet för hälsa och välfärd (THL). Om vi jämför med resultatet från Hälsosamma Finland kan det med viss försiktighet tyda på att både andelen som högkonsumerat alkohol och andelen riskfyllt drickande har minskat på Åland sedan 2024, men det bör bekräftas av kommande undersökningar.

Sett ur ett längre tidsperspektiv har alkoholanvändningen minskat bland ungdomar på Åland, även om användningen av alkohol över lag varit relativt stabil under de senaste fem åren.

Narkotika och doping

Nästan var femte svarande (17 procent; 21 procent av männen och 13 procent av kvinnorna) har någon gång använt cannabis, annan narkotika än cannabis, receptbelagda narkotikaklassade läkemedel (såsom opiater eller bensodiazepiner) på annat sätt än läkare förskrivit, eller anabola androgena steroider eller tillväxthormon utan förskrivning av läkare. Framför allt handlar det om cannabis, där 16 procent av svarande i undersökningen använt cannabis 2026, jämfört med 12 procent 1996. Om man ser till cannabis-bruk under senaste fem åren är andelen mer konstant, tre procent 2026 mot två procent 2011.

Under de senaste 12 månaderna har två procent använt cannabis, medan ett fåtal personer har använt någon annan narkotika eller läkemedel. Resultatet ligger i linje

med undersökningen från 2021. Endast enstaka personer har använt dopingpreparat någon gång i livet.

Avloppsvattenundersökningar visar att den sammanlagda användningen av stimulerande droger (amfetamin, metamfetamin, MDMA och kokain) i områden som hör till Mariehamns avloppsnät har ökat över tid (med 26 procent från 2018 till 2024).

Bland unga har andelen som känner till någon som säljer narkotika, som har blivit erbjuden narkotika eller som har använt narkotika sjunkit under de senaste fem åren (2022–2026).

Tobak och nikotinprodukter

Nästan var femte vuxen på Åland, 18 procent, använder någon tobaks- eller nikotinprodukt (inklusive tobaksfritt nikotinsnus) dagligen. Det är signifikant vanligare bland män, där nästan en fjärdedel använder minst en tobaks- eller nikotinprodukt regelbundet (23 procent, jämfört med 12 procent av kvinnorna).

Sett ur ett längre tidsperspektiv har användningen av tobak och nikotinprodukter dagligen minskat från 29 procent 1996, till 14–15 procent 2016 och 2021 för att nu öka till 18 procent 2026.

Andelen som bara röker sporadiskt har ökat något sedan 2021, medan andelen som röker dagligen har minskat i motsvarande utsträckning. Om man ser till utvecklingen under de senaste femton åren har rökning minskat med nästan tio procentenheter totalt, där den största minskningen skett i gruppen som röker dagligen (från tolv procent 2011 till fem procent 2026). Däremot har andelen som rökt e-cigaretter eller vejpat ökat något, från en procent 2011 till fem procent 2026.

Andelen som använder tobakssnus sporadiskt har minskat något (från sex procent 2011 till tre procent 2026), samtidigt som andelen som snusar tobakssnus dagligen har ökat med två procentenheter (från sex till åtta procent) under samma tidsperiod. Om man även inkluderar personer som snusar tobaksfritt nikotinsnus stiger andelen svarande som snusar dagligen till tolv procent 2026.

Både cigarettrökning och användningen av tobakssnus och tobaksfritt nikotinsnus är vanligare bland män än kvinnor. Det är också vanligare att yngre svarande använder någon tobaks- eller nikotinprodukt.

Generellt förekommer endast mindre skillnader i ungdomars tobaksanvändning under de senaste sju åren. Även sett ur ett längre tidsperspektiv ligger andelen ungdomar som dagligen använder tobak, e-cigaretter, tobakssnus eller tobaksfritt nikotinsnus på ungefär samma nivå 2025 som 2017 (cirka tio procent) för såväl högstadieelever som gymnasiestuderande. Bland studerande på yrkesgymnasium var andelen betydligt högre, 34 procent 2025, men den hade minskat från 38 procent sedan 2017 samtidigt som den ökat något på kortare sikt (29 procent 2023).

Spel om pengar

Andelen svarande som spelat om pengar under de senaste tolv månaderna har minskat från 60 procent 2011 till 43 procent 2026. Tre procent av samtliga svarande ligger över gränsen för riskabelt spelande (sex procent om vi endast ser till de som spelat för pengar under det senaste året). Penningspel är vanligare bland män än kvinnor.

Spel om pengar är vanligt förekommande bland ungdomar. Bland högstadieelever har andelen som spelat om pengar minskat från nästan hälften 2024 till en tredjedel 2026. Bland studerande på Ålands lyceum har andelen i stället ökat något, från var fjärde

studerande 2024 till var tredje 2025 och 2026, medan andelen har varierat mellan 40–45 procent bland studerande på yrkesgymnasiet under samma tidsperiod.

Av de ungdomar som spelat om pengar har 28 procent av högstadieelever, 31 procent av studerande på Ålands Lyceum och 40 procent av studerande på yrkesgymnasiet spelat för minst 10 euro under den senaste månaden. Det är en minskning sedan 2024, då motsvarande andelar var 34, 39 och 45 procent.

Digitala vanor och (icke-penning) spel

I årets enkät inkluderades även frågor om digitala vanor. Mer än två av fem svarande (43 procent) använder digitala medier (mobilen, surfplatta, dator eller annan skärm) minst tre timmar på fritiden under en vanlig dag. Det finns ingen skillnad då man jämför män och kvinnor, men det är betydligt vanligare att yngre använder digitala medier än äldre. Nästan en fjärdedel menar att deras användning av digitala medier påverkar deras sömn negativt. Vidare har en av tre svarande (33 procent) använt så mycket tid till digitala medier att det påverkat deras övriga liv negativt.

Fyra av fem lägger mindre än en timme en vanlig dag på (icke-penning) spel. Endast fem procent lägger tre timmar eller mer på digitala spel en vanlig dag. Det är betydligt vanligare bland män att lägga mer tid på digitala spel än kvinnor. Vidare kan vi se en skillnad efter ålder, där yngre i större utsträckning spelar digitala spel. Var tionde svarande upplevde att deras digitala spelande påverkar deras övriga liv negativt (14 procent av männen, 7 procent av kvinnorna).

Digitala medier används frekvent av ungdomar på Åland. Tre av fyra högstadieelever använder mobilen totalt i tre timmar eller mer på fritiden under en vanlig dag, jämfört med 86 och 87 procent av studerande på Ålands Lyceum, respektive studerande på yrkesgymnasiet. Omkring hälften av ungdomarna lägger minst tre timmar på sociala aktiviteter under en vanlig dag.

Självskattad hälsa

I enkätundersökningen fick de svarande skatta sin egen fysiska och psykiska hälsa på en skala från noll till tio, där noll motsvarar dålig och tio utmärkt. I genomsnitt skattar de svarande sin fysiska hälsa till 7,5 och den psykiska hälsan till 8,1. Den självskattade psykiska hälsan är i genomsnitt lägre bland personer med riskfyllt alkoholbruk, de som använt narkotika någon gång i livet, bland de som använder någon tobaks- eller nikotinprodukt, samt bland de som upplever att deras användning av digitala medier eller spelande av icke-penningspel påverkar deras övriga liv negativt. Även den självskattade fysiska hälsan tenderar genomgående att vara lägre bland dessa grupper, men uppnår inte formell statistisk signifikans. Det är inte möjligt att dra slutsatser om orsakssamband mellan ANDTS-vanor och hälsa baserat på tvärsnittsdata som används i den här enkätundersökningen.

ANDTS-användningen på Åland jämfört med Finland och Sverige

På det stora hela tenderar ANDTS-vanorna på Åland att följa samma mönster som användningen i Finland och Sverige. Från ett längre tidsperspektiv kan vi se en svagt nedåtgående trend i andelen vuxna som dricker för mycket alkohol, både i Finland och i Sverige. Våra resultat ger en indikation om att andelen kan ha minskat något även på Åland, men det behöver bekräftas av kommande undersökningar.

Användningen av narkotika tenderar att ha varit relativt stabil över en längre tid på Åland, i Finland och i Sverige, baserat på enkätundersökningar. Däremot visar avloppsvattenundersökningar att användningen av stimulerande droger (amfetamin, metamfetamin, MDMA och kokain) har ökat både på Åland och i Finland.

Tobaksanvändningen på Åland följer samma mönster som i våra närregioner. Cigarettrökningen minskar över tid, medan användningen av snus är mer stabil. Tobakssnus är vanligare på Åland än i Finland, men når inte upp till samma nivå som i Sverige. Användningen av tobaksfritt nikotinsnus ligger på samma nivå på Åland som i Sverige. Rökning är i stället något vanligare i Finland än i Sverige, där Åland ligger ungefär på samma nivå som Sverige.

Det är något vanligare att spela om pengar i Finland än på Åland. Lika stor andel uppfyller kriterierna för riskabelt spelande på Åland och i Sverige. I Sverige har andelen riskabelt spelande varit stabil under de senaste tio åren.

Generellt visar resultatet från Åland, Finland och Sverige, att både män och yngre tenderar att bruka ANDTS i större utsträckning än kvinnor och äldre svarande.

2. Bakgrund och upplägg

Huvudsyftet med den här undersökningen är att ge en uppdaterad bild av ANDTS-vanor (alkohol, narkotika, doping, tobak och spel) och digitala vanor bland personer bosatta på Åland 2026. Utredningen har utförts av Ålands statistik- och utredningsbyrå (ÅSUB) på uppdrag av Ålands landskapsregering.

Flera tidigare undersökningar har kartlagt ANDTS-vanor på Åland. De första undersökningarna om alkoholkonsumtion bland ålänningar genomfördes på initiativ av Ålands Nykterhetsförbund 1980 (Pettersson, 1982) och av landskapsregeringen (tidigare Ålands landskapsstyrelse) 1995 (Karlsson, 1995). År 1996 kartlades även ålänningars bruk av tobak och narkotika (Ahlqvist, 1996). Därefter har undersökningar om ANDTS-vanor genomförts ungefär vart femte år på Åland. Ålands landskapsregering har kartlagt ANDTS-vanor på Åland 2001 och 2005 (Jordas & Lilja, 2002; Lilja & Jordas, 2006), medan ÅSUB har genomfört motsvarande undersökningar 2011, 2016 och 2021.

Ett särskilt fokus i den här undersökningen har därför varit att undersöka hur ANDTS-vanorna på Åland förändrats över tid. Resultatet jämförs även med motsvarande studier från Sverige och Finland, i mån av möjlighet. I årets undersökning inkluderas för första gången även frågor om digitala vanor.

Undersökningens resultat kommer att användas för att följa upp landskapsregeringens ANDTS-politiska program för Åland 2025–2028 (Landskapsregeringen, 2025). Det övergripande målet i programmet är att *”förebygga och begränsa de negativa fysiska, psykiska och sociala effekterna av ANDTS-bruk som hindrar människor från att leva ett hälsosamt, tryggt och meningsfullt liv.”*

Programmet omfattar framför allt användningen av alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel. Till tobak räknas även tobaksrelaterade produkter som elektroniska cigaretter (e-cigaretter) och tobaksfritt nikotinsnus. Vidare inkluderas alla former av skadligt spelande i programmet, både spel om pengar och digitala (icke-penning) spel. Slutligen inkluderas även skadliga digitala vanor i programmet.

De övergripande målsättningarna i Ålands landskapsregerings *Alkohol-, narkotika-, dopnings-, tobaks- och spelpolitiskt program* för åren 2025–2028 är följande:

1. Antalet personer som utvecklar skadligt bruk eller beroende av alkohol, tobak, spel eller digitala medier, ska minska och antalet personer som börjar använda narkotika eller dopningspreparat ska minska.
2. Debutåldern för alkohol, tobak och spel om pengar ska successivt höjas. Ingen under 18 år ska bruka ANDT eller spel om pengar.
3. Totalkonsumtionen av alkohol, tobak, narkotika, dopningspreparat och spel om pengar ska minska. Det långsiktiga målet gällande tobak är ett rökfritt Åland år 2030 och ett tobaksfritt Åland år 2040.
4. Tillgängligheten till alkohol, narkotika, dopningspreparat och tobak ska minska. Spel om pengar ska utgöra en sund och säker arena där efterfrågan på spel tillgodoses under kontrollerade former.
5. Tillgången till vård och stöd av god kvalitet för personer med skadligt bruk eller beroende samt för deras anhöriga och närstående ska säkras och utformas utifrån varje persons behov och förutsättningar.
6. Skadeverkningar relaterade till alkohol, tobak, narkotika, dopningspreparat, spel och digitala vanor ska minska. Barn och unga ska skyddas mot skadliga

effekter orsakade av andras eller eget bruk av alkohol, narkotika, dopning, tobak, spel och digitala medier.

Resultatet från den här undersökningen kan även används som underlag för beslutsfattande inom såväl landskapet som kommunerna, men även för prioriteringar och strategier inom olika organisationer.

I följande avsnitt presenteras undersökningens metod och rapportens disposition.

2.1 Metod

Rapporten baseras framför allt på en enkätundersökning riktad till vuxna personer bosatta på Åland, datainsamlingen beskrivs mer i detalj nedan. Resultatet har även kompletterats med underlag från andra enkätundersökningar och tillgänglig statistik från Åland, Finland och Sverige, vilka beskrivs i avsnittet "*Övriga källor*".

Enkätundersökning till personer bosatta på Åland

Undersökningen baseras på en enkät som skickades ut till drygt 1 300 slumpmässigt utvalda personer (18-79 år) bosatta på Åland. Enkäten innehöll frågor om användningen av alkohol, narkotika, dopingpreparat, tobak och nikotin, spel om pengar, samt digitala vanor (inklusive icke-penningspel). Se *Bilaga 1* för följebrev och frågeformulär.

I årets undersökning utvecklades frågeformuläret för att möjliggöra ytterligare jämförelser med motsvarande undersökningar från Sverige och Finland, samtidigt som vi velat bevara möjligheterna att kunna göra längre tidsserier och jämföra med tidigare undersökningar på Åland i så stor utsträckning som möjligt. De nya mätverktygen presenteras kort i respektive kapitel, mer information om verktygen finns i Kvalitetsbilagan (*Bilaga 2*). Nytt för i år är frågor om digitala vanor.

Insamlingen pågick under perioden april till maj 2026. Det var möjligt att bevara enkäten både på papper och digitalt och en påminnelse om att delta i undersökningen skickades ut. Totalt besvarade 626 personer frågeformuläret, vilket motsvarar en svarsfrekvens på 47,8 procent.

För att kunna generalisera resultatet till Ålands befolkning har svaren viktats efter rampopulationens fördelning. Tabell 1 visar de svarandes fördelning på olika bakgrundsvariabler både viktat och oviktat. Allt resultat som redovisas i rapportens följande kapitel är viktat med avseende på kön och ålder.

Då svarsmaterialet tillåter redovisas resultatet skilt för kvinnor och män och för olika åldersgrupper (skillnader i resultaten presenteras endast om de uppnår formell statistisk signifikans, p-värden mindre än 0,05). Där det är möjligt presenteras och jämförs resultatet med tidigare års undersökningar samt med motsvarande resultat från Finland och Sverige.

I kvalitetsbilagan (*Bilaga 2*) finns mer detaljerad information om datainsamling och andra metodologiska överväganden.

Tabell 1. Bakgrundsfaktorer för respondenter i undersökningen

	Viktat		Oviktat	
	Antal	Andel	Antal	Andel
Kön				
Kvinnor	316	50 %	367	59 %
Män	310	50 %	259	41 %
Ålder				
18–24 år	53	8 %	40	6 %
25–39 år	144	23 %	119	19 %
40–49 år	109	17 %	109	17 %
50–59 år	113	18 %	116	19 %
60–69 år	108	17 %	125	20 %
70–79 år	99	16 %	117	19 %
Region				
I Mariehamn	241	38 %	243	39%
På landsbygden	348	56%	341	54%
I skärgården	38	6 %	42	7 %
Utbildning				
Grundskola/folkskola/mellanskola	57	9 %	62	10 %
Yrkesskola/institut/gymnasium	286	46 %	280	45 %
Universitet/högskola	277	45 %	278	45 %
Barnfamilj				
Ja	218	35 %	202	33 %
Nej	400	65 %	415	67 %

Källa: ÅSUB

Övriga källor

Uppgifter om **ANDTS-vanor på Åland** hämtas från tidigare rapporter baserat på enkätundersökningar som utförts på Åland (Ahlqvist, 1996; Jordas & Lilja, 2002; Karlsson, 1995; Lilja & Jordas, 2006; ÅSUB 2021, 2016 och 2011).

Information om **ungdomars ANDTS-vanor på Åland** baseras framför allt på resultat från den årliga *Ungdomsundersökningen* som ÅSUB utför i samarbete med Folkhälsan på Åland sedan 2022[1]. Undersökningen riktas till högstadieelever samt till studerande i årskurs 1 och 2 på gymnasiet på Åland. År 2026 deltog 843 högstadieelever och 583 gymnasiestuderande i undersökningen.

Vidare har vi inkluderat resultat om **ungdomars ANDTS-vanor både i Finland och på Åland** från undersökningen *Hälsa i skolan*[2] som Institutet för hälsa och välfärd (THL) genomför vartannat år. Uppgifterna är hämtade från THL:s öppna statistikdatabaser (sotkanet.fi).

Uppgifter om **ANDTS-vanor bland vuxna på Åland och i Finland** har hämtats från THL:s öppna statistikdatabaser (sotkanet.fi), baserat på den återkommande undersökningen *Hälsosamma Finland*[3]. Uppgifter om Åland ingår inte i den statistik som rapporteras för hela landet.

[1] Se https://www.asub.ax/sv/utredning/ungdomsundersokning-2026-andts-vanorna-bland-unga-pa-aland för mer information och resultat från senaste Ungdomsundersökningen.

[2] Se https://thl.fi/sv/forskning/projekt/enkaten-halsa-i-skolan

[3] Se https://thl.fi/sv/forskning/projekt/undersokningen-halsosamma-finland för mer detaljerad beskrivning av undersökningen. År 2022 och 2024 gjordes ett tilläggsurval på 2 800 personer bosatta på Åland, varav 1 271 personer besvarade enkäten år 2022 samt 1 391 personer år 2024.

Information om **användningen av ANDTS i Sverige** baseras på statistik från Folkhälsomyndighetens återkommande undersökning *Nationella folkhälsoenkäten*[4]. Uppgifterna är hämtade från Folkhälsomyndighetens öppna databaser, Folkhälsodata (https://fohm-app.folkhalsomyndigheten.se/Folkhalsodata).

För att komplettera den självrapporterade användningen av narkotika har information om **användning av narkotika på Åland och i Finland** även hämtats från THL:s avloppsvattenundersökningar[5], via THL:s öppna statistikdatabaser (sotkanet.fi).

Uppgifter om **ANDTS-vanor bland ungdomar i Sverige** är baserade på CAN:s *Nationella skolundersökning*, som årligen utförs bland elever i årskurs 9 sedan 1971 samt årskurs 2 i gymnasiet sedan 2004. Uppgifterna är hämtade från tabellbilagan till senaste rapporten (Svensson & Guttormsson, 2025)[6].

Informationen om **alkoholbruk bland äldre på Åland, i Finland och i Sverige** är baserade på resultat från forskningsprojektet *GERDA* (the Gerontological Regional Database; se Jemberie et al., 2025).

Slutligen har Mediemyndigheten i Sverige studerat **ungdomars användning av digitala medier** vartannat år sedan 2005 (Mediemyndigheten, 2025).

Disposition

Alkoholkonsumtionen på Åland presenteras i kapitel 3, medan användningen av narkotika och dopingpreparat redovisas i kapitel 4. I kapitel 5 presenteras användningen av tobaks- och nikotinprodukter.

Spel om pengar redovisas i kapitel 6 och kapitel 7 visar information om icke-penningspel och digitala vanor.

Resultat gällande svarandes självskattade hälsa presenteras i kapitel 8. Vidare fick de svarande möjlighet att lämna övriga kommentarer, fritt formulerat, i enkäten. Dessa sammanfattas i kapitel 9.

Slutligen presenteras avslutande reflektioner i kapitel 10.

[4] Se https://www.folkhalsomyndigheten.se/statistik-och-data/om-vara-data/om-vara-datainsamlingar/nationella-folkhalsoenkaten/ för detaljerad beskrivning av undersökningen.

[5] Läs mer om avloppsvattenundersökningarna här: https://thl.fi/sv/forskning/projekt/avloppsvattenundersokning-narkotikaanvandning-pa-befolkningsniva

[6] Läs mer om CAN:s nationella skolundersökning här: https://www.can.se/undersokningar/cans-nationella-skolundersokning/ Tabellbilagan till rapporten från 2026 finns tillgänglig här: https://www.can.se/publikationer/cans-nationella-skolundersokning-2025/

3. Alkohol

I det här kapitlet presenterar vi uppgifter om alkoholkonsumtionen på Åland. I samband med årets enkätundersökning utvecklades alkoholfrågorna i formuläret för att kunna mäta problematiskt drickande med verktyget AUDIT-C (läs mer i *Bilaga 2*). Medan detta möjliggör jämförelser med motsvarande undersökningar i Finland och Sverige, begränsas möjligheten att jämföra resultatet med tidigare års undersökningar på Åland.

Alkoholvanor bland ungdomar och hos äldre presenteras i egna avsnitt. Jämförelser med motsvarande resultat från Sverige och Finland presenteras löpande där det är möjligt.

3.1 Alkoholkonsumtion

Resultatet från enkätundersökningen visar att omkring nio av tio svarande har varit berusade, vilket är ungefär lika vanligt bland kvinnor som män. I genomsnitt var de svarande 16,4 år då de första gången drack sig berusade. Män var i genomsnitt signifikant yngre än kvinnor första gången de drack sig berusade (15,8 år, jämfört med 17,0 år bland kvinnor). Resultatet är helt i linje med resultatet från 2021.

Tabell 2. Andel vuxna (18–79 år) på Åland som har varit berusad 2021 och 2026 efter kön

Andel som någon gång varit berusad	2021	2026
Totalt	91 %	89 %
Kvinnor	86 %	86 %
Män	96 %	91 %

Källa: ÅSUB (2021), ÅSUB (2026)

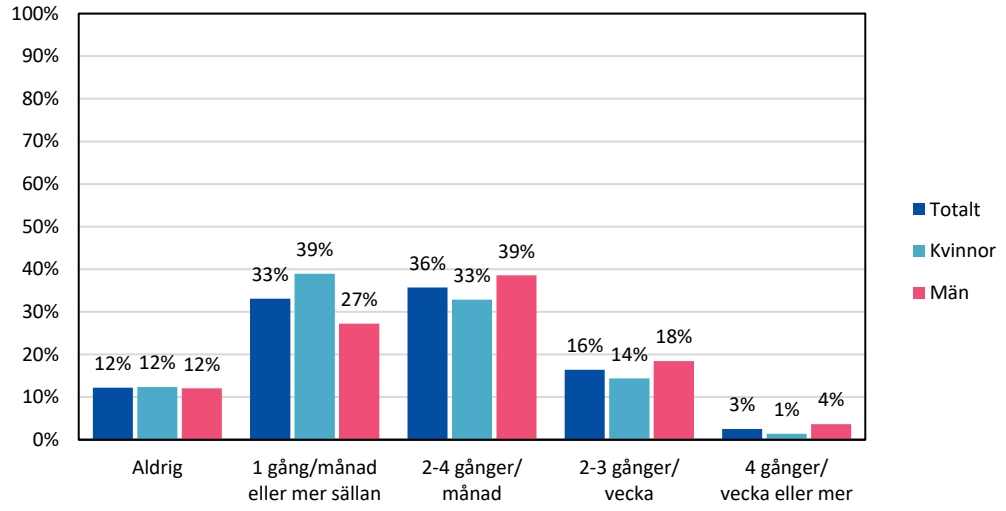
Alkoholkonsumtion mättes med de tre frågor som ingår i mätverktyget AUDIT-C:

- Hur ofta har du druckit alkohol under de senaste tolv månaderna?
- Hur många "glas" drack du en typisk dag då du drack alkohol under de senaste tolv månaderna?
- Hur ofta drack du sex glas eller fler vid ett och samma tillfälle under de senaste tolv månaderna?

Med ett glas avses den mängd alkohol som motsvarar 50 cl öl med cirka 3,5 procent alkoholhalt, 33 cl starköl (cirka 5,5 procent alkoholhalt), 10–15 cl vin, 5–8 cl starkvin eller 4 cl sprit (till exempel whisky). Svaren på de tre frågorna summeras ihop till ett index som därefter kan användas för att mäta riskfyllt drickande (läs mer i *Bilaga 2*). Först redovisas svaren på de tre enskilda frågorna, därefter förekomsten av riskfyllt drickande baserat på det sammanlagda värdet på mätinstrumentet.

Figur 1 visar att nästan var femte svarande har druckit alkohol två-tre gånger per vecka eller oftare under de senaste tolv månaderna. En signifikant könsskillnad förekommer, där män tenderar att dricka alkohol oftare än kvinnor. Till exempel har 22 procent av männen druckit alkohol två till tre gånger per vecka eller oftare under de senaste tolv månaderna, jämfört med 15 procent av kvinnorna. Däremot ser vi ingen skillnad mellan olika åldersgrupper.

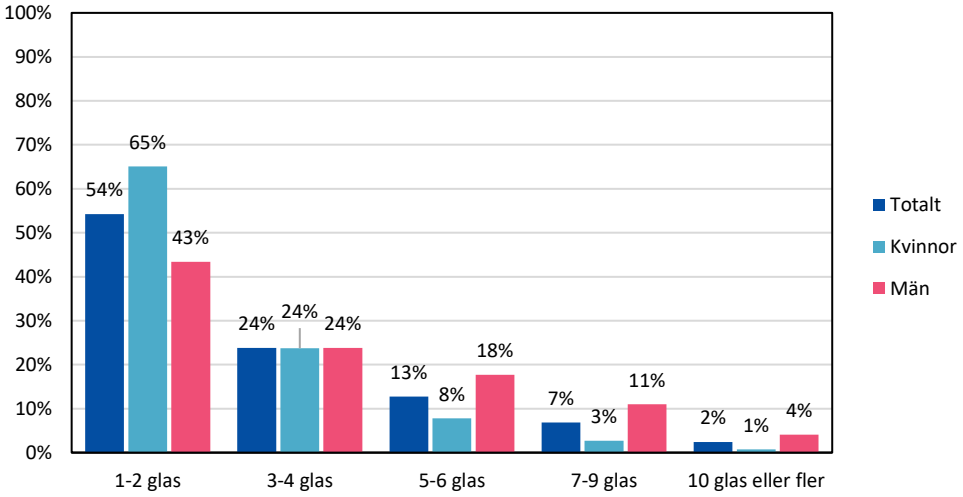
Figur 1. Hur ofta har du druckit alkohol under de senaste tolv månaderna? Andel vuxna (18–79 år) på Åland 2026, efter kön

Källa: ÅSUB (2026)

En majoritet av de svarande som druckit alkohol drack ett till två glas under en typisk dag. Samtidigt har mer än var femte druckit minst fem glas en typisk dag. Män har i större utsträckning svarat att de dricker mer alkohol vid samma tillfälle än kvinnor.

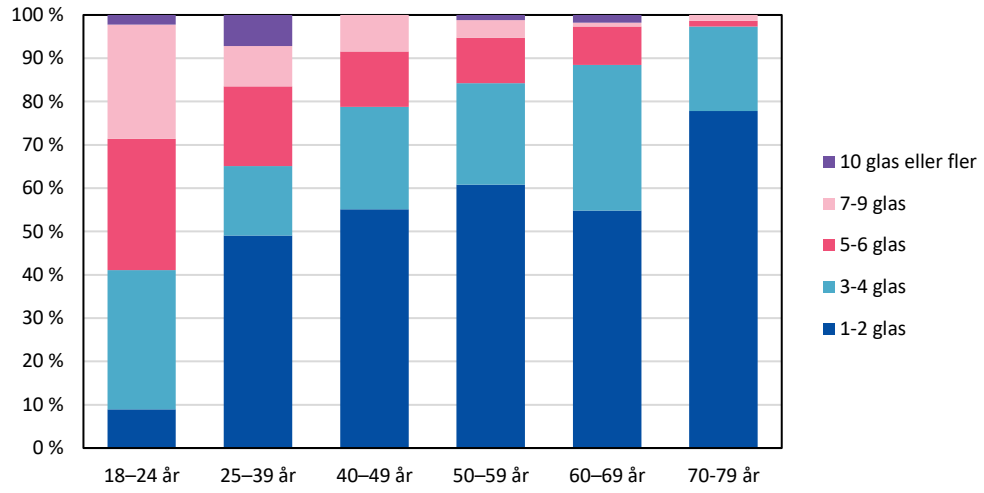
Figur 2. Hur många "glas" drack du en typisk dag då du drack alkohol under de senaste tolv månaderna? Andel vuxna (18–79 år) på Åland 2026 som druckit alkohol de senaste tolv månaderna efter kön

Källa: ÅSUB (2026)

Dessutom framkommer en tydlig åldersskillnad, där yngre tenderar att dricka mer än äldre vid ett typiskt tillfälle då de drack alkohol (se figuren nedan).

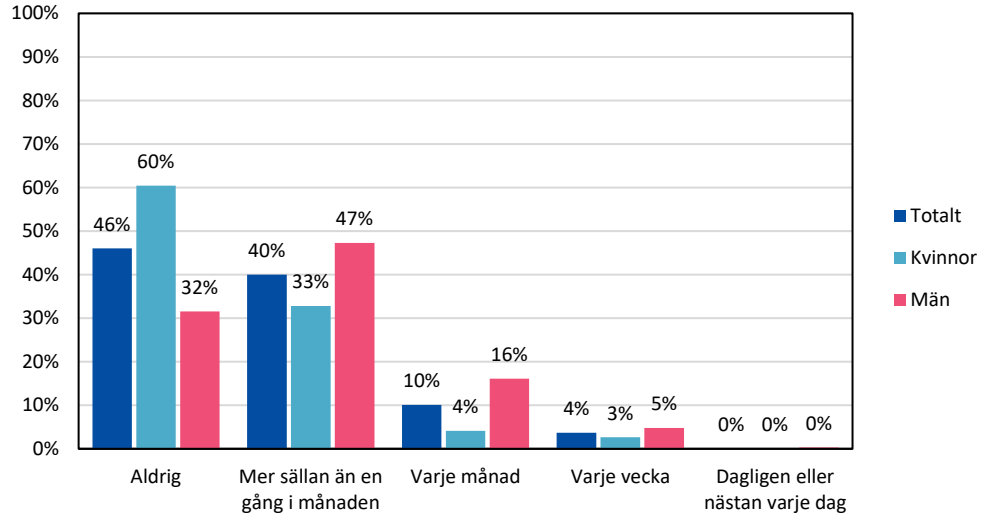
Figur 3. Hur många "glas" drack du en typisk dag då du drack alkohol under de senaste tolv månaderna? Andel vuxna (18–79 år) på Åland 2026 som druckit alkohol de senaste tolv månaderna efter ålder

Källa: ÅSUB (2026)

Vidare kan vi se att en majoritet av de svarande har druckit sex glas eller fler vid samma tillfälle (högkonsumerat alkohol) åtminstone någon gång under de senaste tolv månaderna. Endast 14 procent har druckit minst sex glas vid samma tillfälle varje månad eller oftare. Män dricker oftare sex glas vid samma tillfälle, jämfört med kvinnor.

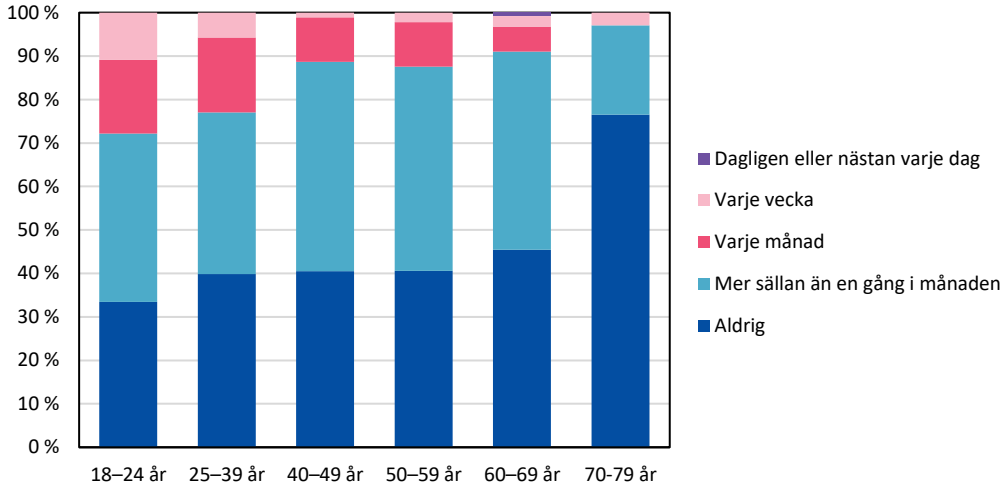
Figur 4. Hur ofta drack du sex glas eller fler vid ett och samma tillfälle under de senaste tolv månaderna? Andel vuxna (18–79 år) på Åland 2026 efter kön

Källa: ÅSUB (2026)

Även här förekommer en tydlig skillnad efter ålder, där yngre svarande i signifikant större utsträckning dricker minst sex glas vid samma tillfälle, jämfört med äldre svarande. Till exempel dricker 28 procent av 18–24-åringarna minst sex glas vid samma tillfälle varje månad eller oftare. Andelen avtar med åldern och i den äldsta åldersgruppen, 70–79 åringar, är det endast tre procent som dricker minst sex glas en gång i månaden eller oftare.

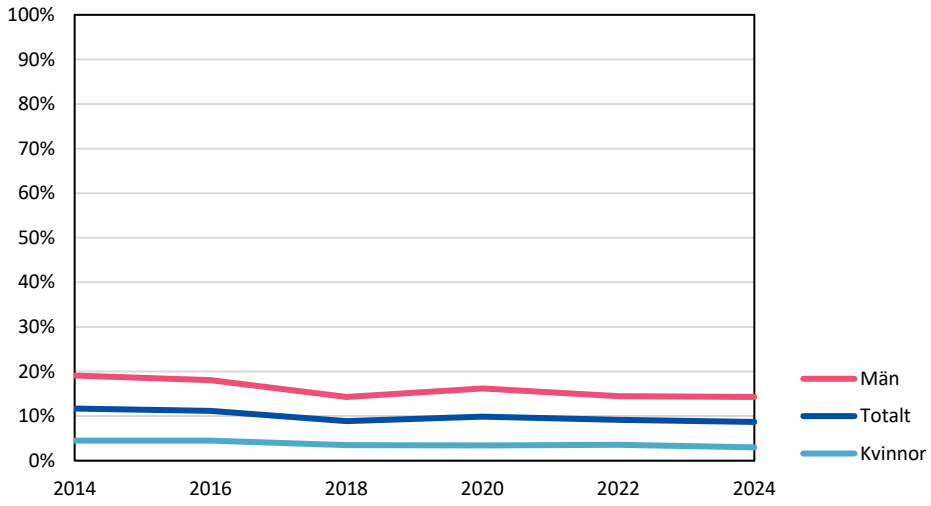
Figur 5. Hur ofta drack du sex glas eller fler vid ett och samma tillfälle under de senaste tolv månaderna? Andel vuxna (18–79 år) på Åland 2026 efter ålder

Källa: ÅSUB (2026)

THL har använt samma fråga om högkonsumtion (minst sex glas vid samma tillfälle)[7] i undersökningen *Hälsosamma Finland* under perioden 2014–2024.

Figur 6. Andel vuxna i Finland som har druckit minst sex glas vid samma tillfälle en gång i veckan eller oftare, 2014–2024, efter kön

Källa: THL, undersökningen *Hälsosamma Finland*. Tillgängligt via https://sotkanet.fi, bearbetat av ÅSUB

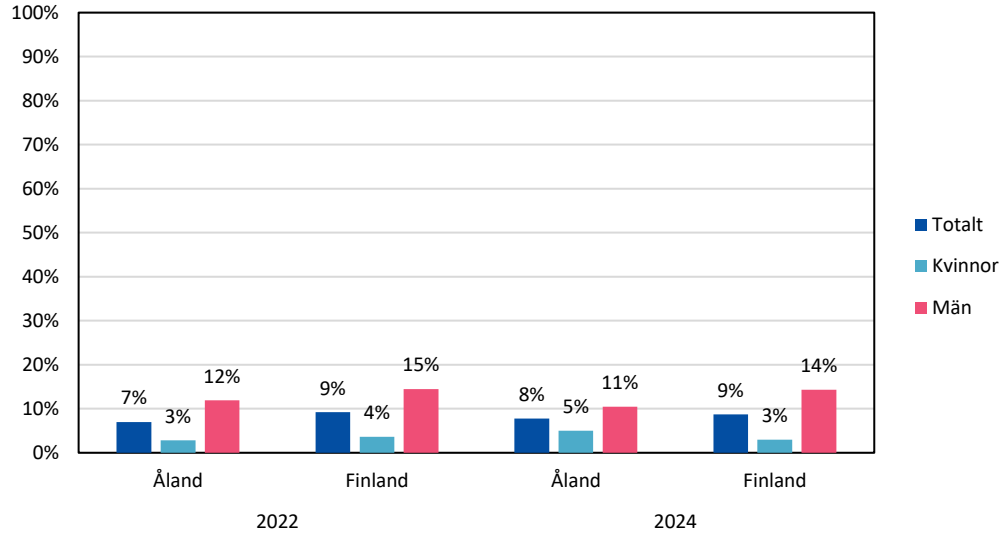
Under den här tioårsperioden kan man ana en svagt nedåtgående trend, där andelen som högkonsumerat alkohol en gång i veckan eller oftare har minskat från tolv procent 2014 till nio procent 2024. Minskningen har framför allt skett bland män.

Om man jämför andelen som högkonsumerat alkohol på Åland och i Finland under åren 2022 och 2024 kan man se att resultatet på Åland följer samma mönster som

[7] THL använder frågan som en indikator för att mäta andelen personer som dricker alkohol i berusningssyfte, baserat på de som svarat att de druckit minst sex glas vid samma tillfälle en gång i veckan eller dagligen/nästan dagligen.

övriga Finland. Både på Åland och i Finland är andelen högkonsumenter högre bland män än kvinnor.

Figur 7. Andel vuxna på Åland och i Finland som har druckit minst sex glas vid samma tillfälle, en gång i veckan eller oftare, 2022 och 2024 efter kön

Källa: THL, undersökningen *Hälsosamma Finland*. Tillgängligt via https://sotkanet.fi, bearbetat av ÅSUB

Vi kan konstatera att andelen som högkonsumerat alkohol (druckit minst sex glas vid samma tillfälle en gång i veckan eller oftare) är lägre i den här enkätundersökningen om ANDTS-vanor bland vuxna på Åland 2026 än resultatet för Åland i THL:s undersökning (fyra procent, jämfört med åtta procent i *Hälsosamma Finland* 2024). Med viss försiktighet kan det tyda på att andelen högkonsumenter har minskat på Åland, men det bör bekräftas av kommande undersökningar.

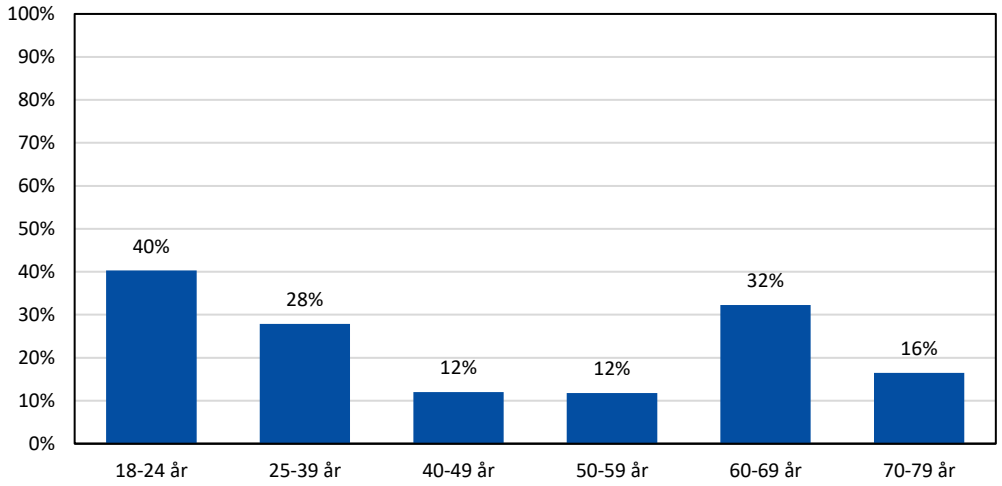
Riskfyllt drickande

För att identifiera de som antagligen dricker för mycket alkohol summeras svaren på de tre frågorna i AUDIT-C till ett index. Därefter används ett gränsvärde för att identifiera de som dricker för mycket alkohol (riskfyllt drickande). I den här undersökningen har vi framför allt använt samma gränsvärden som THL använt sig av i undersökningen *Hälsosamma Finland* för att mäta riskfyllt drickande (olika gränsvärden används baserat på kön och ålder, läs mer om AUDIT-C i *Bilaga 2*).

Resultatet visar att totalt 22 procent av de svarande har ett högre värde än gränsvärdet för riskfyllt drickande. Det är signifikant vanligare bland män än kvinnor (29 procent jämfört med 16 procent).

Vi ser även en statistiskt signifikant skillnad beroende på ålder, där andelen som dricker för mycket alkohol är högst i den yngsta åldersgruppen, 18–24 år, följt av 60–69-åringar och 25–39-åringar. Andelen är som lägst bland 40–59-åringar.

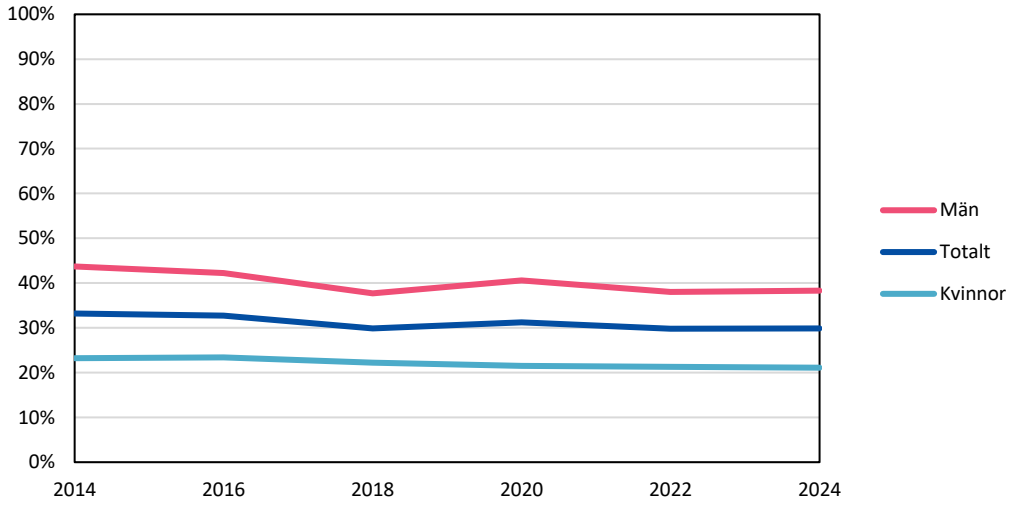
Figur 8. Andel vuxna (18–79 år) på Åland som dricker för mycket alkohol (AUDIT-C) 2026, efter ålder

Källa: ÅSUB (2026)

AUDIT-C används både i Finland och Sverige för att mäta riskfyllt drickande. I Finland har andelen vuxna som dricker för mycket sjunkit med tre procentenheter under de senaste tio åren, från 33 procent 2014 till 30 procent 2024. Även i Finland är riskfyllt alkoholbruk vanligare bland män än kvinnor, där andelen år 2024 var 38 procent bland män, jämfört med 21 procent bland kvinnor.

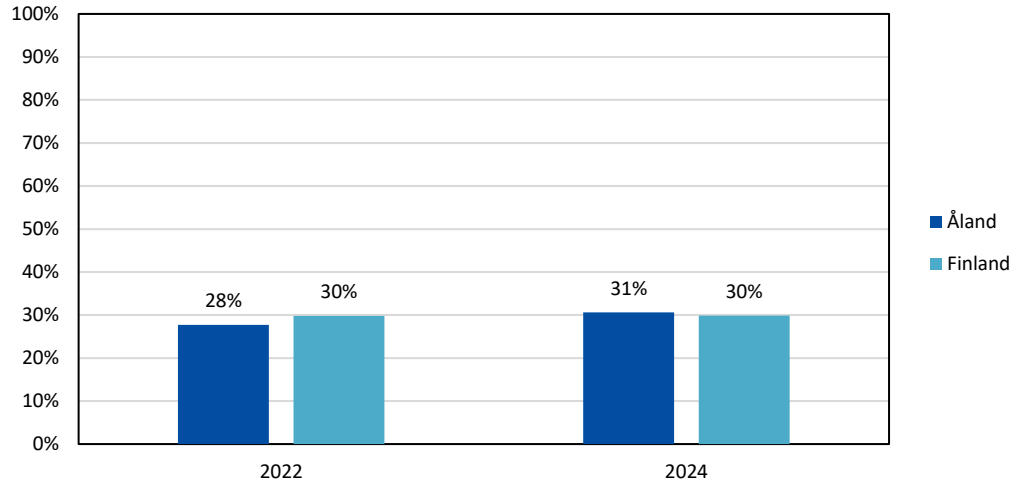
Figur 9. Andel vuxna i Finland som dricker för mycket alkohol (AUDIT-C) 2014–2024, efter kön

Källa: THL, undersökningen *Hälsosamma Finland*. Tillgängligt via https://sotkanet.fi, bearbetat av ÅSUB

Uppgifter från *Hälsosamma Finland* för år 2022 och 2024 visar att ungefär lika stor andel dricker för mycket på Åland och i Finland, se figuren nedan.

Figur 10. Andel vuxna på Åland och i Finland som dricker för mycket alkohol (AUDIT-C) 2022 och 2024

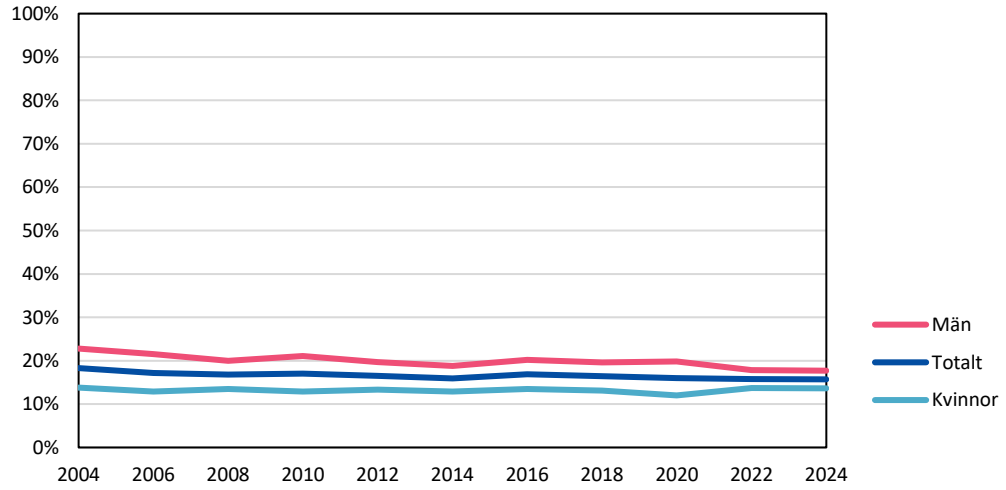

Källa: THL, undersökningen *Hälsosamma Finland*. Tillgängligt via https://sotkanet.fi, bearbetat av ÅSUB

Vi kan igen konstatera att andelen som dricker för mycket, baserat på AUDIT-C, är lägre i den här enkätundersökningen om ANDTS-vanor bland vuxna på Åland 2026 än resultatet för Åland i THL:s undersökning (22 procent, jämfört med 31 procent i *Hälsosamma Finland* 2024). Även detta resultat bör bekräftas av kommande undersökningar innan det kan tolkas som en minskning över tid.

AUDIT-C används även i Sverige för att mäta riskfyllt drickande, dock med andra gränsvärden än de som används i den här rapporten och av THL (se *Bilaga 2*). Därför går det inte att jämföra resultatet rakt av mellan regioner. Folkhälsomyndighetens uppgifter visar på en svagt nedåtgående trend, där andelen riskkonsumenter i Sverige har minskat med två procentenheter över 20 år, från 18 procent 2004 till 16 procent 2024. Andelen är genomgående högre bland män än kvinnor.

Figur 11. Riskkonsumtion av alkohol bland 16–84-åringar i Sverige 2004–2024. Andel i procent efter kön

Källa: Folkhälsomyndigheten, *Nationella folkhälsoenkäten.* Tillgängligt via https://fohm-app.folkhalsomyndigheten.se/Folkhalsodata, bearbetat av ÅSUB

Då vi applicerar samma gränsvärden för riskfyllt drickande bland svarande på Åland som det som används av Folkhälsomyndigheten är resultatet snarlikt det vi ser i

Sverige – 17 procent av svarande på Åland dricker för mycket alkohol (12 procent bland kvinnor och 22 procent av män, skillnaden uppnår statistisk signifikans).

Vissa övergripande mönster i alkoholkonsumtionen är gemensamma på Åland, i Finland och i Sverige. Från ett längre tidsperspektiv kan vi se svagt nedåtgående trend i alkoholkonsumtionen både i Finland och i Sverige. Vi kan också konstatera att riskfyllt drickande genomgående är vanligare bland män.

I nästa avsnitt övergår vi till att presentera alkoholkonsumtionen i tidigare ANDTS-undersökningar på Åland. Eftersom en annan metod använts tidigare är möjligheten att jämföra resultatet med årets undersökning mycket begränsad.

Alkoholkonsumtion i tidigare ANDTS-undersökningar på Åland

Andelen svarande i arbetsför ålder på Åland som dricker alkohol minst en gång i veckan har rapporterats sedan 1980 fram till 2021 och redovisas i tabellen nedan efter dryckesgrupp.

Tabellen visar att andelen svarande som dricker alkohol minst en gång i veckan har varit någorlunda stabil i de senaste undersökningarna. Andelen som dricker öl, cider och liknande drycker minst en gång i veckan har legat runt 36 procent, andelen som dricker vin runt 26–30 procent, och motsvarande andel för starksprit har i de senaste undersökningarna varit 7 procent.

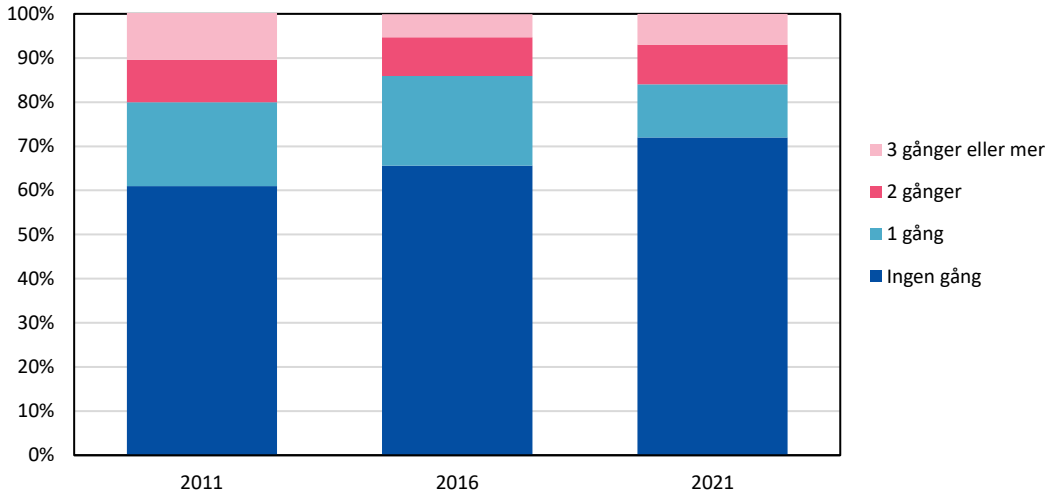
Tabell 3. Andel vuxna i arbetsför ålder på Åland som dricker alkohol minst en gång i veckan 1980–2021, efter dryckesgrupp

År	Öl etc.	Vin	Starksprit
1980	33 %	7 %	12 %
1995	40 %	15 %	10 %
2001	40 %	..	8 %
2005	40 %	30 %	8 %
2011	37 %	30 %	11 %
2016	32 %	26 %	7 %
2021	36 %	28 %	7 %

Not: Definitionen av arbetsför ålder har varierat: 20–59 år i undersökningen 1980, 15–69 år i undersökningen 1995, 18–69 år i undersökningen 2001 och 2005, samt 18–64 år i undersökningarna 2011, 2016 och 2021.
Källa: Pettersson (1982), Karlsson (1995), Jordas & Lilja (2002), Lilja & Jordas (2006), ÅSUB (2011, 2016, 2021)

Högkonsumtion av alkohol mättes under perioden 2011 till 2021 genom att de svarande fick uppge hur ofta de under de senaste 30 dagarna, och vid samma tillfälle, druckit en alkoholmängd motsvarande minst 24 cl starksprit (motsvarar sex flaskor öl/cider/longdrink, eller en flaska vin). Figuren nedan visar att andelen som svarat *ingen gång* ökade från 61 procent 2011 till 72 procent 2021. Ökningen verkar framför allt bero på att andelen som högkonsumerat alkohol vid *ett tillfälle* under de senaste 30 dagarna minskade från omkring 20 procent 2011 och 2016 till 12 procent år 2021. Andelen som högkonsumerat alkohol *mer än två gånger* under de senaste 30 dagarna har däremot i stort sett varit oförändrat under den här tioårsperioden.

Figur 12. Andel vuxna på Åland som vid samma tillfälle brukat alkohol motsvarande högkonsumtion under de senaste 30 dagarna 2011, 2016 samt 2021

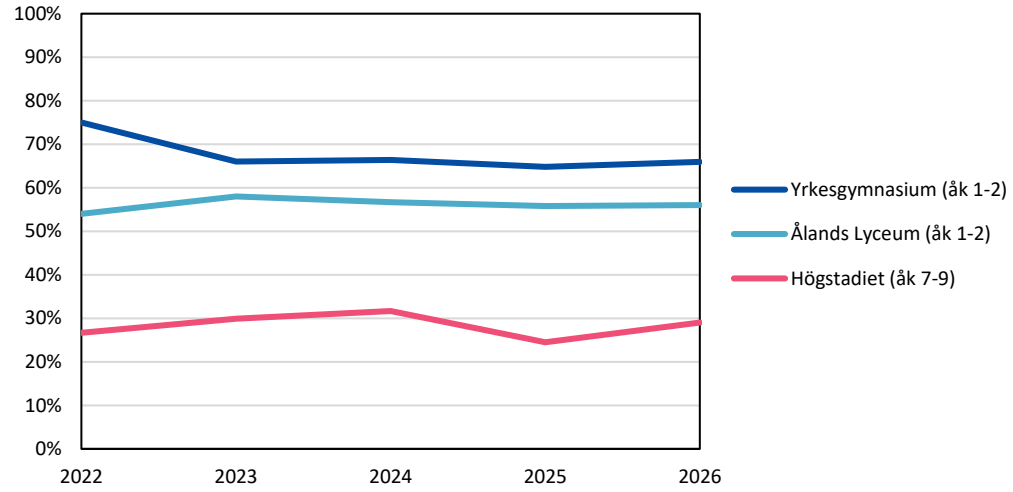

Not: Den åldersgrupp som inkluderats i undersökningarna har varierat över tid. 2011 inkluderades personer 18–69 år gamla; från 2016 och framåt inkluderas personer 18–79 år.
Källa: ÅSUB (2011, 2016 och 2021)

3.2 Alkoholvanor bland unga

Resultatet från *Ungdomsundersökningen* visar att andelen högstadieelever som druckit alkohol har varit relativt stabilt runt 30 procent under de senaste fem åren. Även bland studerande på årskurs 1 och 2 på Ålands Lyceum har andelen varit rätt stabil runt 55 procent under samma tidsperiod, medan andelen minskat något bland studerande på yrkesgymnasiet, från 75 procent 2022 till 66 procent 2026.

Figur 13. Andel ungdomar på Åland som druckit alkohol 2022–2026

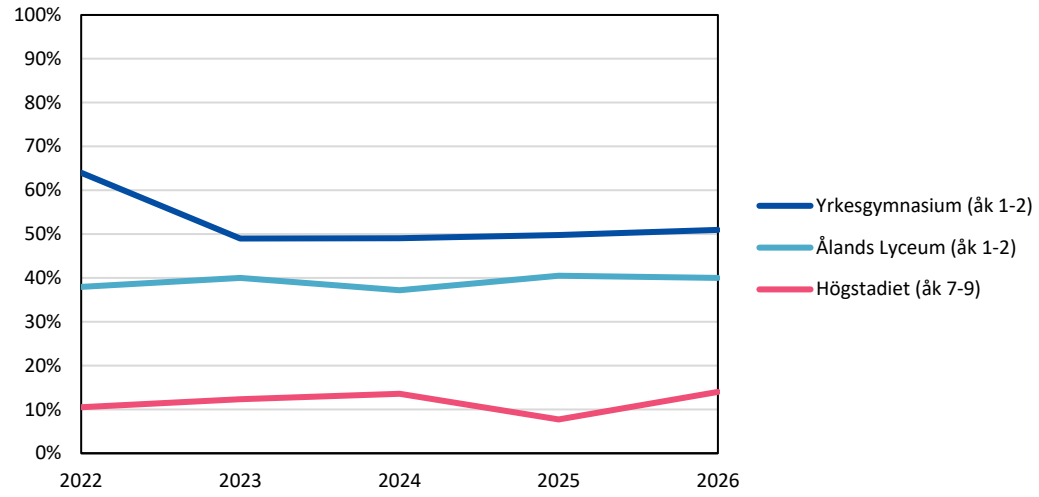

Källa: ÅSUB & Folkhälsan på Åland

Under de senaste fem åren har andelen ungdomar som har varit berusade eller påverkade av alkohol varit någorlunda stabil bland högstadieelever, med en variation mellan 8 och 14 procent. Även bland studerande på Ålands lyceum har andelen som druckit sig berusad eller varit påverkad av alkohol varit rätt stabil runt 40 procent under samma tidsperiod. Bland studerande på yrkesgymnasiet har det skett en

minskning, från 64 procent 2022 till 51 procent 2026 har druckit sig berusad eller varit påverkad av alkohol.

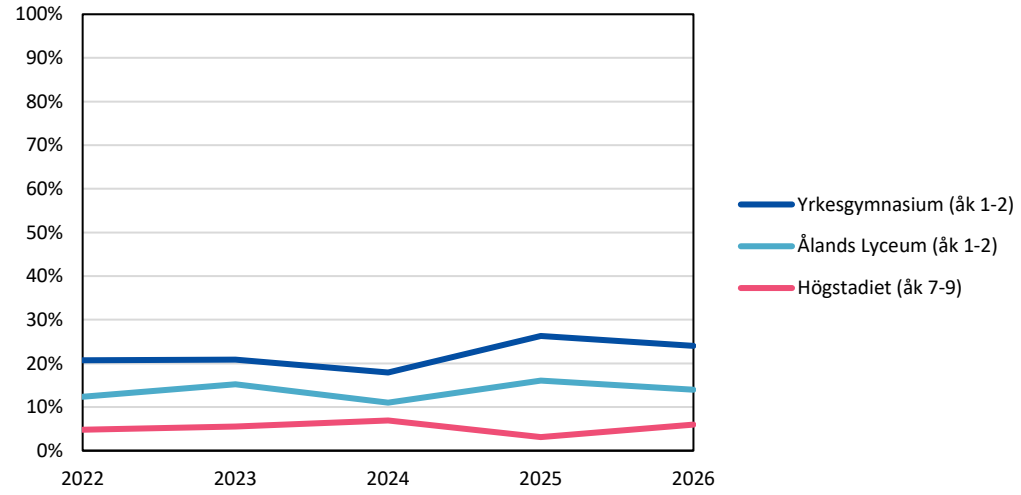
Figur 14. Andel ungdomar på Åland som varit berusad eller påverkad av alkohol 2022–2026

Källa: ÅSUB & Folkhälsan på Åland

Vidare kan vi se att omkring fem procent av högstadieeleverna har intensivkonsumerat alkohol eller varit berusade minst en gång i månaden under perioden 2022 till 2026. Även bland gymnasiestuderande har andelen varit någorlunda stabil under de senaste åren, omkring 10–15 procent bland studerande på Ålands Lyceum och omkring 20 till 25 procent bland studerande på yrkesgymnasiet.

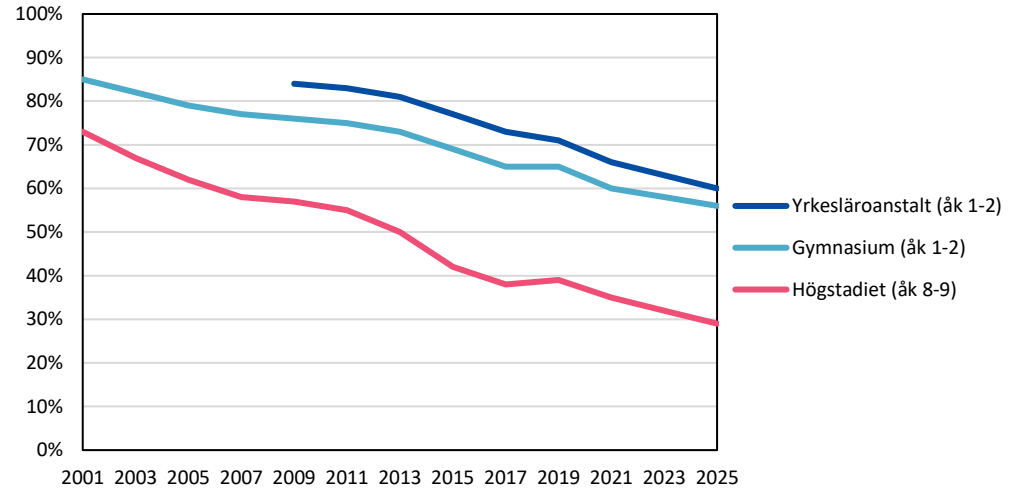
Figur 15. Andel ungdomar på Åland som intensivkonsumerat alkohol eller varit berusad minst en gång i månaden 2022–2026

Källa: ÅSUB & Folkhälsan på Åland

I THL:s undersökning *Hälsa i skolan* har man på liknande sätt undersökt hur vanligt förekommande alkoholbruk är bland ungdomar i Finland. Figuren nedan visar att andelen ungdomar som använder alkohol har minskat i Finland under de senaste 25 åren.

Figur 16. Andel ungdomar som använder alkohol i Finland 2001–2025

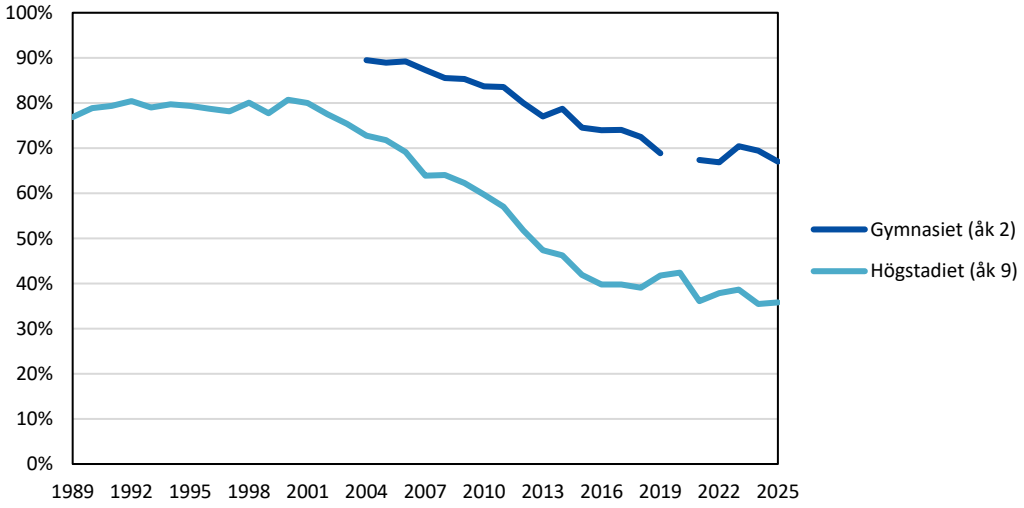

Källa: THL, undersökningen *Hälsa i skolan*. Tillgängligt via https://sotkanet.fi, bearbetat av ÅSUB

Samma mönster förekommer bland de åländska ungdomar som deltagit i undersökningen *Hälsa i skolan* – alkoholanvändningen har minskat över en längre tid, även om den varit något mer stabil under de senaste fyra-fem åren. Resultatet ligger helt i linje med resultatet från *Ungdomsundersökningen*.

Även i Sverige har alkoholanvändningen minskat bland ungdomar över en längre tidsperiod. Resultat från CAN:s nationella skolundersökning visar att andelen högstadieelever som druckit alkohol har minskat från omkring 80 procent under 1990-talet till omkring 35–40 procent på 2020-talet. Bland gymnasiestuderande har andelen minskat från 90 procent i början av 2000-talet till 67 procent 2025.

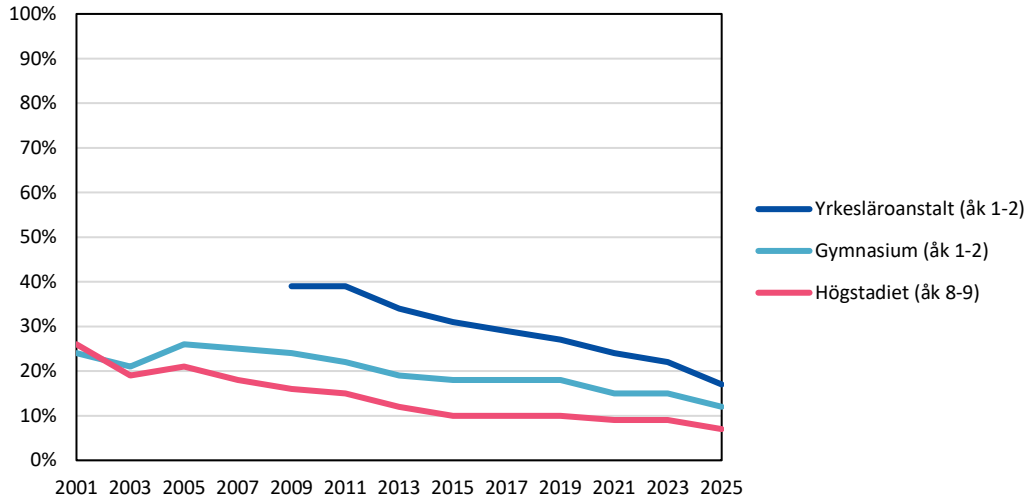
Figur 17. Andel ungdomar som använder alkohol i Sverige 1989–2025

Not: Uppgifter saknas för gymnasiet år 2020. 2012 testades ett nytt formulär i halva urvalet, här redovisas resultatet för formulär B.
Källa: Svensson & Guttormsson (2025), bearbetat av ÅSUB

Vidare visar uppgifter från *Hälsa i skolan* att andelen ungdomar som druckit sig berusade minst en gång i månaden har minskat de senaste 25 åren i Finland, både bland högstadieelever och bland gymnasiestuderande.

Figur 18. Andelen ungdomar som varit berusad minst en gång i månaden i Finland 2001–2025

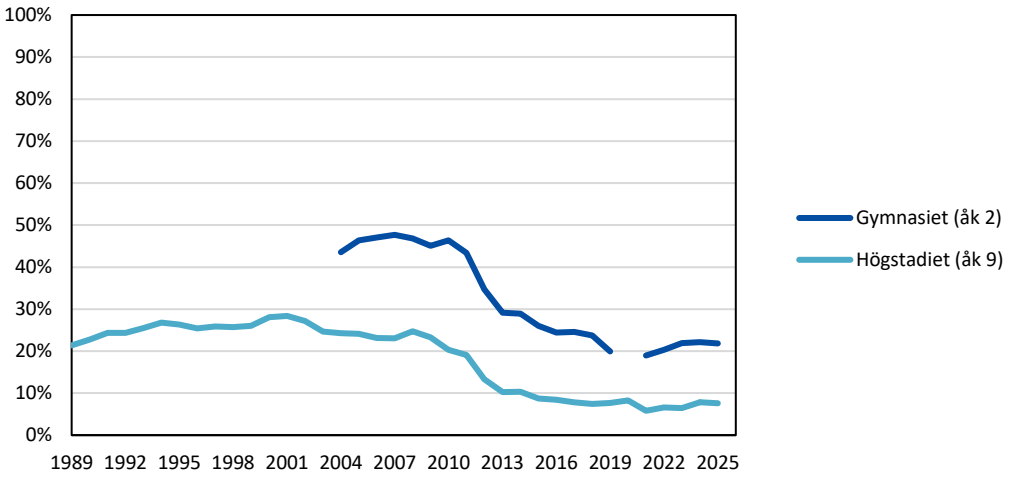

Källa: THL, undersökningen *Hälsa i skolan*. Tillgängligt via https://sotkanet.fi, bearbetat av ÅSUB

Samma undersökning visar även att andelen som varit berusad minst en gång i månaden minskat något på Åland, framför allt bland högstadieelever där andelen minskat från 26 procent år 2001 till 7 procent 2025. Däremot har andelen varit mer stabil under de senaste åren, vilket stämmer väl överens med resultatet från *Ungdomsundersökningen*.

I Sverige har CAN undersökt intensivkonsumtion av alkohol bland ungdomar, definierat som att vid ett och samma tillfälle druckit alkohol motsvarande minst fyra stora burkar starköl/starkcider eller 18 cl sprit eller en helflaska vin eller sex burkar folköl, minst en gång per månad. Intensivkonsumtion av alkohol har minskat över tid, både bland högstadieelever och bland gymnasiestuderande.

Figur 19. Andel ungdomar som intensivkonsumerat alkohol i Sverige 1989–2025

Not: Uppgifter saknas för gymnasiet år 2020. 2012 testades ett nytt formulär i halva urvalet, här redovisas resultatet för formulär B.
Källa: Svensson & Guttormsson (2025), bearbetat av ÅSUB

Sammantaget kan vi konstatera att alkohol har blivit mindre vanligt bland ungdomar på Åland, i Finland och i Sverige sett ur ett längre tidsperspektiv, även om användningen har varit mer stabil under de senaste fem åren på Åland.

3.3 Alkoholvanor bland äldre

Forskning från Umeå universitet och Högskolan på Åland har studerat riskfyllt alkoholbruk bland äldre på Åland, i Finland och i Sverige, baserat på forskningsprojektet GERDA (the Gerontological Regional Database) (Jemberie et al., 2025). Totalt inkluderar studien 11 747 personer i åldern 65–90 år, varav 816 bosatta på Åland, 4 890 personer bosatta i Västerbotten i Sverige samt 3 348 och 2 693 personer bosatta i Österbotten, respektive Södra Österbotten, i Finland. Studien undersöker både högkonsumtion av alkohol och riskfyllt alkoholbruk.

Högkonsumtion av alkohol definieras som att dricka minst sex glas alkohol vid samma tillfälle, åtminstone en gång i månaden eller oftare. Resultatet visar att högkonsumtion av alkohol är betydligt vanligare bland män än kvinnor (13 procent av männen, jämfört med 3 procent av kvinnorna). Högkonsumtion av alkohol är vanligare bland studiedeltagare i åldern 65, 70 eller 75 år (15 procent bland män, tre procent bland kvinnor), än bland studiedeltagare som var 80, 85 eller 90 år gamla (6 procent bland män, 1 procent bland kvinnor).

Vidare undersökte studien förekomsten av *riskfyllt drickande*, mätt med AUDIT-C. Resultatet visar att 30 procent av äldre män och 10 procent av äldre kvinnor i dessa regioner är riskkonsumenter av alkohol. Studien visar även att andelen med riskfyllt alkoholbruk minskar med åldern. Bland studiedeltagare 65, 70 eller 75 år gamla var prevalensen 34 procent bland män och 12 procent bland kvinnor, jämfört med 15 procent av män och 3 procent av kvinnor i åldern 80, 85 och 90 år.

Studien visar även att både riskfyllt alkoholbruk och högkonsumtion är vanligare både i Västerbotten i Sverige och på Åland, jämfört med Österbotten och Södra Österbotten i Finland.

4. Narkotika och doping

I det här kapitlet redovisas användningen av narkotika och dopingpreparat på Åland. Först presenteras resultat från enkätundersökningen, därefter kompletteras resultatet även med uppgifter från avloppsvattenmätningar. Slutligen presenteras ungdomars narkotikavanor. Jämförelser med motsvarande resultat från närregionen sker löpande, där sådana är möjliga.

4.1 Självrapporterad användning av narkotika och dopingpreparat

Enkätfrågorna om narkotikabruk och doping har varierat över tid, vilket påverkar jämförbarheten mellan undersökningar. Till årets undersökning reviderades frågorna ytterligare för att i större utsträckning möjliggöra jämförelser både med tidigare undersökningar på Åland och med motsvarande undersökningar från Finland och Sverige. Det är värt att notera att jämförbarheten över tid påverkas av de omformuleringar som skett av enkätfrågorna. Resultatet kan dock ses som en indikation på övergripande trend.

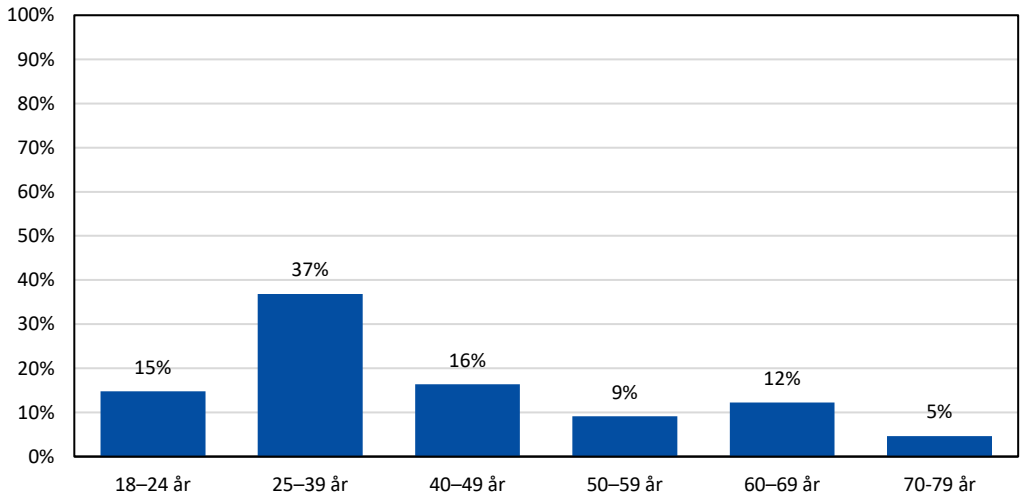
I enkäten fick de svarande uppge om de använt *cannabis* (exempelvis hasch eller marijuana), *annan narkotika än cannabis* (till exempel amfetamin, kokain, heroin, ecstasy eller LSD), *receptbelagda narkotikaklassade läkemedel* (såsom opiater eller bensodiazepiner) på annat sätt än läkare förskrivit, eller *anabola androgena steroider eller tillväxthormon* utan förskrivning av läkare.

I det här avsnittet presenteras först livstidsanvändningen av narkotika och dopingpreparat, för att därefter titta specifikt på användningen under de senaste fem åren, samt under de senaste tolv månaderna. Resultatet för livstidsbruk presenteras även skilt för kvinnor och män samt efter ålder, medan materialet inte tillåter sådana jämförelser på narkotikabruk de senaste fem åren eller de senaste tolv månaderna.

Livstidsbruk

Totalt har 17 procent av de svarande använt *något av preparaten* i enkäten någon gång i livet. Det är signifikant vanligare bland män (21 procent) än kvinnor (13 procent). Dessutom förekommer signifikanta åldersskillnader, där 25–39-åringar utmärker sig som den grupp där flest använt narkotika någon gång i livet (se figuren nedan).

Figur 20. Andel vuxna (18–79 år) på Åland som någon gång använt narkotika, efter ålder 2026

Källa: ÅSUB (2026)

Livstidsanvändningen av *cannabis* har under de senaste 30 åren variera från 12 procent 1996, för att därefter minska under början av 2000-talet, men har nu ökat igen till 16 procent. Dock saknas uppgifter från perioden 2011–2021, då livstidsanvändning av narkotika inte ingick i frågeformulären under de åren.

Tabell 4. Andel vuxna på Åland som någon gång använt cannabis 1996–2026

År	Andel
1996	12 %
2001	8 %
2005	5 %
2026	16 %

Not: Uppgifter saknas från 2011–2021 eftersom frågeformuläret ändrats över tid. Den åldersgrupp som inkluderats i undersökningarna har varierat över tid. 1996 inkluderades personer 20–65 år gamla; 2001 och 2005: 18–69 år; 2026: 18–79
Källa: Ahlqvist (1996), Jordas & Lilja (2002), Lilja & Jordas (2006) och ÅSUB (2026).

Var femte manlig svarande (21 procent) har använt cannabis någon gång, vilket är signifikant högre än motsvarande andel bland kvinnor (11 procent). Materialet tillåter inte jämförelser mellan olika åldersgrupper.

Vidare har sju procent av de svarande använt *andra droger* någon gång, medan två procent har använt *receptbelagda narkotikaklassade läkemedel*. Liksom tidigare år kan vi konstatera att doping är svagt förekommande. Endast enstaka personer har använt sig av *dopingpreparat* någon gång i livet.

Narkotikabruk de senaste fem åren

Totalt har fyra procent av de svarande i årets undersökning använt *någon form av narkotika eller dopingmedel* under de senaste fem åren. Det ligger i linje med resultatet från 2021, då motsvarande andel var fem procent.

Andelen som använt sig av *narkotikaklassade läkemedel på annat sätt än läkare förskrivit* under de senaste fem åren har minskat från fem procent 2011 till en procent 2026. *Cannabisanvändningen* har legat stabil runt tre procent under samma tidsperiod. Även användningen av andra droger har varit stabil omkring en–två procent under perioden 2011–2026.

Tabell 5. Andel vuxna (18–79 år) på Åland som använt narkotika någon gång under de senaste fem åren 2011–2026, efter narkotikatyp

År	Receptbelagda narkotikaklassade läkemedel	Cannabis	Andra droger
2011	5 %	2 %	1 %
2016	5 %	4 %	2 %
2021	2 %	4 %	2 %
2026	1 %	3 %	2 %

Not: Den åldersgrupp som inkluderats i undersökningarna har varierat över tid. 2011 inkluderades personer 18–69 år gamla; från 2016 och framåt inkluderas personer 18–79 år.
Källa: ÅSUB (2011, 2016, 2021 och 2026)

Resultatet visar att även om livstidsanvändningen av cannabis har ökat under perioden 2005–2026, har inte andelen som använt narkotika under de senaste fem åren ökat på motsvarande sett under perioden 2011–2026.

Narkotikabruk de senaste tolv månaderna

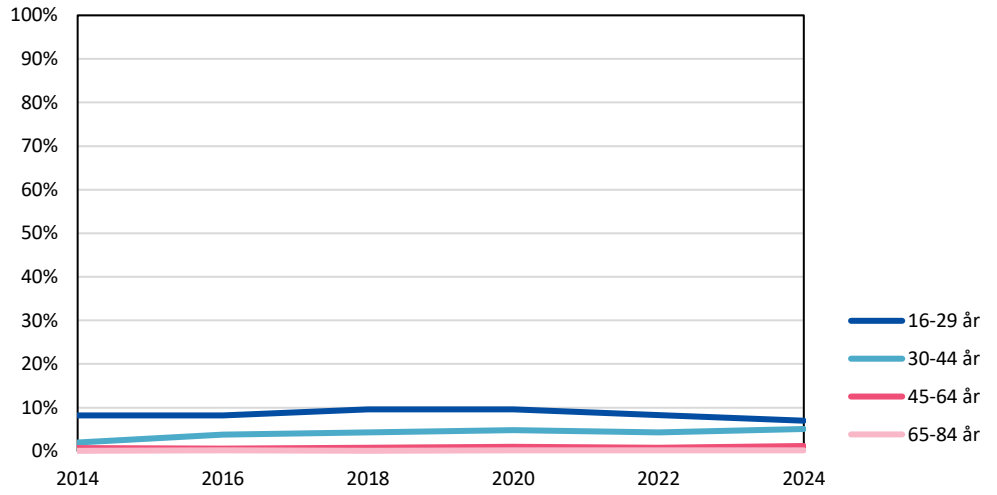
Två och en halv procent av de svarande har använt *någon form av narkotika* under det senaste året. Framför allt handlar det om *cannabisanvändning*, där två procent av de svarande använt cannabis under det senaste året, medan ett fåtal personer har använt någon *annan narkotika* eller *narkotikaklassade läkemedel*.

Resultatet ligger i linje med undersökningen från 2021, då knappt två procent av de svarande (1,7 procent) hade använt cannabis under det senaste året, medan färre än tio personer använt sig av någon annan narkotika eller läkemedel. Andelen som använt cannabis under det senaste året är även jämförbar med resultatet från THL:s undersökning *Hälsosamma Finland*, där motsvarande andel bland svarande på Åland var tre procent både 2022 och 2024.

Vidare visar resultatet från THL:s undersökning *Hälsosamma Finland* att andelen som använt cannabis under de senaste tolv månaderna legat stabilt runt fyra–fem procent bland 20–64-åringar i Finland under perioden 2013–2024. Resultatet visar även att det är vanligare att män använt cannabis under det senaste året, jämfört med kvinnor (sju procent 2024, jämfört med tre procent av kvinnorna).

Även i Sverige har användningen av narkotika bland vuxna varit stabil under en längre tid. Resultat från *Nationella folkhälsoenkäten* i Sverige visar att omkring tre procent i åldersgruppen 16–84 år har använt sig av narkotika (cannabis eller annan narkotika, till exempel amfetamin, kokain, heroin, ecstacy eller LSD) under det senaste året under perioden 2014–2024. Även här är andelen högre bland män än kvinnor (fyra procent 2024, jämfört med två procent).

Figur 21. Användning av narkotika bland 16–84 åringar i Sverige 2014–2024. Andel i procent efter åldersgrupp

Källa: Folkhälsomyndigheten, *Nationella folkhälsoenkäten.* Tillgängligt via https://fohm-app.folkhalsomyndigheten.se/Folkhalsodata, bearbetat av ÅSUB

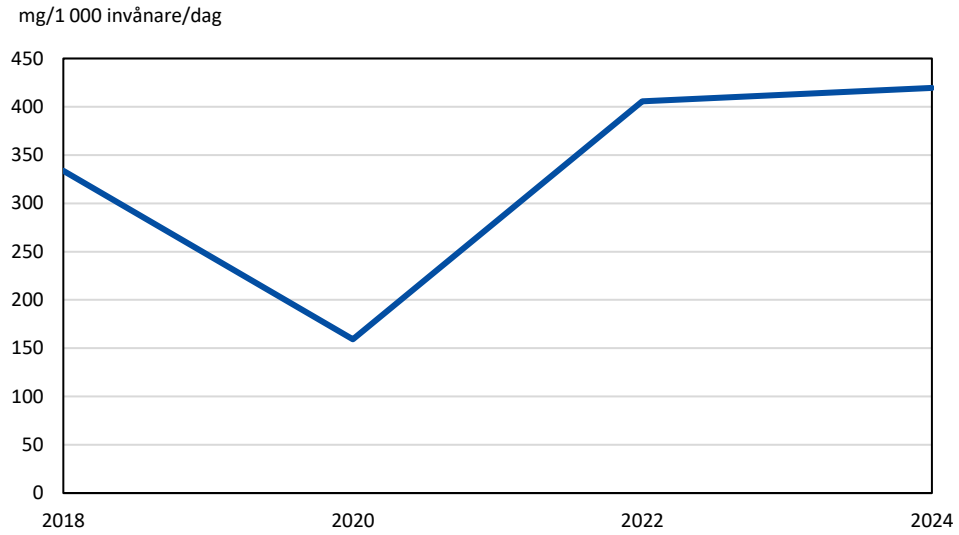
Vidare visar resultatet från undersökningen *Nationella Folkhälsoenkäten* i Sverige att det finns ett tydligt ålderssamband i användningen av narkotika, där unga använder narkotika i större utsträckning än äldre, se figuren ovan.

4.2 Förekomsten av droger utifrån avloppsvattenmätningar

THL har undersökt förekomsten av droger på populationsnivå i ett flertal städer i Finland sedan 2012 med hjälp av avloppsvattenundersökningar. Den typen av

mätningar ger oberoende information på befolkningsnivå i de områden som täcks av avloppsnätet. För Ålands del har THL utfört sådana mätningar i de områden som hör till Mariehamns avloppsnät vartannat år sedan 2018.

Figur 22. Användning av stimulerande droger i områden som hör till Mariehamns avloppsnät baserat på mätningar av avloppsvatten 2018–2024

Källa: THL, *Avloppsvattenundersökning*. Tillgängligt via https://sotkanet.fi, bearbetat av ÅSUB

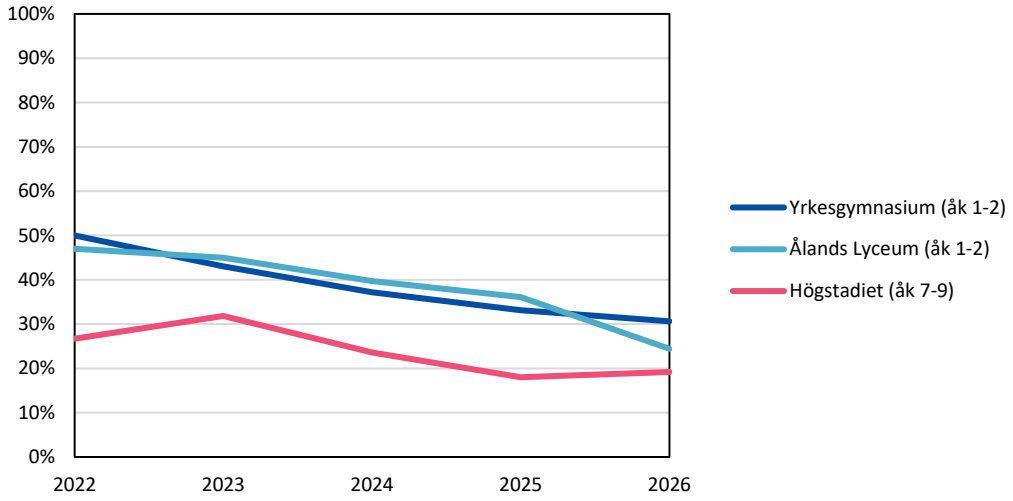
Resultatet visar att den sammanlagda användningen av stimulerande droger (amfetamin, metamfetamin, MDMA och kokain) i områden som hör till Mariehamns avloppsnät har ökat med 26 procent från 2018 till 2026, trots en nedgång 2020 då covid-pandemin pågick med omfattande reserestriktioner. Det följer samma mönster som i övriga Finland, där THL konstaterar att den sammanlagda användningen av stimulantia har mer än fyrdubblats i Finland sedan 2012, baserat på avloppsvattenundersökningarna (THL, 2026).

4.3 Narkotikabruk hos unga

I *Ungdomsundersökningen* har elever på högstadiet och studerande på gymnasiet fått besvara om de vet någon som säljer narkotika (till exempel hasch, marijuana, ecstasy eller kokain), om de har blivit erbjudna narkotika samt om de själva har provat narkotika.

Resultatet tyder på en nedåtgående trend under de senaste fem åren, där det har blivit mindre vanligt bland ungdomar att känna till någon som säljer narkotika. Knappt var femte högstadieelev, var fjärde studerande på Ålands Lyceum och nästan var tredje studerande på yrkesgymnasiet känner till någon som säljer narkotika 2026.

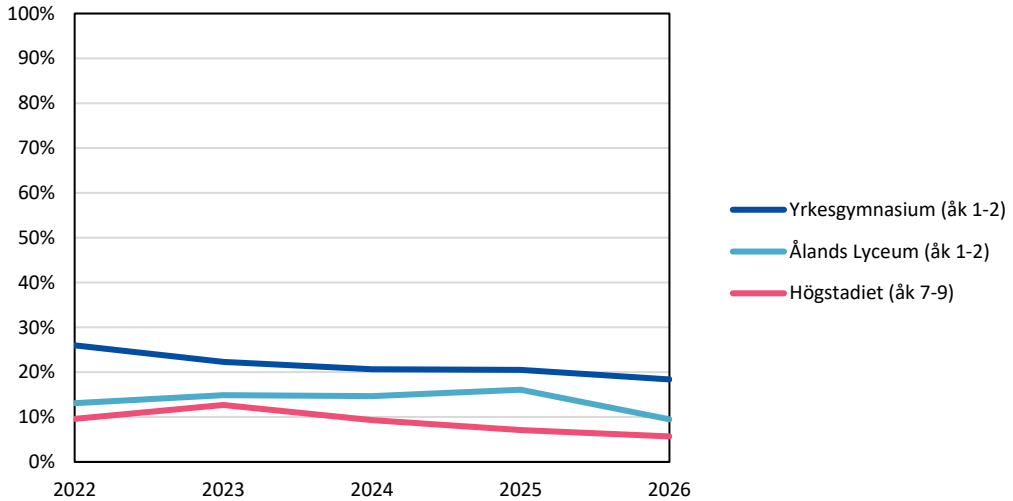
Figur 23. Andel ungdomar på Åland som vet någon som säljer narkotika 2022–2026

Källa: ÅSUB & Folkhälsan på Åland

Även andelen som har blivit erbjuden narkotika har minskat något under de senaste fem åren, både bland högstadieelever och gymnasiestuderande. År 2026 svarade 6 procent av högstadieeleverna att det blivit erbjudna att prova narkotika, jämfört med 10 procent av studerande på Ålands Lyceum och 18 procent av studerande på yrkesgymnasiet.

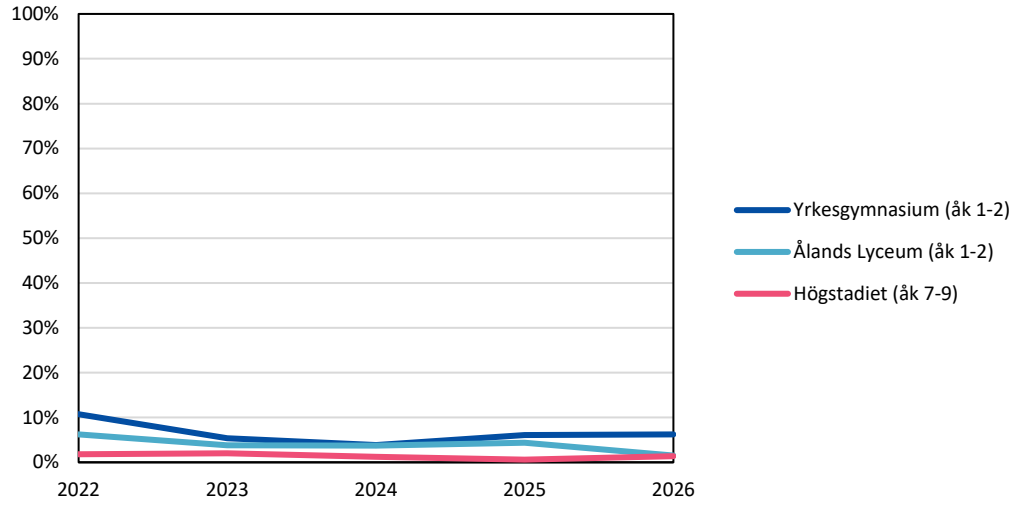
Figur 24. Andel ungdomar på Åland som har blivit erbjudna att prova narkotika 2022–2026

Källa: ÅSUB & Folkhälsan på Åland

I linje med detta ser vi även en liten minskning i andelen som använt narkotika under de senaste fem åren. Bland högstadieelever har andelen som använt narkotika legat rätt stabilt runt en–två procent under perioden 2022–2026. Bland studerande på Ålands yrkesgymnasium har motsvarande andel minskat från tio till sex procent, samt från sex till två procent bland studerande på Ålands lyceum, under samma tidsperiod.

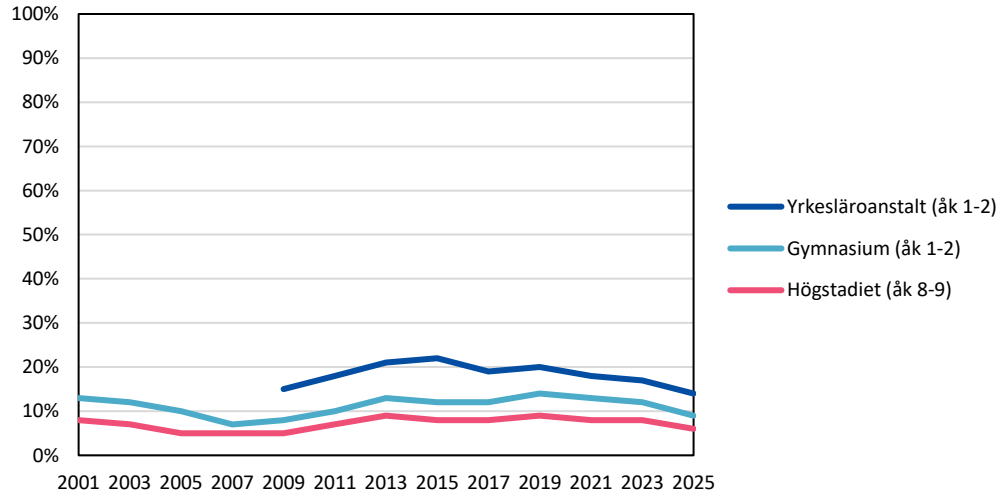
Figur 25. Andel ungdomar på Åland som har använt narkotika 2022–2026

Källa: ÅSUB & Folkhälsan på Åland

En liknande svagt nedåtgående tendens ses även bland ungdomar i Finland. Resultatet från THL:s undersökning *Hälsa i skolan* visar att andelen som prövat på olagliga droger minst en gång har minskat från åtta till sex procent bland högstadieelever under perioden 2001–2025. Bland studerande på årskurs 1 och 2 på gymnasiet har andelen minskat från 13 till 9 procent under samma tidsperiod, medan andelen har varierat mellan 14 och 23 procent under perioden 2008 till 2025 bland studerande på årskurs 1 och 2 på yrkesläroanstalter.

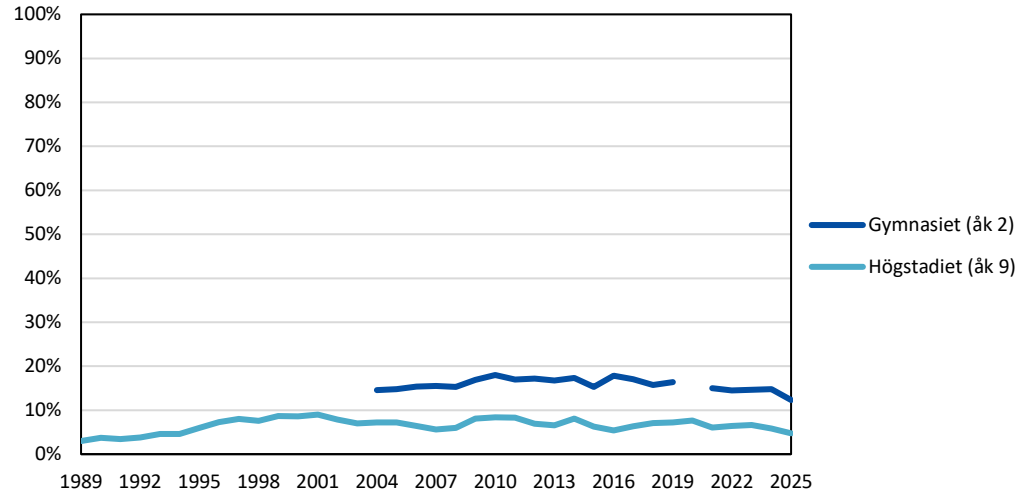
Figur 26. Andel ungdomar i Finland som har använt olagliga droger 2001–2025

Källa: THL, undersökningen *Hälsa i skolan*. Tillgängligt via https://sotkanet.fi, bearbetat av ÅSUB

Även åländska ungdomars användning av narkotika har studerats i *Hälsa i skolan*. Resultatet följer samma övergripande mönster som för Finland, men skiljer sig något från den åländska *Ungdomsundersökningen*. Bland högstadieelever är det ungefär lika stor andel som använt narkotika (3 procent 2025), medan andelen är högre bland gymnasiestuderande (13 procent bland studerande på yrkesgymnasiet, 9 procent bland studerande på Ålands Lyceum 2025) än i *Ungdomsundersökningen*.

Figur 27. Andel ungdomar i Sverige som har använt narkotika någon gång 1989–2025

Not: Uppgifter saknas för gymnasiet år 2020. 2012 testades ett nytt formulär i halva urvalet, här redovisas resultatet för formulär B.
Källa: Svensson & Guttormsson (2025), bearbetat av ÅSUB

Resultat från CAN:s nationella skolundersökning visar att narkotikaanvändningen bland ungdomar i Sverige har varit något mer stabil under en längre tid. Dock är det ungefär lika vanligt förekommande som i Finland, år 2025 har fem procent av högstadieelever och tolv procent av studerande på gymnasiet någon gång använt narkotika.

5. Tobak och nikotinprodukter

Enkätfrågorna om tobaksbruk har anpassats över åren för att inkludera nya tobaks- och nikotinprodukter som har kommit ut på marknaden. Årets undersökning omfattade *rökning av cigaretter, cigarrer eller pipa*, *rökning av e-cigaretter eller vejp*, användningen av *tobakssnus* (portions- eller lössnus) samt användningen av t*obaksfritt nikotinsnus* (vitt snus/nikotinportioner/nikotinpåsar). Svarsalternativen var ”aldrig”, ”då och då” (sporadiskt bruk) eller ”dagligen eller regelbundet” (dagligt bruk).

Frågorna om tobaksbruk har ändrats över tid. 2011 var frågorna formulerade enligt ”röker du?” och ”snusar du?”. Från 2016 och framåt är frågan om rökning uppdelad i ”röker du cigaretter, cigarrer eller pipa?” och ”röker du e-cigaretter/vejp?”. I årets enkät ändrades även frågan om snus för att kunna särskilja mellan användningen av tobakssnus och tobaksfritt nikotinsnus. Även svarsalternativen har ändrat något över tid. I undersökningen från 2016 ändrades svarsalternativet ”regelbundet” till ”dagligen eller regelbundet”, vilket har använts därefter. Dessa skillnader bör man ha i åtanke då resultatet jämförs över tid.

I det här kapitlet presenteras först resultatet för de olika tobakssorterna skilt, både för daglig användning och för sporadisk användning. Därefter fokuserar resultatet på dagligt bruk, redovisar eventuella skillnader efter kön eller ålder samt jämför resultatet med våra närregioner.

Samtliga svarande, även de som inte röker eller snusar just nu, ombads uppge vid vilken ålder de börjat röka eller snusa. I genomsnitt började de svarande röka vid 15 års ålder och snusa (tobakssnus) vid 17 års ålder. E-cigaretter och tobaksfritt nikotinsnus har en högre medelålder (20–30 år), vilket är naturligt med tanke på att de är produkter som kommit ut på marknaden under senare tid.

Tabell 6. Debutålder för tobaksbruk bland 18–79 åringar på Åland 2026, efter tobaksprodukt och kön

	Antal svarande	Totalt	Kvinnor	Män
Cigaretter, cigarrer eller pipa	262	14,9	15,2	14,6
E-cigaretter/vejp	78	22,0	24,1	20,7
Tobakssnus	133	16,7	19,6	15,8
Tobaksfritt nikotinsnus	93	28,8	29,4	28,4

Källa: ÅSUB (2026)

Resultatet är i linje med tidigare års undersökningar. Debutåldern för rökning var 14,5 år 2021 samt 15 år 2016, medan debutåldern för snus var 18 år 2021 och 17 år 2016. I undersökningarna från 2021 och 2016 frågades endast om debutålder vid rökning, respektive snusning, utan att särskilja ytterligare mellan olika produkter.

5.1 Sporadiskt och regelbundet tobaksbruk 2011–2026

Tabellen nedan visar användningen av tobaks- och nikotinprodukter över tid på Åland. Jämfört med 2021 är det lika stor andel som *röker cigaretter, cigarrer eller pipa*. Dock har andelen som bara röker sporadiskt ökat något, medan andelen som röker dagligen har minskat i motsvarande utsträckning. Om man ser till utvecklingen under de senaste femton åren har rökning minskat med nästan tio procentenheter totalt, där den största minskningen skett i gruppen som röker dagligen (från tolv procent 2011 till fem procent 2026). Nästan hälften av de som röker, 45 procent, använder även någon annan form av tobak eller nikotin.

Tabell 7. Rökning och snusning bland 18–79-åringar på Åland 2011–2026. Andel svarande i procent efter tobaksprodukt

	Aldrig	Då och då	Regelbundet/dagligen
Cigaretter, cigarrer eller pipa			
2011	76 %	12 %	12 %
2016	83 %	9 %	8 %
2021	85 %	8 %	7 %
2026	84 %	10 %	5 %
E-cigaretter/vejp*			
2016	98 %	..	..
2021	99 %	..	..
2026	95 %	..	..
Tobakssnus (portions- eller lössnus)			
2011	88 %	6 %	6 %
2016	87 %	6 %	7 %
2021	88 %	4 %	8 %
2026	89 %	3 %	8 %
Tobaksfritt nikotinsnus			
2026	88 %	7 %	5 %

* För få svarande har rökt e-cigaretter/vejpat regelbundet/dagligen för att redovisa skilt.
Not: Frågorna har ändrats över tid. 2011 var frågorna formulerade enligt ”röker du?” och ”snusar du?”. Från 2016 ställs separata frågor om rökning av cigaretter, cigarrer eller pipa och rökning av e-cigaretter och svarsalternativet ”regelbundet” ändrades till ”regelbundet eller dagligen”. Från 2026 ställs även separata frågor gällande användningen av tobakssnus och av tobaksfritt nikotinsnus. Den åldersgrupp som inkluderats i undersökningarna har varierat över tid. 2011 inkluderades personer 18–69 år gamla; från 2016 och framåt inkluderas personer 18–79 år.
Källa: ÅSUB (2011, 2016, 2021 och 2026)

Andelen som *rökt e-cigaretter eller vejpat* har i stället ökat något, från en procent 2011 till fem procent 2026. För få svarande använder e-cigaretter/vejpar dagligen för att kunna redovisa andelen som röker e-cigaretter sporadiskt och dagligen skilt. Tre av fyra användare av e-cigaretter röker e-cigaretter med nikotin. Det är vanligt att kombinera e-cigaretter med andra tobaksprodukter; 72 procent av de som röker e-cigaretter röker även vanliga cigaretter, eller snusar (tobakssnus eller tobaksfritt nikotinsnus).

Totalt använder elva procent *tobakssnus* (portions- eller lössnus). Det är ungefär lika stor andel som under de föregående 15 åren, även om andelen som snusar sporadiskt har minskat något (från sex procent 2011 till tre procent 2026), samtidigt som andelen som snusar dagligen har ökat med två procentenheter (från sex till åtta procent) under samma tidsperiod. Många tobakssnusare använder även andra tobaks- eller nikotinprodukter – 78 procent av de som snusar tobakssnus röker (antingen vanliga cigaretter eller e-cigaretter), eller snusar tobaksfritt nikotinsnus.

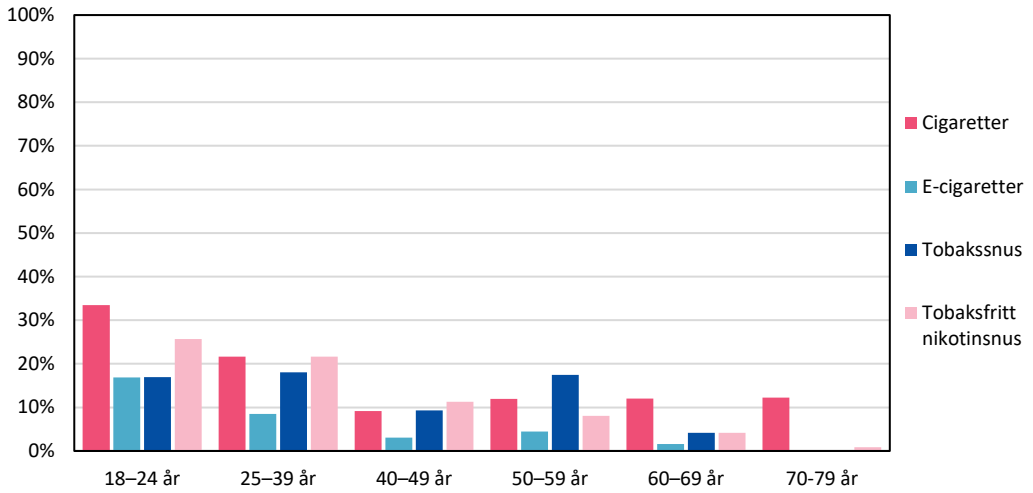
I årets undersökning frågade vi även om användningen av *tobaksfritt nikotinsnus* (vitt snus/nikotinportioner/nikotinpåsar). Totalt använder mer än var tionde svarande nikotinsnus, sju procent sporadiskt och fem procent dagligen. Av de som använder tobaksfritt nikotinsnus använder tre fjärdedelar även någon annan tobaksform.

Vissa könsskillnader framkommer i tobaksvanorna. Både rökning och snusning (både gällande tobakssnus och tobaksfritt nikotinsnus) är vanligare bland män än kvinnor. Totalt röker 19 procent av männen, 18 procent snusar tobakssnus och 15 procent snusar tobaksfritt nikotinsnus, vilket kan jämföras med att 13 procent av kvinnorna

röker, 4 procent använder tobakssnus och 9 procent snusar tobaksfritt nikotinsnus. Ungefär lika stor andel kvinnor som män röker e-cigaretter.

Det förekommer även vissa åldersskillnader, där användningen av tobaksprodukter generellt tenderar att vara vanligare bland yngre svarande, se figuren nedan.

Figur 28. Rökning och snusning bland 18–79-åringar på Åland 2026. Andel svarande i procent efter tobaksprodukt och ålder

Not: Figuren visar andelen svarande som använder respektive tobaksprodukt då och då eller dagligen/regelbundet.
Källa: ÅSUB (2026)

5.2 Daglig tobaksanvändning

I det här avsnittet fokuserar resultatredovisningen på dagligt tobaksbruk och redovisas skilt för kvinnor och män. Där det är möjligt jämförs resultatet med tidigare år och med våra närregioner.

Tabell 8. Daglig rökning och snusande bland 18–79-åringar på Åland 2011–2026. Andel svarande efter kön

	Daglig rökning			Dagligt snusande, tobakssnus			Dagligt snusande, tobaksfritt nikotinsnus		
År	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män
2011	12 %	9 %	15 %	6 %	1 %	10 %	..	..	..
2016	8 %	6 %	9 %	7 %	1 %	13 %	..	..	..
2021	7 %	7 %	7 %	8 %	2 %	14 %	..	..	..
2026	5 %	4 %	7 %	8 %	2 %	14 %	5 %	6 %	5 %

Not: E-cigaretter/vejp inkluderas ej i tabellen då för få svarande röker e-cigaretter dagligen. Frågorna har ändrats över tid. 2011 var frågorna formulerade enligt ”röker du?” och ”snusar du?”. Från 2016 ställs separata frågor om rökning av cigaretter, cigarrer eller pipa och rökning av e-cigaretter och svarsalternativet ”regelbundet” ändrades till ”regelbundet eller dagligen”. Från 2026 ställs även separata frågor gällande användningen av tobakssnus och av tobaksfritt nikotinsnus. Den åldersgrupp som inkluderats i undersökningarna har varierat över tid. 2011 inkluderades personer 18–69 år gamla; från 2016 och framåt inkluderas personer 18–79 år.
Källa: ÅSUB (2011, 2016, 2021 och 2026)

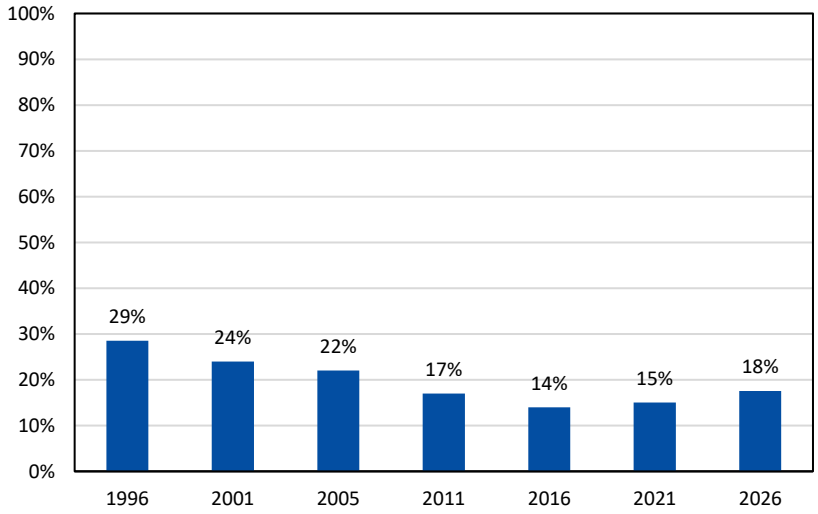
Tabellen ovan visar daglig rökning av cigaretter, cigarrer eller pipa, användningen av tobakssnus och av tobaksfritt nikotinsnus bland vuxna på Åland från 2011 till 2026. Användningen av e-cigaretter är inte inkluderad i tabellen då mindre än en procent röker e-cigaretter på daglig basis.

Tabellen visar en nedåtgående trend för rökning, där andelen som röker dagligen har minskat under perioden 2011 till 2026. Både bland kvinnor och män har andelen daglig rökare mer än halverats under de senaste 15 åren. Även om årets undersökning visar på att män röker dagligen i större utsträckning än kvinnor, uppnår inte skillnaden statistisk signifikans. Om man inkluderar även de som röker e-cigaretter dagligen stiger andelen rökare något till sex procent 2026 (fem procent av kvinnorna och åtta procent av männen).

Någon motsvarande minskning kan vi dock inte se när det gäller snusning under åren 2011 till 2026. Andelen som använder tobakssnus dagligen har legat rätt stabil runt sex till åtta procent. Män snusar tobakssnus dagligen i signifikant större utsträckning än kvinnor och andelen män som använder tobakssnus dagligen har ökat, från 10 procent 2011 till 14 procent 2026. Fram till och med 2021 särskildes dock inte mellan olika former av snus. Om man även inkluderar personer som snusar tobaksfritt nikotinsnus stiger andelen svarande som snusar dagligen till 12 procent 2026, 7 procent av kvinnorna och 16 procent av männen.

Figuren nedan visar tobaksvanorna på Åland ur ett längre tidsperspektiv. Under perioden 1996 till 2016 minskade andelen som röker eller snusar dagligen från 29 procent till 14 procent. År 2026 ökade andelen åter något, 18 procent av svarande använder någon tobaks- eller nikotinprodukt dagligen. Om man exkluderar tobaksfritt nikotinsnus ligger andelen som röker (cigaretter eller e-cigaretter) eller snusar (tobakssnus) dagligen kvar på 14 procent som tidigare år.

Figur 29. Andel vuxna på Åland som röker eller snusar dagligen 1996–2026

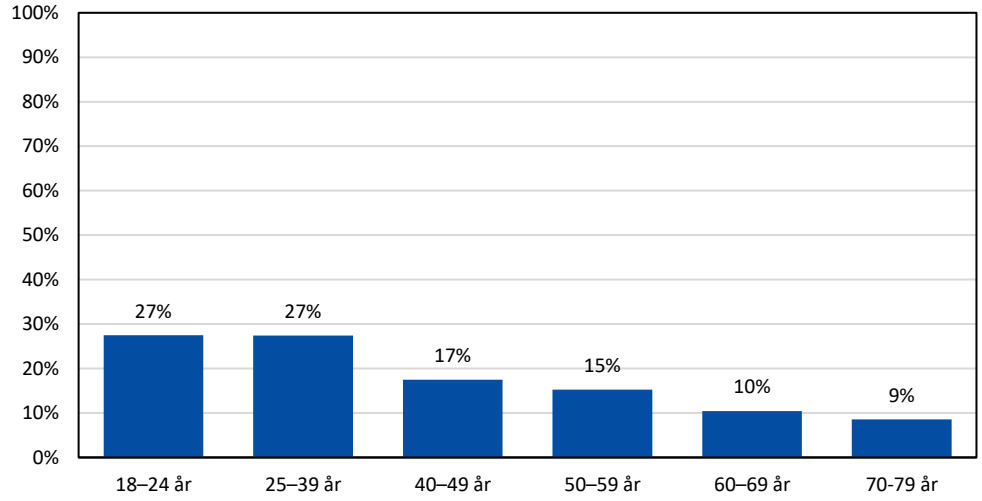
Not: Figuren visar andelen som antingen röker (cigaretter eller e-cigaretter) eller snusar (tobakssnus eller tobaksfritt nikotinsnus) dagligen. Frågorna har ändrats över tid. Fram till 2011 var frågorna formulerade enligt ”röker du?” och ”snusar du?”. Från 2016 ställs separata frågor om rökning av cigaretter, cigarrer eller pipa och rökning av e-cigaretter och svarsalternativet ”regelbundet” ändrades till ”regelbundet eller dagligen”. Från 2026 ställs även separata frågor gällande användningen av tobakssnus och av tobaksfritt nikotinsnus. Den åldersgrupp som inkluderats i undersökningarna har varierat över tid. 1996 inkluderades personer 20–65 år gamla; 2001, 2005 och 2011: 18–69 år; från 2016 och framåt inkluderas personer 18–79 år.
Källa: Ahlqvist (1996), Jordas & Lilja (2002), Lilja & Jordas (2006), ÅSUB (2011, 2016, 2021 och 2026), bearbetat av ÅSUB

Även om rökning av e-cigaretter ingår från 2016 och framåt så borde det inte påverka jämförbarheten i särskilt stor utsträckning då mindre än en procent har rökt e-cigaretter dagligen i undersökningarna.

Det är signifikant vanligare att män använder någon tobaks- eller nikotinprodukt dagligen än kvinnor. Nästan en fjärdedel av männen, 23 procent, använder minst en tobaks- eller nikotinprodukt regelbundet, jämfört med 12 procent av kvinnorna.

Vidare förekommer en tydlig skillnad efter ålder, där knappt tre av tio svarande i åldersgrupperna 18–24 och 25–39 år använder någon tobaks- eller nikotinprodukt dagligen. Andelen avtar därefter med åldern, till omkring 15 procent av svarande 40–49 och 50–59 år, samt var tionde svarande i de två äldsta åldersgrupperna.

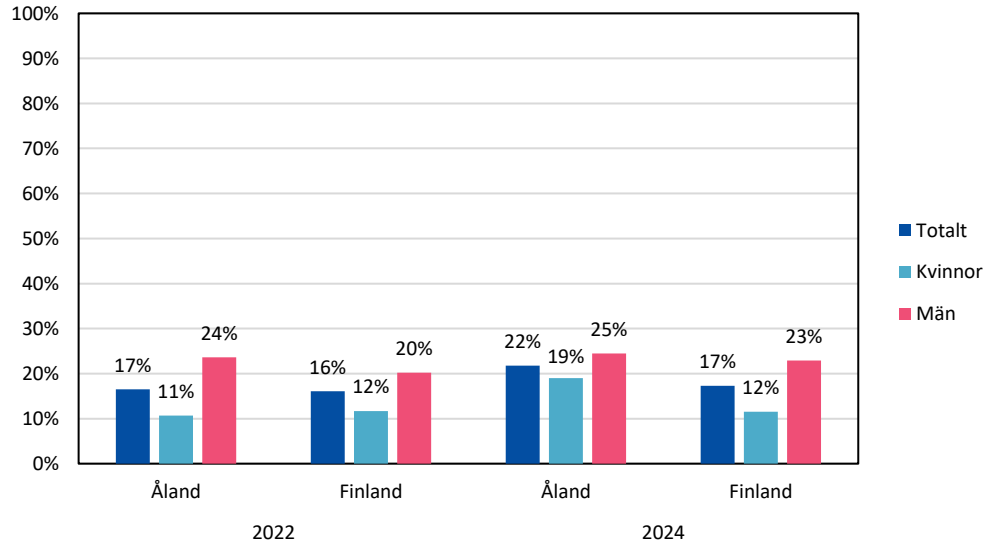
Figur 30. Andel vuxna (18–79 år) på Åland som använder någon tobaks- eller nikotinprodukt dagligen 2026, efter ålder

Källa: ÅSUB (2026)

Uppgifterna från de åländska ANDTS-vaneundersökningarna följer samma mönster som THL:s undersökning *Hälsosamma Finland*. Totalt använder 22 procent av vuxna på Åland och 17 procent av vuxna i Finland någon tobaks- eller nikotinprodukt dagligen år 2024. Andelen är högre bland män än kvinnor, både på Åland och i Finland.

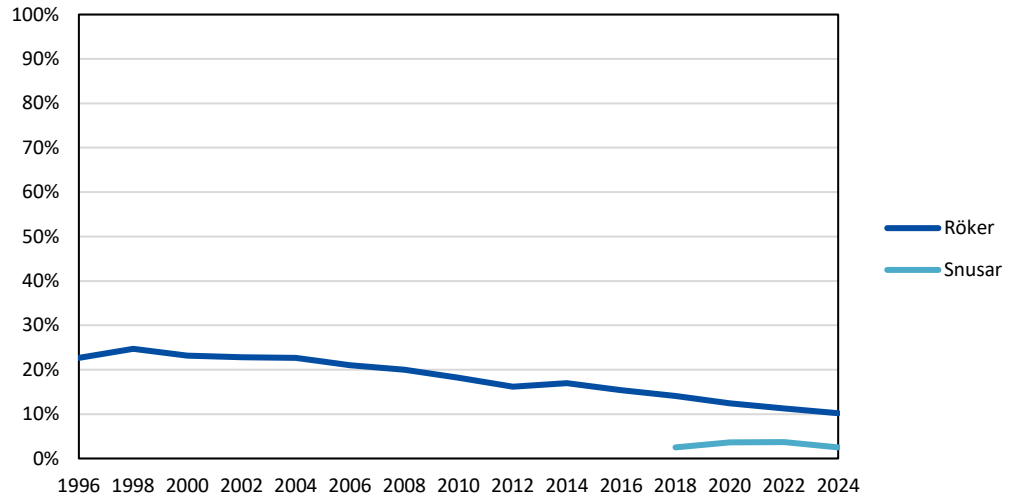
Figur 31. Andel vuxna (20–64 år) på Åland och i Finland som använder tobaks- eller nikotinprodukter dagligen 2022–2024, efter kön

Källa: THL, undersökningen *Hälsosamma Finland.* Tillgängligt via https://sotkanet.fi, bearbetat av ÅSUB

Vidare kan man se en nedåtgående trend i tobaksanvändningen över en längre tid både i Finland och i Sverige. I Finland har daglig rökning av cigaretter, cigarrer eller pipa bland vuxna minskat från 23 procent 1996 till 10 procent 2024, medan användningen av tobakssnus har legat mer stabilt runt två–tre procent 2018–2024.

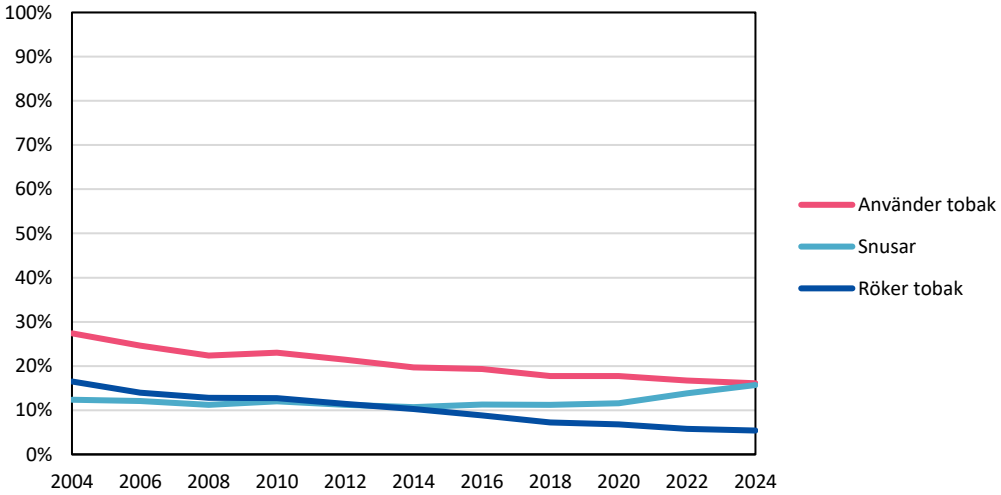
Figur 32. Dagligt tobaksbruk bland 20–64-åringar i Finland 1996–2024, andel i procent efter tobakssort

Källa: THL, undersökningen *Hälsosamma Finland.* Tillgängligt via https://sotkanet.fi, bearbetat av ÅSUB

I Sverige har den sammanlagda dagliga tobaksanvändningen bland vuxna minskat från 27 procent 2004 till 16 procent 2024. Andelen som röker tobak dagligen har minskat från 17 procent till 5 procent under samma tidsperiod. Däremot har andelen som använder tobakssnus eller nikotinsnus ökat från 12 procent till 16 procent.

Figur 33. Dagligt tobaksbruk bland 16–84-åringar i Sverige 2004–2024, andel i procent efter tobakssort

Not: Både tobakssnus och tobaksfritt nikotinsnus ingår i figuren.
Källa: Folkhälsomyndigheten, *Nationella folkhälsoenkäten.* Tillgängligt via https://fohm-app.folkhalsomyndigheten.se/Folkhalsodata, bearbetat av ÅSUB

Även i Sverige är det vanligare att män snusar än kvinnor, 2024 snusade 22 procent av männen dagligen, jämfört med 10 procent av kvinnorna, medan det är ungefär lika vanligt att män och kvinnor röker (omkring 5 procent rökte dagligen år 2024).

Över lag följer tobaksanvändningen på Åland samma mönster som i våra närregioner. Cigarettrökningen minskar över tid, medan användningen av snus är mer stabil. Försäljningen av tobakssnus är förbjuden i Finland och användningen av tobakssnus är också betydligt vanligare i Sverige än i Finland. Tobakssnus är vanligare bland personer bosatta på Åland än i Finland, men når ändå inte upp till samma nivå som i Sverige. Användningen av nikotinsnus ligger på samma nivå på Åland som i Sverige (i Sverige använde fem procent tobaksfritt nikotinsnus dagligen år 2024). Rökning är i stället något vanligare i Finland än i Sverige, där Åland ligger ungefär på samma nivå som Sverige.

5.3 Ungdomars tobaksbruk

I *Ungdomsundersökningen* har skolelever i årskurs 8 och 9 samt studerande på årskurs 1 och 2 på gymnasiet fått uppge om de röker eller snusar. Frågorna om tobaksbruk förändrades 2024, vilket kan påverka jämförbarheten över tid. Även svarsalternativen har förändrats. Från och med 2023 är svarsalternativen ”Nej”, ”Nej, jag har slutat”, ”Nej, men jag har provat”, ”Ja, ibland” och ”Ja, varje dag”. Uppgifterna anger andelen som *någon gång* använt respektive tobaksform.

Generellt förekommer endast mindre skillnader i ungdomars tobaksanvändning under den här tidsperioden. Bland gymnasiestuderande har andelen som rökt (både cigaretter och e-cigaretter) minskat över tid, medan andelen varit mer stabil bland högstadieelever. Samma mönster framkommer när det gäller snusning under perioden 2020 till 2023.

År 2024 ändrades enkätfrågorna för att skilt fråga efter användningen av tobakssnus och tobaksfritt nikotinsnus. Under de senaste tre året har andelen som snusat varit stabil bland ungdomarna, både gällande användningen av tobakssnus och av nikotinsnus.

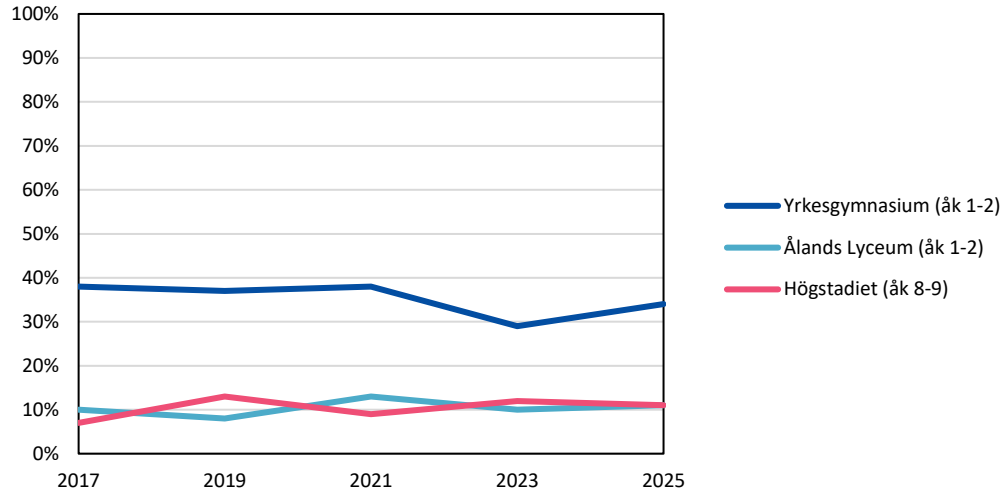
Tabell 9. Andel ungdomar på Åland som använder tobak eller nikotinprodukter 2020–2026, efter skolnivå och tobakstyp

	Högstadiet (åk 7–9)	Ålands Lyceum (åk 1–2)	Yrkesgymnasium (åk 1–2)
Har rökt			
2020	18 %	44 %	68 %
2021	15 %	34 %	57 %
2022	13 %	24 %	40 %
2023	16 %	20 %	38 %
2024	15 %	19 %	39 %
2025	9 %	22 %	40 %
2026	14 %	25 %	42 %
Har rökt e-cigaretter/vejp			
2020	17 %	40 %	63 %
2021	14 %	27 %	49 %
2022	18 %	29 %	52 %
2023	21 %	23 %	36 %
2024	21 %	26 %	40 %
2025	18 %	26 %	42 %
2026	21 %	29 %	42 %
Har snusat			
2020	15 %	37 %	59 %
2021	11 %	30 %	50 %
2022	9 %	24 %	43 %
2023	15 %	23 %	40 %
- vanligt (brunt) snus			
2024	9 %	8 %	31 %
2025	8 %	9 %	31 %
2026	9 %	10 %	26 %
- vitt snus			
2024	15 %	21 %	37 %
2025	12 %	23 %	41 %
2026	15 %	25 %	42 %

Not: Frågorna ändrades 2024.
Källa: ÅSUB & Folkhälsan på Åland

I undersökningen *Hälsa i skolan* har THL undersökt daglig tobaksanvändning bland ungdomar på Åland och i Finland. Resultatet visar på en liten minskning i tobaksanvändningen bland studerande på Ålands yrkesgymnasium, medan ingen nämnvärd förändring skett på högstadiet och Ålands Lyceum.

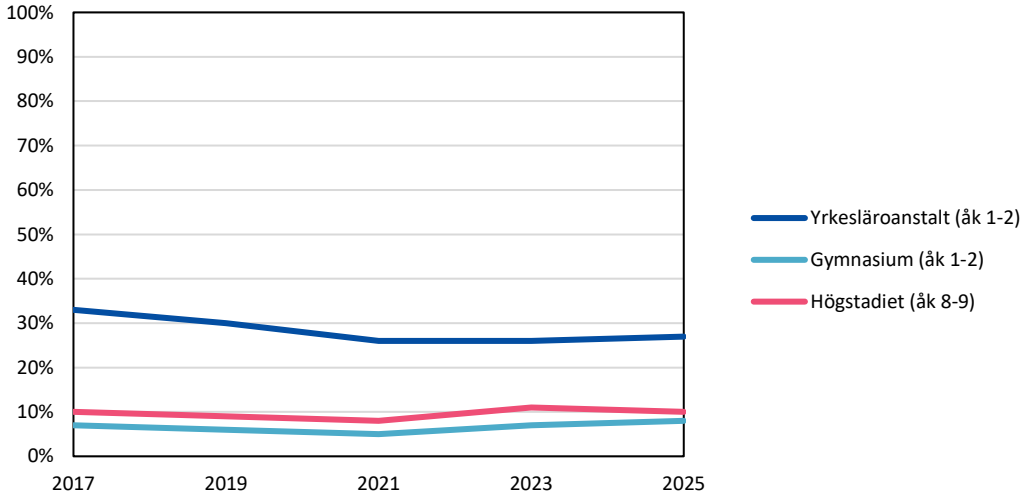
Figur 34. Andel ungdomar på Åland som dagligen använder tobak, e-tobak, tobakssnus eller tobaksfritt nikotinsnus 2017–2025

Källa: THL, undersökningen *Hälsa i skolan*. Tillgängligt via https://sotkanet.fi, bearbetat av ÅSUB

Motsvarande resultat från undersökningen för Finland följer i stora drag samma mönster som för Åland.

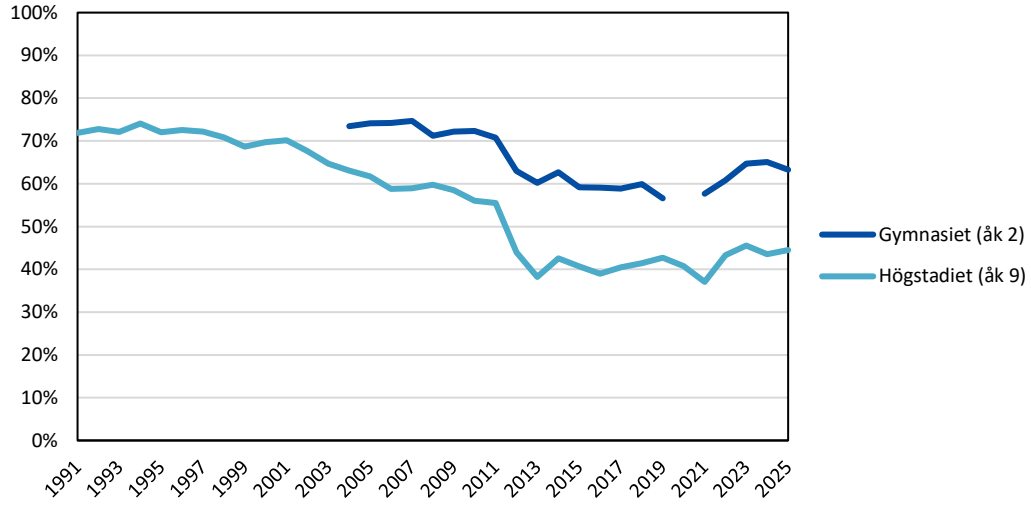
Figur 35. Andel ungdomar i Finland som dagligen använder tobak, e-tobak, tobakssnus eller tobaksfritt nikotinsnus 2017–2025

Källa: THL, undersökningen *Hälsa i skolan*. Tillgängligt via https://sotkanet.fi, bearbetat av ÅSUB

I Sverige har andelen ungdomar som någon gång använt minst en nikotinprodukt minskat under de senaste 35 åren, men verkar under de senaste tio åren ha stabiliserats omkring 40 procent av högstadieelever och omkring 60 procent av gymnasiestuderande.

Figur 36. Andel ungdomar i Sverige som någon gång använt minst en nikotinprodukt 1991–2025

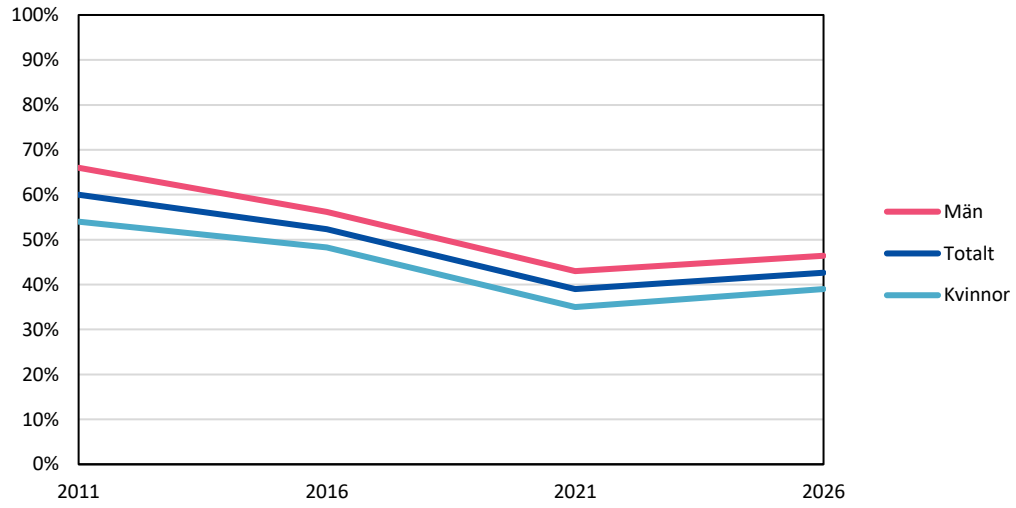
Not: Sedan 1991 har användningen av cigaretter och snus följts. Sedan 2014 ingår e-cigaretter/vejps. Uppgifter saknas för gymnasiet år 2020. 2012 testades ett nytt formulär i halva urvalet, här redovisas resultatet för formulär B.
Källa: Svensson & Guttormsson (2025), bearbetat av ÅSUB

6. Spel om pengar

Spel om pengar inkluderar till exempel köp av lotter, skraplotter eller bingolotto, bingo, poker, spelautomater, andra kasinospel, tips, spel på hästar eller liknande, inklusive spel om pengar online (såsom poker eller vadslagning). Även vissa moment i digitala spel kan ingå, till exempel vid inköp av så kallade lootlådor. Lootlådor innehåller slumpmässiga virtuella föremål, så som vapen eller kosmetiska förbättringar (så kallade skins).

Andelen svarande som spelat penningspel under de senaste tolv månaderna har minskat från 60 procent 2011 till 43 procent 2026. Liksom i tidigare undersökningar kan vi konstatera att penningspel är vanligare bland män än kvinnor. Däremot förekommer inga tydliga skillnader mellan åldersgrupper.

Figur 37. Andel 18–79-åringar på Åland som spelat penningspel de senaste tolv månaderna 2011–2026, efter kön

Not: Den åldersgrupp som inkluderats i undersökningarna har varierat över tid. 2011 inkluderades personer 18–69 år gamla, från 2016 och framåt inkluderas personer 18–79 år.
Källa: ÅSUB (2011), ÅSUB (2016), ÅSUB (2021), och ÅSUB (2026)

Svarande som har spelat för pengar[8] under de senaste sju dagarna har i genomsnitt spelat för 32,43 euro. Det är en ökning jämfört med 2021 då motsvarande summa var 20,45 euro.

6.1 Riskabelt spelande

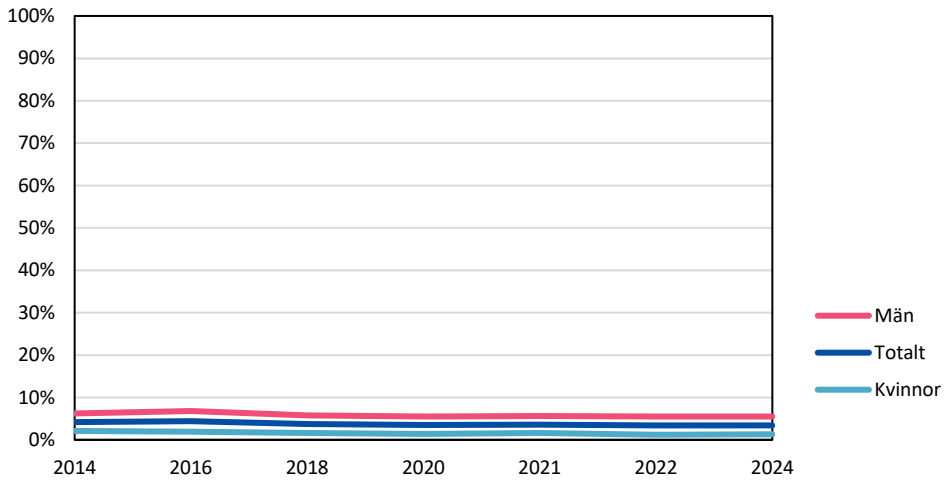
För att mäta riskabelt spelande har vi i årets undersökning använt oss av fyra indikatorer från Problem Gambling Severity Index (PGSI; hela skalan består av nio frågor, se Folkhälsomyndigheten (2026A, 2026B) och läs mer i *Bilaga 2*).

Resultatet visar att tre procent av samtliga svarande ligger över gränsen för riskabelt spelande. Motsvarande andel av de som spelat för pengar under det senaste året är sex procent. Det är signifikant vanligare bland män, där fem procent ligger över gränsen för riskabelt spelande, jämfört med en procent av kvinnorna. Materialet tillåter inte jämförelser efter ålder.

[8] Baserat på de som uppgett att de spelat för mer än 0 euro under de senaste sju dagarna.

Folkhälsomyndigheten i Sverige har använt samma mått baserat på PGSI för att mäta riskabelt spelande i *Nationella folkhälsoenkäten* som använts i den här undersökningen. Resultatet från Sverige är jämförbart med det resultaten vi ser på Åland. I Sverige har andelen som uppfyllt kriterierna för riskabelt spelande varit relativt konstant runt tre procent under de senaste tio åren. Resultatet visar även på en tydlig könsskillnad, där det är betydligt vanligare bland män än kvinnor.

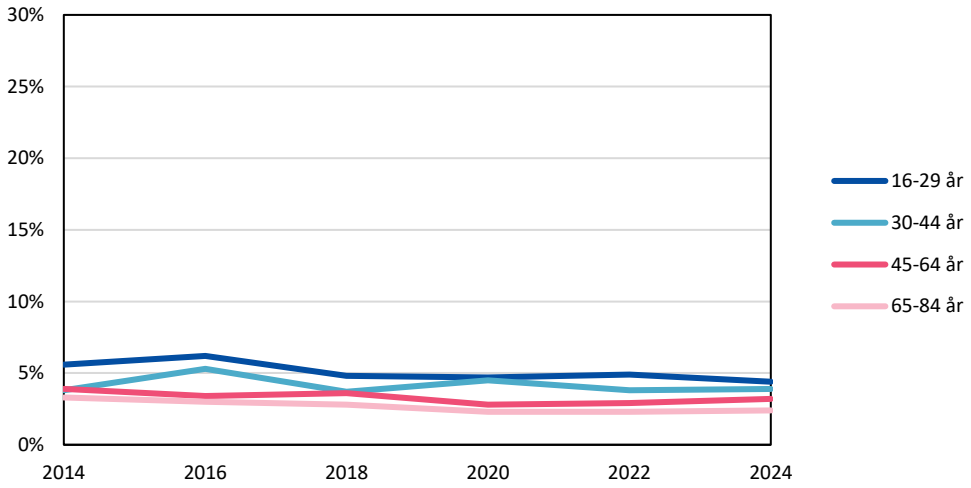
Figur 38. Riskabelt spelande bland 16–84-åringar i Sverige 2014–2024, andel i procent efter kön

Källa: Folkhälsomyndigheten, *Nationella folkhälsoenkäten.* Tillgängligt via https://fohm-app.folkhalsomyndigheten.se/Folkhalsodata, bearbetat av ÅSUB

Vidare visar resultatet från Sverige att det finns en tydlig skillnad efter ålder, där det är betydligt vanligare med riskabelt spelande bland yngre åldersgrupper än bland äldre.

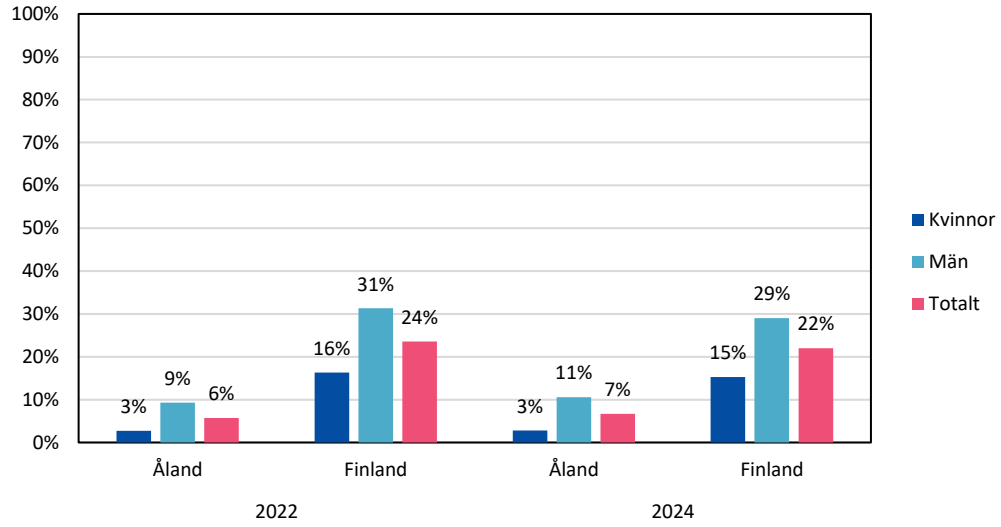
Figur 39. Riskabelt spelande bland 16–84-åringar i Sverige 2014–2024, andel i procent efter åldersgrupp.

Not: Skalan går endast upp till 30 %.
Källa: Folkhälsomyndigheten, *Nationella folkhälsoenkäten.* Tillgängligt via https://fohm-app.folkhalsomyndigheten.se/Folkhalsodata, bearbetat av ÅSUB

THL har undersökt hur stor andel som spelat penningspel minst en gång i veckan under de senaste tolv månaderna, både på Åland och i Finland. Resultatet visar att spel om pengar är vanligare i Finland än på Åland.

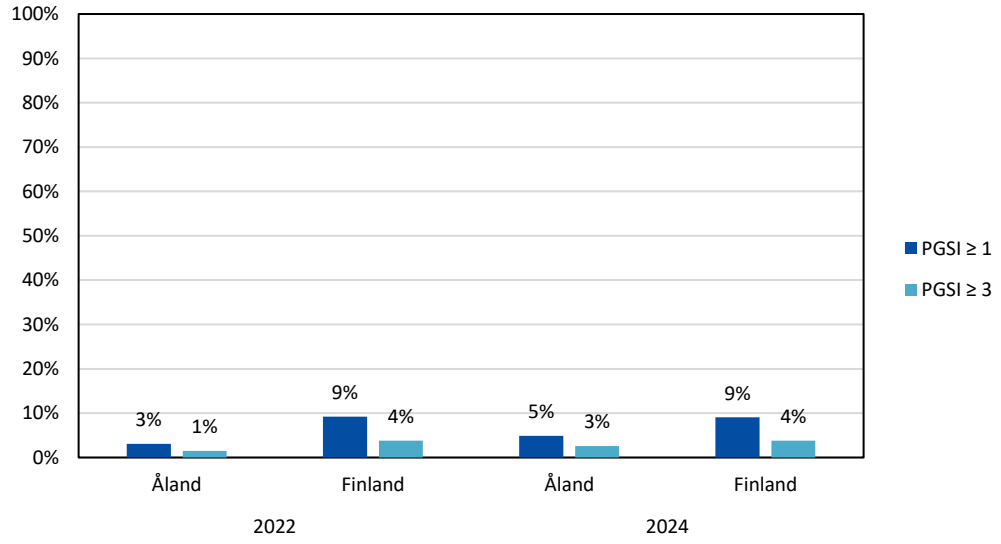
Figur 40. Andel vuxna över 20 år på Åland och i Finland som spelat om pengar minst en gång i veckan under de senaste 12 månaderna 2022 och 2024, efter kön.

Källa: THL, Tillgängligt via https://sotkanet.fi, bearbetat av ÅSUB

THL har använt PGSI sedan 2022 för att mäta risken för spelproblem, baserat på den ursprungliga skalan med nio frågor. Ett värde på minst ett på PGSI-skalan används för att definiera låg risk för spelproblem, medan ett värde på minst tre används för att definiera måttlig risk för spelproblem. Resultatet visar att riskabelt spelande på låg nivå tenderar att vara vanligare i Finland än på Åland, medan ungefär lika stor andel har måttlig risk för spelproblem (tre procent på Åland 2024, jämfört med fyra procent i Finland).

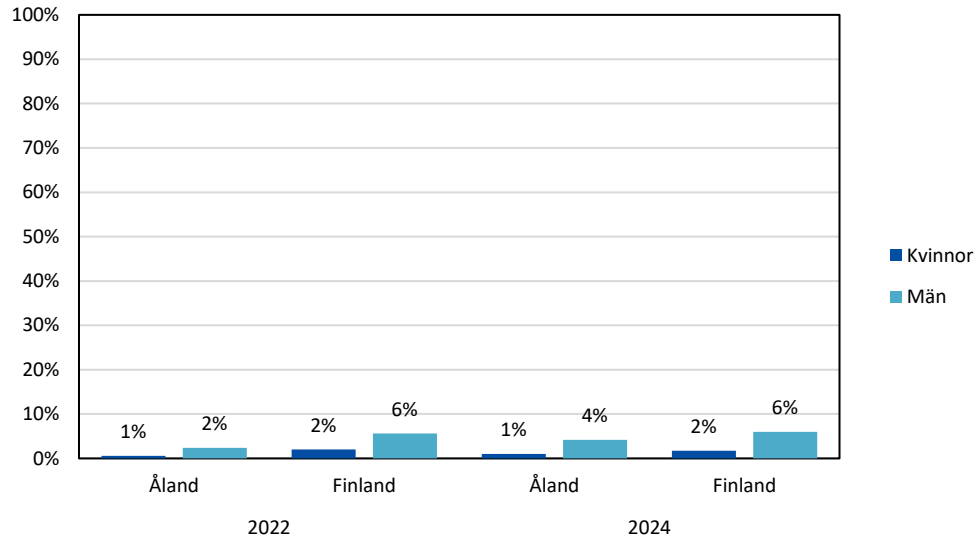
Figur 41. Andel vuxna över 20 år med låg och måttlig risk för spelproblem på Åland och i Finland 2022 och 2024, andel i procent

Not: Riskabelt spelande mäts med instrumentet Problem Gambling Severity Index (PGSI), där ett värde på minst 1 används för att definiera låg risk för spelnivå, och ett värde på minst 3 används för att definiera måttlig risk för spelproblem.
Källa: THL, Tillgängligt via https://sotkanet.fi, bearbetat av ÅSUB

Vidare visar resultatet att andelen med måttlig risk för spelproblem är vanligare bland män än kvinnor, både på Åland och i Finland.

Figur 42. Andel vuxna över 20 år med måttlig risk för spelproblem på Åland och i Finland 2022 och 2024, efter kön

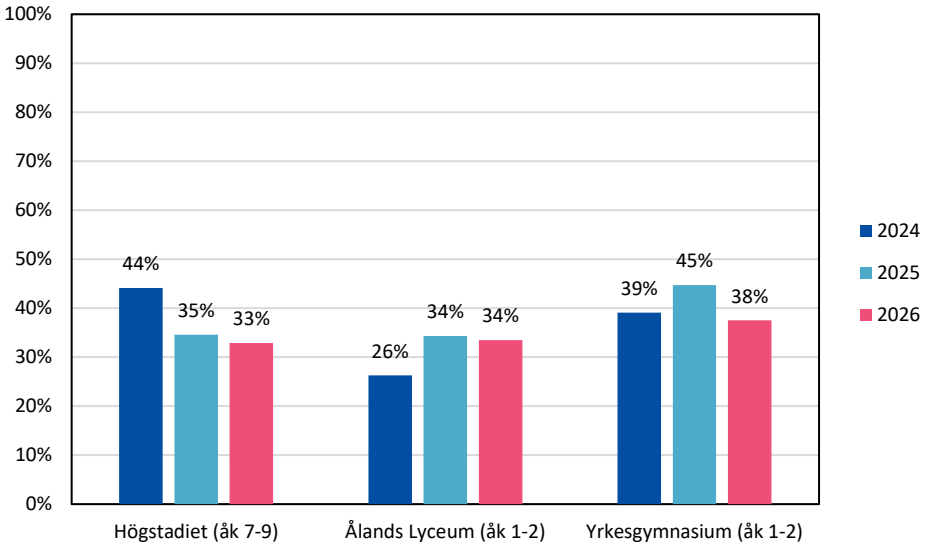

Not: Figuren visar andelen med minst 3 på PGSI-skalan.
Källa: THL, Tillgängligt via https://sotkanet.fi, bearbetat av ÅSUB

6.2 Penningspel bland unga

I *Ungdomsundersökningen* har frågorna om pengaspel ändrats över åren, varför det är svårt att jämföra resultatet över tid. Från 2024 ställs frågan ”Om du spelar spel, ingår det pengar i ditt spelande?”, där det var möjligt för de svarande att markera flera svarsalternativ.

Figur 43. Andel ungdomar på Åland som spelar om pengar 2024–2026

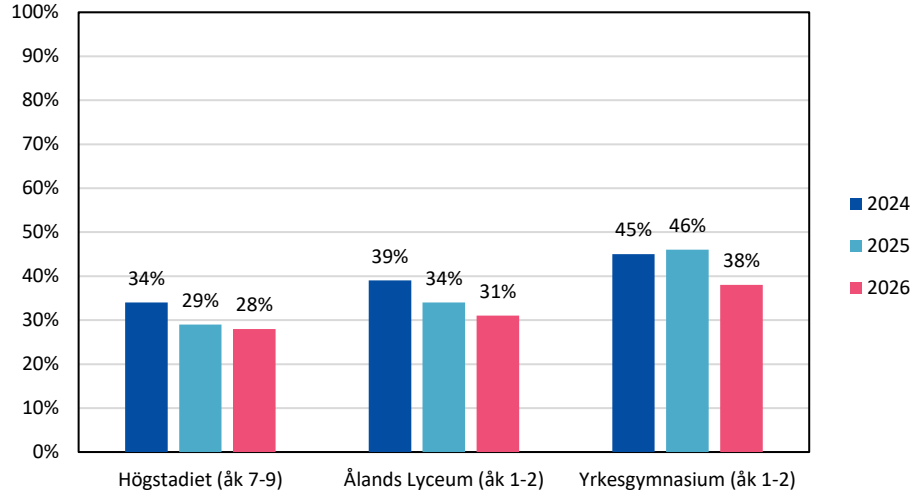

Not: Figuren visar de som svarat ja på frågan ”Har du någon gång spelat om pengar?”. För år 2024 och 2025 innefattar det de som antingen svarat ”Ja, t.ex. köpt lotter, spelat poker, onlinespel eller liknande” eller ”Ja, jag har köpt skins eller lootlådor för riktiga pengar (ej virtuella pengar)”. År 2026 innefattas de som antingen svarat ”Ja, jag har spelat poker eller andra spel online”, ”Ja, jag har t.ex. köpt lotter, spelat på spelautomater eller liknande” eller ”Ja, jag har köpt skins eller lootlådor för riktiga pengar (ej virtuella pengar)”. Flera svar var möjliga.
Källa: ÅSUB & Folkhälsan på Åland

Figuren ovan visar att spel om pengar är vanligt förekommande bland ungdomar. Bland högstadieelever har andelen som spelat om pengar minskat från nästan hälften 2024 till en tredjedel 2026. Bland studerande på Ålands lyceum har andelen i stället ökat något, från var fjärde studerande 2024 till var tredje 2025 och 2026, medan andelen har varierat mellan 40–45 procent bland studerande på yrkesgymnasiet under samma tidsperiod.

Vidare kan vi ana en nedåtgående trend i andelen ungdomar som spelat för minst tio euro under den senaste månaden. Av de ungdomar som uppgett att de någon gång spelat om pengar har omkring 30–40 procent spelat för minst 10 euro under den senaste månaden år 2026.

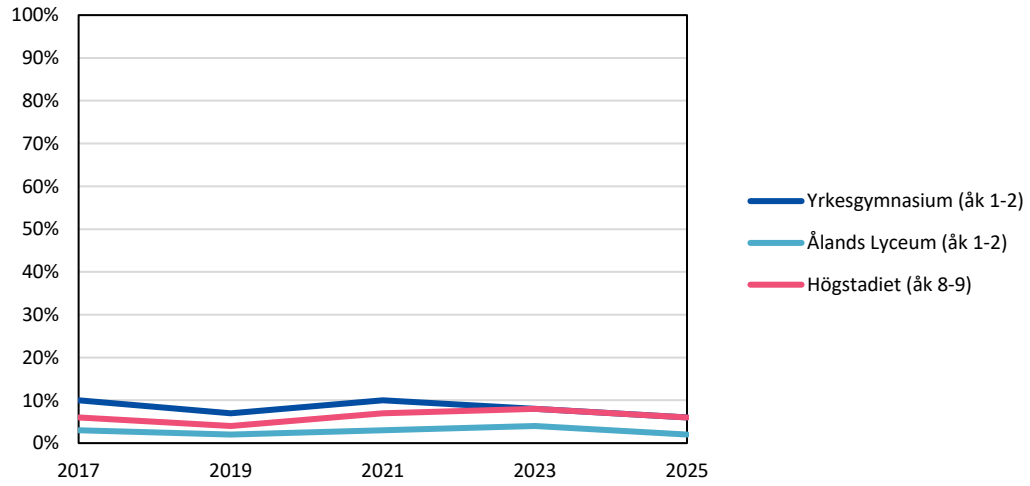
Figur 44. Ungdomar på Åland som spelat för minst tio euro den senaste månaden. Andel av de som spelat för pengar 2024–2026

Not: Figuren visar andel av de som någon gång spelat pengar.
Källa: ÅSUB & Folkhälsan på Åland

Baserat på undersökningen *Hälsa i skolan* kan vi även se hur vanligt förekommande det är att ungdomar spelar om pengar varje vecka, både på Åland och i Finland.

Figur 45. Andel ungdomar på Åland som spelar om pengar varje vecka 2017–2025

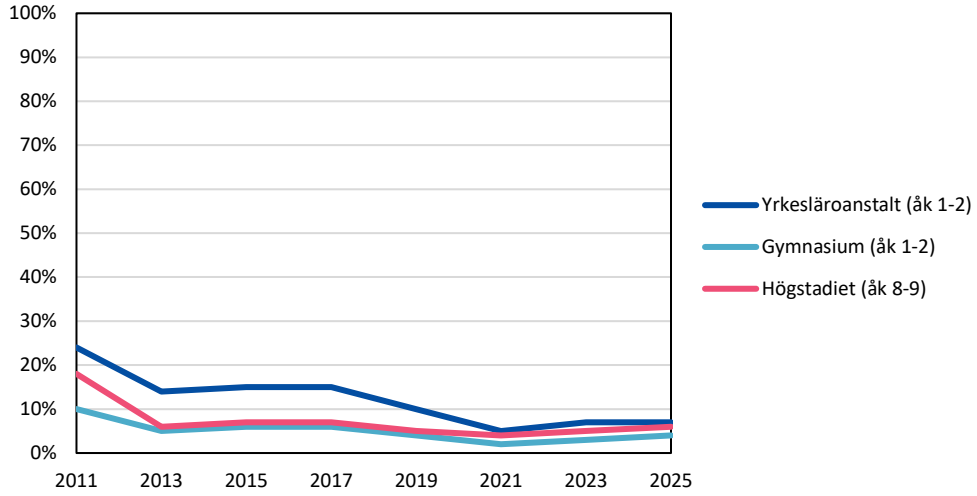

Källa: THL, undersökningen *Hälsa i skolan*. Tillgängligt via https://sotkanet.fi, bearbetat av ÅSUB

På Åland har andelen ungdomar som spelar om pengar varje vecka varit relativt stabil under perioden 2017–2025. Mellan fyra och åtta procent av högstadieelever har spelat om pengar varje vecka, jämfört med två till fyra procent av studerande på Ålands lyceum och sex till tio procent av studerande på yrkesgymnasiet.

Bland ungdomar i Finland finns det information om spelande från 2010 och framåt, baserat på undersökningen *Hälsa i skolan*. Resultatet visar en nedåtgående trend, där penningspel har blivit mindre vanligt under perioden 2011 till 2021, varpå andelen stabiliserats i det senaste tre undersökningarna. År 2025 spelade omkring fyra till sju procent av ungdomarna för pengar varje vecka, vilket ligger i linje med motsvarande uppgifter för Åland.

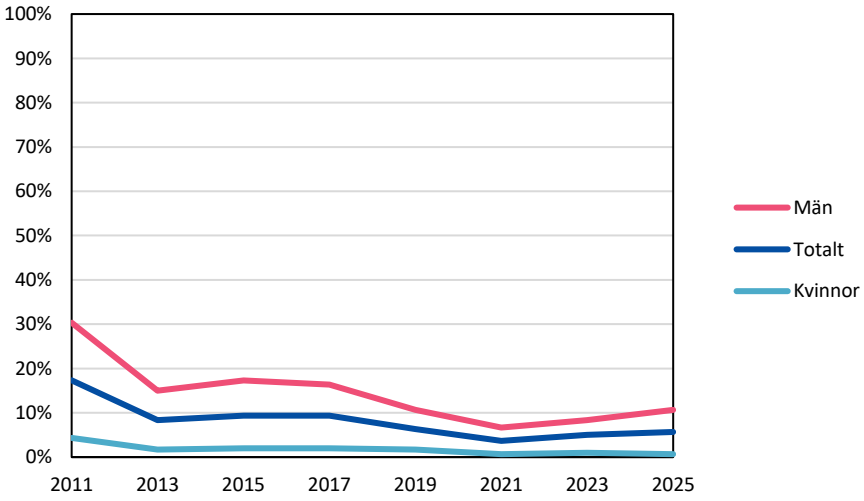
Figur 46. Andel ungdomar i Finland som spelar om pengar varje vecka 2011–2025

Källa: THL, undersökningen *Hälsa i skolan*. Tillgängligt via https://sotkanet.fi, bearbetat av ÅSUB

Resultatet visar även att spel om pengar är vanligare bland pojkar än bland flickor i Finland, se figuren nedan.

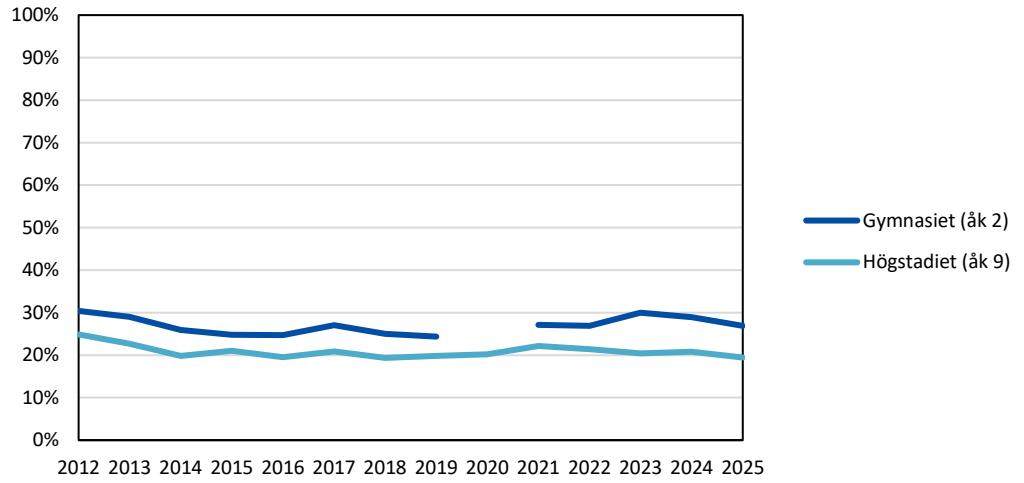
Figur 47. Andel ungdomar i Finland som spelar om pengar varje vecka 2011–2025, efter kön

Källa: THL, undersökningen *Hälsa i skolan*. Tillgängligt via https://sotkanet.fi, bearbetat av ÅSUB

Resultat från CAN:s nationella skolundersökning visar att andelen ungdomar i Sverige som någon gång spelat om pengar legat rätt stabil över tid. Under perioden 2012 till 2025 har omkring 20–25 procent av eleverna i årskurs 9 och 25–30 procent av studerande på årskurs 2 på gymnasiet någon gång spelat om pengar. Även bland svenska ungdomar är det vanligare att pojkar spelar om pengar än flickor.

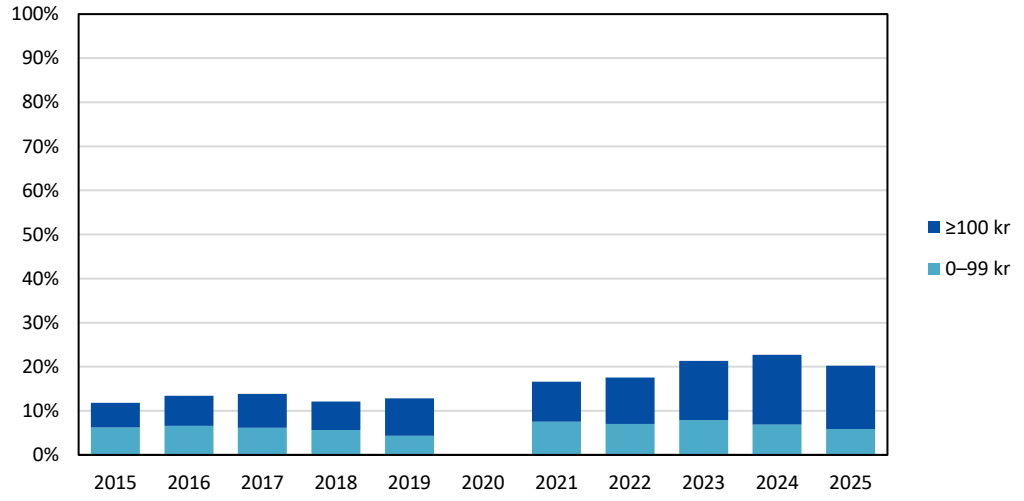
Figur 48. Andel ungdomar i Sverige som någon gång spelat om pengar 2012–2025

Not: Uppgifter saknas för gymnasiet år 2020. 2012 testades ett nytt formulär i halva urvalet, här redovisas resultatet för formulär B.
Källa: Svensson & Guttormsson (2025), bearbetat av ÅSUB

CAN har även undersökt hur mycket ungdomar i Sverige spelat för under de senaste 30 dagarna. Bland högstadieelever har andelen som inte spelar om pengar varit någorlunda stabil omkring 85 procent under de senaste tio åren. Däremot kan man se en liten ökning av de som spelat för 100 kronor eller mer (från tre procent av högstadieeleverna 2015 till nio procent 2025). Bland studerande på gymnasiet har andelen som inte spelat om pengar de senaste 30 dagarna minskat från 85 procent 2015 till 78 procent 2025. Vidare har andelen som spelat för minst 100 kronor de senaste 30 dagarna ökat från 6 till 14 procent under samma tidsperiod.

Figur 49. Andel studerande på gymnasiet (åk 2) i Sverige som spelat för pengar de senaste 30 dagarna 2015–2025, efter belopp

Not: Uppgifter saknas för gymnasiet år 2020.
Källa: Svensson & Guttormsson (2025), bearbetat av ÅSUB

7. Digitala vanor

I det här avsnittet presenteras resultat över de svarandes digitala vanor. Digitala vanor, såsom skärmtid och digitala (icke-penning) spel, och dess negativa effekter är svårt att mäta. Det är ett område där tekniken utvecklas snabbt och det är svårt att hitta etablerade mätverktyg, speciellt bland vuxna. Resultatet som presenteras i det här kapitlet är baserat på enkätfrågor som använts i tidigare ANDTS-undersökningar på Åland, i *Ungdomsundersökningen*, samt frågor som använts av Mediemyndigheten i Sverige (se *Bilaga 2* för mer information).

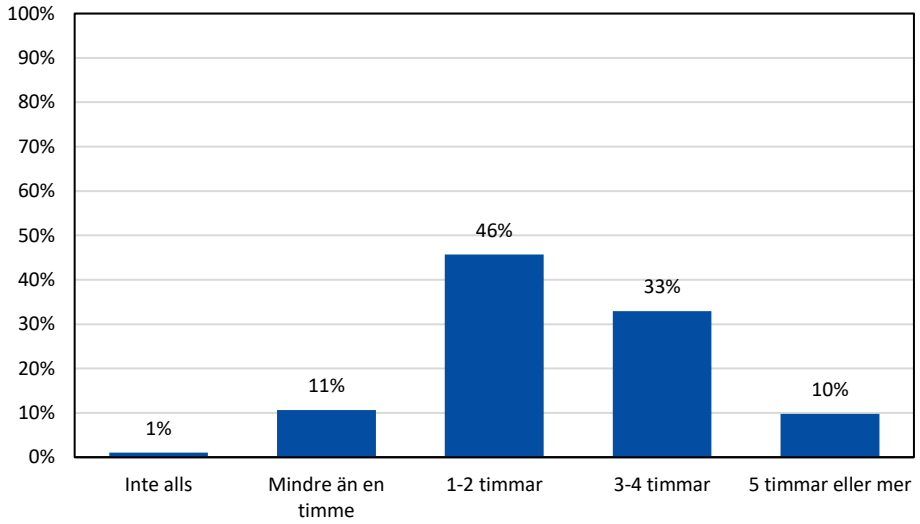
Det är viktigt att notera att resultatet som presenteras är de svarandes egna upplevelser av hur deras digitala vanor påverkar deras liv. Det är inte möjligt att dra slutsatser om orsakssamband baserat på resultaten.

7.1 Digitala medier

I enkäten mättes användningen av digitala medier (mobilen, surfplatta, dator eller annan skärm) med en fråga om hur mycket tid man spenderar på digitala medier på fritiden under en vanlig dag, om man tror användning påverkar sömnen, samt om man upplever att användningen har påverkat ens övriga liv negativt. Med övrigt liv avses till exempel mänskliga relationer, studier, arbete och hälsa.

Resultatet visar att 43 procent av de svarande använder digitala medier minst tre timmar på fritiden under en vanlig dag.

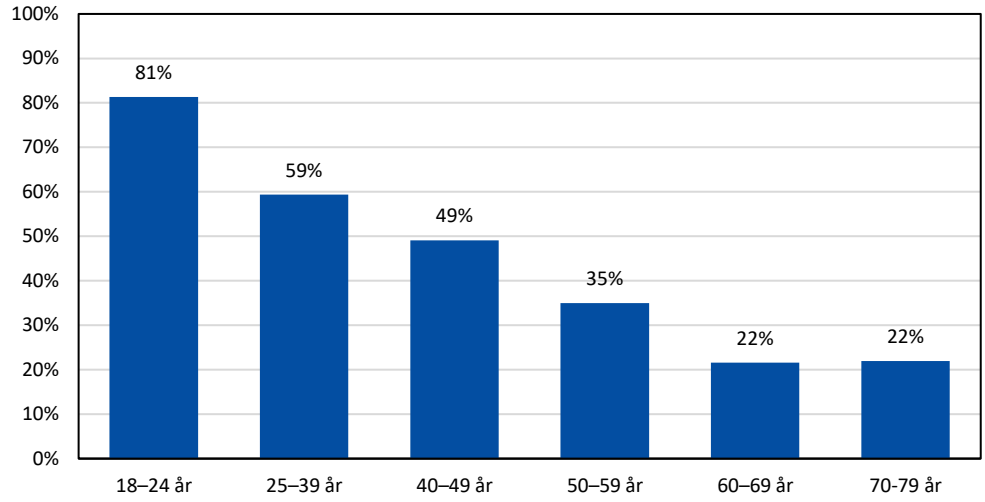
Figur 50. Användningen av digitala medier (mobilen, surfplatta, dator eller annan skärm) på fritiden under en vanlig dag bland 18–79-åringar på Åland 2026. Andel i procent

Källa: ÅSUB (2026)

Det finns ingen skillnad då jämför män och kvinnor. Däremot framstår ett tydligt mönster när man tittar skilt efter åldersgrupp. Det är betydligt vanligare att yngre använder digitala medier än äldre. Fyra av fem 18–24-åringar använder digitala medier i minst tre timmar på fritiden en vanlig dag. Andelen sjunker därefter med åldern och bland de som är 60–79 år är det endast drygt var femte svarande som använder digitala medier i minst tre timmar.

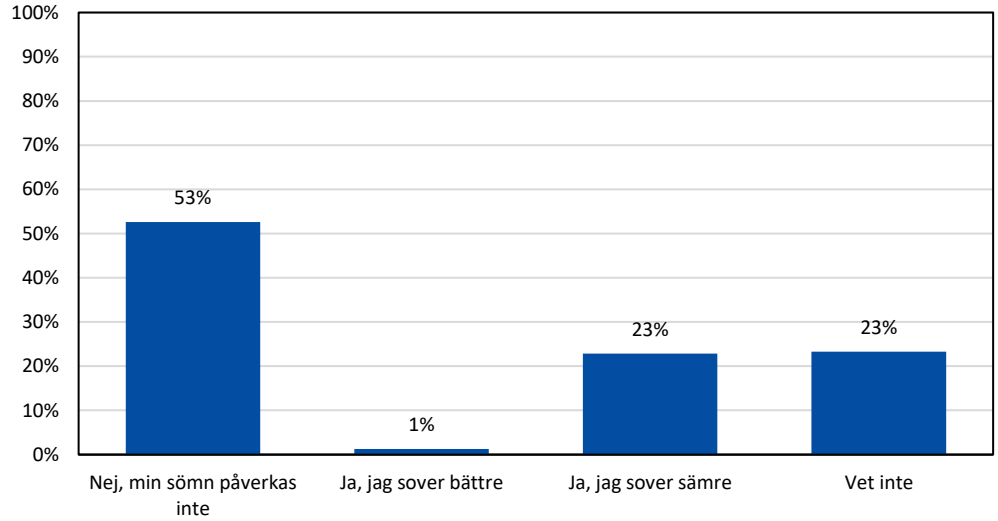
Figur 51. Användningen av digitala medier (mobilen, surfplatta, dator eller annan skärm) på fritiden under en vanlig dag bland 18–79-åringar på Åland 2026. Andel i procent efter ålder

Källa: ÅSUB (2026)

Omkring hälften av de svarande upplever inte att deras digitala vanor påverkar deras sömn, medan en procent upplever att deras användning av digitala medier gör att de sover bättre. Nästan en fjärdedel menar dock att deras användning av digitala medier påverkar deras sömn negativt.

Figur 52. Hur 18–79-åringar på Åland upplever att deras användning av digitala medier påverkar sömnen 2026. Andel i procent

Källa: ÅSUB (2026)

Vi ser ingen skillnad mellan män och kvinnor, däremot framkommer en åldersskillnad, där yngre svarande i större utsträckning upplever att deras sömn påverkas negativt av deras användning av digitala medier. I åldersgrupperna 18–24, 25–39 och 40–49 uppger var tredje svarande att de sover sämre på grund av deras användning av digitala medier. Andelen sjunker därefter med åldern, bland 50–59 åringar upplever 23 procent att de sover sämre, jämfört med 10 procent bland 60–69 åringar och 3 procent av 70–79 åringar,

Vidare uppger en av tre svarande (33 procent) att de använt så mycket tid till digitala medier att det påverkat deras övriga liv negativt då och då eller ofta. Med övrigt liv avses till exempel mänskliga relationer, studier, arbete och hälsa. Resterande två

tredjedelar (67 procent) menar att deras användning av digitala media aldrig påverkar deras övriga liv negativt.

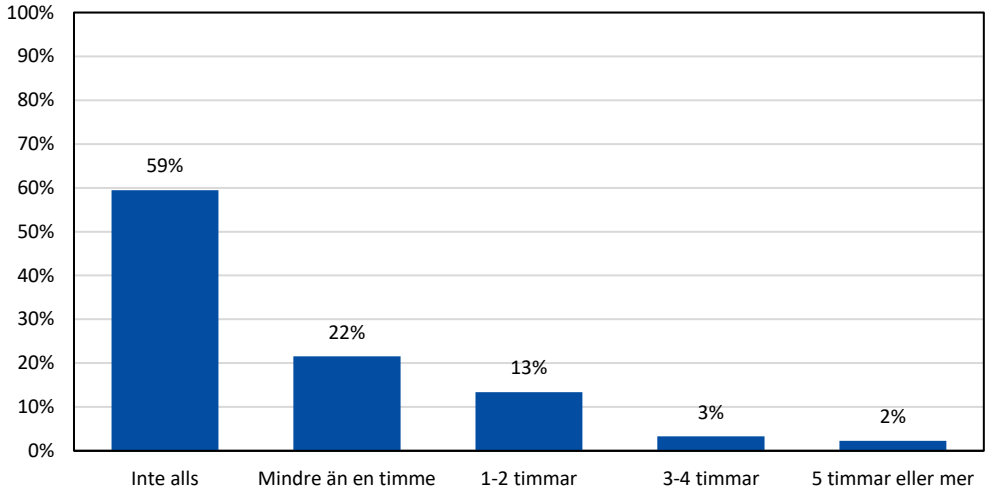
Medan inga könsskillnader framkommer ser vi även här en åldersskillnad. Knappt hälften av de svarande i åldersgrupperna 18–24, 25–39 och 40–49 år upplever att deras användning av digitala medier påverkar deras övriga liv negativt. Andelen avtar därefter med åldern och motsvarande andel är 29 procent av 50–59 åringar, 18 procent av 60–69 åringar och 9 procent av 70–79 åringar.

7.2 Digitala (icke-penning) spel

I enkäten fick de svarande även besvara frågor kring deras spelande av digitala (icke-penning) spel, till exempel spel på mobiltelefon, surfplatta, dator eller tv-spel. De ombads uppge hur mycket tid de spenderar på sådana spel, samt om de själva upplever att deras spelande påverkar deras övriga liv negativt.

Totalt spenderar omkring 40 procent av svarande åtminstone någon tid på digitala (icke-penning) spel under en vanlig dag. Fyra av fem svarande lägger mindre än en timme en vanlig dag på digitala spel och endast fem procent lägger tre timmar eller mer på digitala spel en vanlig dag.

Figur 53. Spelandet av digitala (icke-penning) spel på mobilen, surfplattan, dator eller tv-spel på fritiden under en vanlig dag bland 18–79-åringar på Åland 2026. Andel i procent

Källa: ÅSUB (2026)

Det är signifikant vanligare bland män att lägga mer tid på digitala spel än kvinnor, där åtta procent av männen spelar minst tre timmar en vanlig dag, jämfört med tre procent av kvinnorna. Vidare kan vi se skillnad efter ålder, där yngre i större utsträckning spelar digitala spel. Bland 18–24-åringar tillbringar 17 procent minst tre timmar på digitala spel en vanlig dag, jämfört med 12 procent av 25–39-åringar. Bland svarande som är 40 år eller äldre är det färre än tio personer som spelar digitala spel i minst tre timmar.

Av de som brukar lägga åtminstone någon tid på digitala spel under en vanlig dag upplever mer än var femte svarande (22 procent) att spelandet påverkar deras övriga liv negativt ibland eller ofta. Andelen är större bland män än bland kvinnor (32 procent jämfört med 13 procent). Det är även vanligare att yngre upplever att deras digitala spelande har en negativ påverkan. I åldersgrupperna 18–24, 25–39 och 40–49 upplever omkring var tredje svarande som brukar lägga någon tid på digitala spel att

spelandet påverkar deras övriga liv negativt åtminstone ibland, jämfört med var femte svarande i 50–59 års åldern. I de äldsta åldersgrupperna var det endast enstaka personer som upplevde att spelandet påverkade deras övriga liv negativt.

Resultatet från undersökningen 2021 visade att 45 procent av svarande hade spelat digitala spel under de senaste tolv månaderna, vilket var vanligare band yngre svarande. Vidare uppgav 17 procent av de svarande som hade spelat digitala spel att spelandet påverkar deras övriga liv negativt ibland eller ofta. Även om frågorna är formulerade olika, vilket begränsar exakta jämförelser, kan vi konstatera att det är i linje med resultatet från den här undersökningen.

7.3 Ungdomars digitala vanor

I *Ungdomsundersökningen* har ungdomar fått uppskatta ungefär hur mycket tid de lägger på olika aktiviteter på fritiden under en vanlig dag sedan 2023. Tabellen nedan visar andelen ungdomar som spenderat minst tre timmar en vanlig dag på olika digitala aktiviteter.

Tabell 10. Andel ungdomar på Åland som spenderar minst tre timmar på fritiden en vanlig dag på digitala aktiviteter 2023–2026

	Högstadiet (åk 7–9)	Ålands Lyceum (åk 1–2)	Yrkesgymnasium (åk 1–2)
Använda mobilen totalt			
2023	79 %	88 %	83 %
2024	75 %	90 %	81 %
2025	77 %	85 %	85 %
2026	75 %	86 %	87 %
Använda sociala medier			
2023	52 %	57 %	59 %
2024	47 %	56 %	59 %
2025	50 %	50 %	61 %
2026	50 %	49 %	60 %
Titta på film, tv, Youtube eller liknande			
2023	26 %	29 %	34 %
2024	24 %	23 %	33 %
2025	27 %	20 %	31 %
2026	25 %	26 %	33 %
Spela på dator/konsol			
2023	25 %	18 %	26 %
2024	22 %	15 %	27 %
2025	22 %	9 %	25 %
2026	23 %	16 %	26 %
Spela på mobilen			
2023	15 %	7 %	10 %
2024	16 %	4 %	13 %
2025	20 %	5 %	13 %
2026	17 %	8 %	10 %

Källa: ÅSUB och Folkhälsan på Åland

Tabellen visar att ungdomars tidsanvändning på digitala aktiviteter över lag varit rätt stabil under de senaste fyra åren. Tre av fyra högstadieelever använder mobilen totalt i

tre timmar eller mer på fritiden under en vanlig dag, jämfört med 86 och 87 procent av studerande på Ålands Lyceum, respektive studerande på yrkesgymnasiet.

Sociala medier är den aktivitet som högst andel ungdomar spenderar minst tre timmar på under en vanlig dag – omkring hälften av ungdomarna lägger minst tre timmar på sociala aktiviteter under en vanlig dag.

I Sverige studerar Mediemyndigheten barn och ungas digitala vanor och spel, baserat på en enkätundersökning som genomförs vartannat år (Mediemyndigheten, 2025). I undersökningen ingår motsvarande frågor om hur mycket tid barn och ungdomar lägger på olika aktiviteter under en vanlig dag. Resultatet ligger i linje med det vi ser bland ungdomar på Åland – ungdomar spenderar mycket tid på digitala vanor, såsom sociala medier, digitala spel och mobilen generellt. Resultaten har varit relativt stabila under de senaste åren.

Resultatet för år 2024 visar till exempel att omkring 9 av tio ungdomar (87 procent av 13–16 åringar och 93 procent av 17–18 åringar) lägger mer än tre timmar på att använda digitala enheter (dator, mobiltelefon och surfplatta) på fritiden, under en vanlig dag. Vidare spenderar 28 procent av 13–16 åringar och 24 procent av 17–18 åringar mer än tre timmar på digitala spel och omkring 30–40 procent av 13–18 åringarna tillbringar mer än tre timmar på sociala medier.

Mediemyndigheten visar också att var tredje 13–16 åring och nästan hälften av 17–18 åringarna (46 procent) tror att deras medieanvändning påverkar sömnen till det sämre år 2024.

I Finland har THL undersökt ungdomars upplevelser och användning av nätet (inklusive appar, spel, filmer, sociala media och liknande) i undersökningen *Hälsa i skolan*, baserat på ett index bestående av fem frågor om svårigheter att begränsa användningen och negativa konsekvenser av användningen (THL, 2025). Resultatet visar att andelen ungdomar med överdriven nätanvändning har ökat under perioden 2017 till 2023, framför allt bland flickor. Resultatet från 2025 ligger på ungefär samma nivå som 2023 – omkring 12–13 procent av flickor i högstadiet och gymnasiet har en överdriven nätanvändning, jämfört med 7–9 procent av pojkar.

8. Självskattad hälsa

I enkätundersökningen fick de svarande skatta sin egen fysiska och psykiska hälsa på en skala från noll till tio, där noll motsvarar dålig och tio utmärkt.

Resultatet visar att de svarande i genomsnitt skattat sin fysiska hälsa till 7,5 och den psykiska hälsan till 8,1. Det är något högre än resultatet från *Tillitstudie för Åland 2022*, då samma mått användes för att skatta hälsan i ett slumpmässigt urval av personer (16–85 år gamla) bosatta på Åland (ÅSUB, 2022).

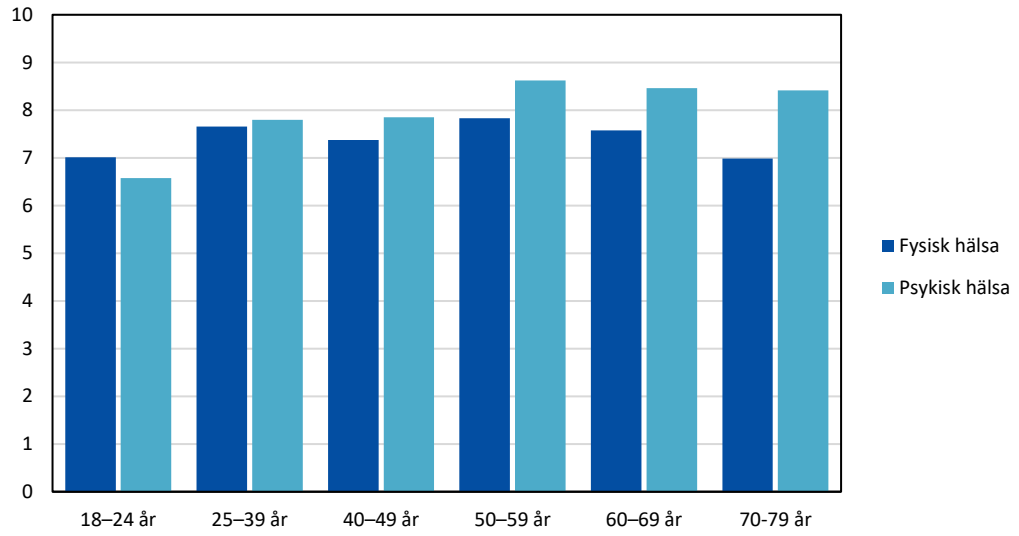
Tabell 11. Genomsnittlig självskattad hälsa bland vuxna på Åland 2022 och 2026, på en skala från noll (dålig) till tio (utmärkt)

	Ålands befolkning (18–79 år) 2026	Ålands befolkning (16–85 år) 2022
Fysisk hälsa	7,5	6,9
Psykisk hälsa	8,1	7,5

Källa: ÅSUB (2026), ÅSUB (2022)

Vi ser ingen statistiskt signifikant skillnad mellan hur män och kvinnor skattat sin hälsa. Däremot förekommer en åldersskillnad, där den yngsta och den äldsta åldersgruppen skattat sin fysiska hälsa lägre än övriga åldersgrupper. Dessutom skattar äldre sin psykiska hälsa högre än yngre.

Figur 54. Genomsnittlig självskattad hälsa bland vuxna (18–79 år) på Åland 2026, på en skala från noll (dålig) till tio (utmärkt), efter ålder

Källa: ÅSUB (2026)

Vidare har vi undersökt hur olika grupper svarande har skattat sin hälsa utifrån utvalda ANDTS-indikatorer. Det bör poängteras att det inte är möjligt att dra slutsatser om orsakssamband (kausala samband) baserat på tvärsnittsdata, som används i den här enkätundersökningen.

Resultatet visar att den självskattade psykiska hälsan är lägre bland personer som kommer över gränsvärdet för riskfyllt drickande, som använt narkotika någon gång i livet, bland de som använder någon tobaks- eller nikotinprodukt, samt bland de som upplever att deras användning av digitala medier eller spelande av icke-penningspel påverkar deras övriga liv negativt.

Även den självskattade fysiska hälsan tenderar genomgående att vara lägre bland dessa grupper, men uppnår inte formell statistisk signifikans.

Tabell 12. Genomsnittlig självskattad hälsa bland vuxna (18–79 år) på Åland 2026, på en skala från noll (dålig) till tio (utmärkt), efter ANDTS-indikatorer

	Självskattad fysisk hälsa			Självskattad psykisk hälsa		
	Medelvärde	Standardfel	p-värde	Medelvärde	Standardfel	p-värde
Riskfyllt drickande						
Nej	7,52	0,08	0,072	8,14	0,08	0,015
Ja	7,22	0,14		7,70	0,16	
Livstidsbruk av narkotika						
Nej	7,47	0,07	0,623	8,13	0,08	0,020
Ja	7,37	0,18		7,70	0,17	
Använder någon tobaks- eller nikotinprodukt						
Nej	7,53	0,08	0,147	8,16	0,08	0,035
Ja	7,30	0,14		7,81	0,14	
Riskfyllt spelande om pengar						
Nej	7,47	0,07	0,577	8,07	0,07	0,689
Ja	7,32	0,26		7,88	0,46	
Negativ påverkan av digitala medier						
Nej, aldrig	7,55	0,08	0,099	8,36	0,08	0,000
Då och då	7,36	0,12		7,61	0,11	
Ja, ofta	6,57	0,50		6,01	0,88	
Negativ påverkan av (icke-penning) spel						
Nej, aldrig	7,49	0,07	0,633	8,14	0,07	0,048
Då och då	7,29	0,23		7,46	0,29	
Ja, ofta	7,02	0,97		6,22	1,84	

Not: Riskfyllt drickande definieras med AUDIT-C och riskfyllt spelande om pengar enligt PGSI. Användningen av tobaks- eller nikotinprodukter inkluderar både sporadiskt och dagligt bruk. Negativ påverkan av digitala medier eller spel baseras på frågan om man upplever att användningen av digitala medier har påverkat ens övriga liv negativt.
Källa: ÅSUB (2026)

9. Kommentarer från svaranden

I enkätens sista fråga fanns möjlighet för de svarande att fritt formulerat lämna eventuella ytterligare kommentarer eller synpunkter. Totalt valde omkring 40 personer att dela med sig av sina synpunkter, omkring hälften av dessa gällde digitala vanor. En handfull personer tycker att användning av digitala medier är positivt då de bland annat upprätthåller sociala kontakter, läser dagstidningar, lyssnar på böcker och poddar samt lär sig främmande språk med hjälp av datorer, paddor och mobiltelefoner.

Vidare anser omkring fem svarande att de spenderar för mycket tid på digitala medier. Ett par av dem nämner speciellt icke-penningspel, Facebook eller YouTube som tidstjuvar. Enstaka svarande anser att tiden som sattes på digitala icke-penningspel i ungdomen påverkade mänskliga relationer negativt. Ett par personer har prövat begränsa sitt spelande, till exempel genom att låta bli att spela under en tid, men med blandat resultat där en mådde bättre av det, medan en annan inte upplevde att livet blev bättre för det.

I de öppna svaren kommenterar ett par svarande att de har slutat röka för att det kostar för mycket. Färre än fem svarande berättar att de är nykterister, medan en annan bränner sitt brännvin själv. Gällande spel om pengar betonade ett fåtal personer att spel är beroendeframkallande och kan resultera i spelmissbruk.

10. Avslutande reflektioner

ANDTS-vanor på Åland har kartlagts ungefär vart femte år sedan mitten av 1990-talet. Det innebär att vi har haft möjlighet att se hur användningen av ANDTS har förändrats över en period på 30 år. Under den här tiden har samhället förändrats; nya produkter har kommit ut på marknaden (så som nikotinsnus) och digitaliseringen blir alltmer märkbar. Samtidigt finns de tidigare riskfaktorerna och beroende kvar. Frågeformulären behöver anpassas efter dessa förändringar, vilket kan påverka jämförbarheten över tid. Samtidigt är det viktigt att samla in kunskap om de nya företeelserna så att det går att inleda förebyggande insatser i ett tidigt skede.

Sammantaget kan vi konstatera att den här typen av vanor tenderar att förändras långsamt. Om man endast ser till de senaste cirka fem åren kan vanorna se relativt stabila ut, medan vissa mönster framträder tydligare om man jämför över en längre tid.

Vi ser en tendens till att riskfyllt alkoholbruk minskat något, men det behöver bekräftas av kommande undersökningar. Riskfyllt drickande är som störst bland yngre och vid den ålder då många går i pension.

Användningen av narkotika har varit någorlunda stabil under de senaste 15 åren. Cannabis fortsätter vara den vanligaste formen av narkotika medan få använder sig av dopingpreparat.

Användningen av tobak och nikotinprodukter har haft en stadig minskning från 1996 till 2016, men har därefter stabiliserats. Användningen av tobaksfritt nikotinsnus gör att den totala användningen av tobak och nikotinprodukter nu stigit något igen.

Spel om pengar har blivit mindre vanligt under de senaste cirka 15 åren.

Två grupper utmärker sig när det gäller ANDTS-vanor. Både män och yngre tenderar att använda ANDTS i större utsträckning än kvinnor och äldre. Till exempel dricker män och yngre alkohol både i större mängder, och oftare, än kvinnor och äldre. Dessutom är användningen av både narkotika och tobak högre bland män och yngre, samtidigt spelar män om pengar i högre utsträckning än kvinnor.

I årets undersökning inkluderades även frågor om digitala vanor. Det är ett område som kännetecknas av en snabb teknisk utveckling, där det kan vara svårt att särskilja mellan olika digitala vanor. Det är också svårt att hitta etablerade mätverktyg, speciellt bland vuxna. Vi kan konstatera att vi ser en tydlig åldersskillnad även här – yngre spenderar mer tid både på digitala medier (skärmtid) och på digitala spel.

Slutligen har den här undersökningen haft ett särskilt fokus på att jämföra användningen av ANDTS på Åland med våra grannregioner. Det finns alltid utmaningar i att jämföra resultat mellan olika undersökningar och mellan olika länder, man får se till de övergripande mönstren snarare än jämföra exakta andelar. Generellt kan vi dock konstatera att ANDTS-användningen på Åland följer samma mönster som vi ser i Finland och Sverige.

Referenser

Ahlqvist, F. (1996). *Attityder till droger och drogvanor på Åland*. Åländsk utredningsserie 1996: 12. Ålands landskapsstyrelse.

Folkhälsomyndigheten (2026A). *Problem Gambling Severity Index (PGSI)*. Artikel 26144. Publicerad 16.06.2026, tillgänglig online https://www.folkhalsomyndigheten.se/publikationer-och-material/publikationsarkiv/p/problem-gambling-severity-index-pgsi/

Folkhälsomyndigheten (2026B). *Riskabelt spelande*. Artikel 26146. Publicerad 30.06.2026, tillgänglig online https://www.folkhalsomyndigheten.se/publikationer-och-material/publikationsarkiv/r/riskabelt-spelande/

Institutet för hälsa och välfärd (THL). (2026). *Narkotika – Användning på befolkningsnivå regionalt*. Uppdaterad 03.09.206, tillgänglig online https://thl.fi/sv/data-och-statistik/narkotika/anvandning-pa-befolkningsniva-regionalt#narkotikaanvandningen-har-okat-pa-lang-sikt

Institutet för hälsa och välfärd (THL). (2025) *Välbefinnandet bland barn och unga – enkäten Hälsa i skolan 2025*. Statistikrapport 45/2025. https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2025091596214

Jemberie, W.B., Niklasson, J., Lönnroth, K. & Boman, E. (2025) Prevalence and gender-specific correlates of hazardous and binge drinking among Swedish and Finnish older adults*. Alcohol: Clinical and Experimental Research*, 49, 1744–1758. https://doi.org/10.1111/acer.70098

Jordas, S. & Lilja, J. (2002). *Utvärdering av alkohol- och narkotikapolitiskt program för landskapet Åland 1996–2000*. Åländsk utredningsserie 2002:1. Ålands landskapsstyrelse.

Karlsson, T. (1995). *Alkoholvanor på Åland*. Åländsk utredningsserie 1995:16. Ålands landskapsstyrelse.

Lilja, J. & Jordas, S. (2006). *Undersökning om ålänningars alkohol- och narkotikabruk 2005*. Åländsk utredningsserie 2006:1. Ålands landskapsregering.

Mediemyndigheten (2025). *Ungar & medier 2025. En statistisk undersökning av ungas medievanor och attityder till medieanvändning*. Stockholm.

Pettersson, B. (1982). *Alkoholkonsumtionen på Åland 1980*. Mariehamn: Ålands nykterhetsförbund.

Svensson J, Guttormsson, U. (red.), *CAN:s nationella skolundersökning 2025*. Stockholm: Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN); 2025. Rapport 239. https://www.can.se/publikationer/cans-nationella-skolundersokning-2025/

Trolldal B. (2026). *Alkoholkonsumtionen i Sverige 2001–2025*. CAN Rapport 246. Stockholm: CAN – Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning. https://www.can.se/publikationer/alkoholkonsumtionen-i-sverige-2001-2025/

Ålands landskapsregering. (2025). *Alkohol-, narkotika-, dopnings-, tobaks- och spelpolitiskt program för åren 2025–2028*. Antaget 6 februari 2025 (Dnr: ÅLR 2025/751).

Ålands statistik- och utredningsbyrå. (2026). *Ungdomsundersökning 2026 – ANDTS-vanorna bland unga på Åland*. Publicerat 01.10.2026, tillgänglig online: https://www.asub.ax/sv/utredning/ungdomsundersokning-2026-andts-vanorna-bland-unga-pa-aland

Ålands statistik- och utredningsbyrå. (2022). *Tillitsstudie för Åland 2022 Om förtroende, delaktighet och upplevelsen av att blomstra*. (Rapport 2022:6). https://www.asub.ax/sv/utredning/tillitsstudie-aland-2022-om-fortroende-delaktighet-och-upplevelsen-blomstra

Ålands statistik- och utredningsbyrå. (2021). *Ålänningars alkohol-, narkotika- och tobaksbruk samt spelvanor 2021*. (Rapport 2021:4). https://www.asub.ax/sv/utredning/alanningars-alkohol-narkotika-och-tobaksbruk-samt-spelvanor-2021

Ålands statistik- och utredningsbyrå. (2016). *Undersökning om ålänningars alkohol-, narkotika- och tobaksbruk samt spelvanor år 2016.* (Rapport 2016:7). https://www.asub.ax/sv/utredning/alanningars-alkohol-narkotika-och-tobaksbruk-samt-spelvanor-2016

Ålands statistik- och utredningsbyrå. (2011). *Undersökning om ålänningars alkohol- och narkotikabruk samt spelvanor år 2011.* (Rapport 2011:6). https://www.asub.ax/sv/utredning/undersokning-om-alanningars-alkohol-och-narkotikabruk-samt-spelvanor-ar-2011

Ålands statistik- och utredningsbyrå. (2001). *Narkotikasituationen på Åland.* (Rapport 2001:6). https://www.asub.ax/sv/utredning/narkotikasituationen-pa-aland

Statistikdatabaser:

Institutet för hälsa och välfärds (THL) öppna statistikdatabaser, tillgängliga via https://sotkanet.fi, för statistik från undersökningarna Hälsosamma Finland, Hälsa i skolan, Alkoholkonsumtion och avloppsvattenundersökningar.

Folkhälsomyndighetens öppna databaser (Folkhälsodata), tillgängliga via https://fohm-app.folkhalsomyndigheten.se/Folkhalsodata, för statistik från Nationella folkhälsoenkäten.

Bilaga 1. Följebrev och frågeformulär

Ålands statistik- och utredningsbyrå

Svarsnummer:

Sidnr
1 (2)

Datum
25.03.2026

Dnr
ÅSUB 2026/13

Dina erfarenheter är viktiga!

Du är en av ca 1 300 personer som blivit slumpmässigt utvald att delta i en undersökning om ANDTS-vanor på Åland. ANDTS står för alkohol, narkotika, tobak, doping och spel. **Genom att besvara frågorna hjälper du oss att få reda på mer om hur användningen av bland annat alkohol, tobak och narkotika förändrats över tid på Åland.**

Det är viktigt att du svarar även om du inte använder till exempel alkohol eller tobak. Dina svar är mycket värdefulla för oss, men det är givetvis frivilligt att delta.

Genom att delta har du chansen att vinna ett presentkort på 150 € som kan användas hos valfritt företag på www.presentkort.ax.

För att delta, gå in på **www.asub.ax/andts2026** eller via QR-koden.
Ange ditt svarsnummer i första svarsrutan.

Skicka in ditt svar så fort som möjligt, gärna innan den 14 april 2026.

Det tar cirka 7–10 minuter att svara på frågorna. Du kan även välja att svara på pappersenkäten.

Det här är en återkommande undersökning som utförts på Åland sedan 2001. Resultaten hjälper landskapsregeringen att följa upp och utveckla ANDTS-politiken. Uppdragsgivare för undersökningen är Ålands landskapsregering.

Svaren behandlas med sekretess och endast av ÅSUB. Resultaten publiceras så att enskilda personer inte kan identifieras. På följande sida finns mer information om hur ÅSUB hanterar insamlade uppgifter. Resultatet redovisas på ÅSUBs webbplats (www.asub.ax) under 2026. Du kan även prenumerera på vårt nyhetsbrev för att få information om våra publiceringar.

Om du har frågor om undersökningen eller behöver hjälp med att fylla i enkäten, kontakta oss!

Stort tack för din hjälp!

Mina Rosenqvist
mina.rosenqvist@asub.ax
tel. +358 18 25 494

Maria Viktorsson
maria.viktorsson@asub.ax
tel. +358 18 25 583

Ålands statistik- och utredningsbyrå
PB 1187, AX-22111 Mariehamn
+358 18 25 490 | info@asub.ax | www.asub.ax

Information om ÅSUB och hur insamlade uppgifter hanteras

Ålands statistik- och utredningsbyrå, ÅSUB, är ett oberoende institut vars främsta uppgifter är att verka som Ålands officiella statistikmyndighet och bedriva forskning och utredningsverksamhet.

Uppgifter som begärs in behandlas endast av ÅSUB som följer statistiklagen för Åland (ÅFS 42/94), EU:s dataskyddsförordning (2016/679) samt landskapslagen (2019:9) om dataskydd inom landskaps- och kommunalförvaltningen.

Uppgifterna hanteras med sekretess. Resultaten publiceras så att enskilda svar inte kan identifieras.

Att delta i enkätundersökningar är frivilligt.

Lagstöd för databehandling

Behandlingen av personuppgifter har sin rättsliga grund i artikel 6.1.e i Europaparlamentets och rådets förordning 2016/679 (EU:s allmänna dataskyddsförordning), Statistiklag (1994:42) för landskapet Åland 14–15 §§ och Landskapslag (2019:9) om dataskydd inom landskaps- och kommunalförvaltningen.

Personuppgifter behandlas i enlighet med Statistiklag (1994:42) för landskapet Åland 3 § samt landskapslag (2019:9) om dataskydd inom landskaps- och kommunalförvaltningen 5 § och 31 §.

Hantering av uppgifter

Uppgifterna som lämnas in används för statistiska ändamål samt för forskning och lämnas inte ut till utomstående. Uppgifter som lämnas in behandlas med sekretess och hanteras enbart av de anställda som behöver uppgifterna i sitt statistik- och forsknings-/analysarbete.

Tillgången till uppgifter är begränsad med hjälp av behörighetsstyrning. ÅSUBs lokaler är skyddade mot obehörig närvaro.

Insamling av uppgifter sker i första hand via e-tjänstverktyg för säker uppgiftsinlämning och alla personuppgifter förstörs då studien färdigställts.

Lagar och förordningar som styr ÅSUBs verksamhet

Europaparlamentets och rådets förordning 2016/679 (EU:s allmänna dataskyddsförordning (GDPR))
Landskapslag (193:116) om Ålands statistik- och utredningsbyrå
Statistiklag (1994:42) för landskapet Åland
EU:s statistikförordning
FN:s grundläggande principer för statistik (engelska)

Länkar till utförligare information på ÅSUBs webbplats

Dataskydd och behandling av personuppgifter:
https://www.asub.ax/sv/om-asub/dataskydd-och-behandling-personuppgifter-personuppgiftspolicy

Frågeformuläret är numrerat endast för att kunna dra en vinnare bland dem som svarat, och för att undvika onödiga påminnelser.

Ålands statistik- och utredningsbyrå

ANDTS-undersökning 2026

Svarsnummer

Den här undersökningen görs för att ge kunskap om ANDTS-vanor bland personer bosatta på Åland. ANDTS står för Alkohol, Narkotika, Doping, Tobak och Spel.

Fyll gärna i blanketten elektroniskt på www.asub.ax/andts2026

Några frågor om dig

1. Ditt födelseår ⌊_⌊_⌊_⌊_⌋

2. Ditt juridiska kön ☐ kvinna ☐ man

3. Var bor du? ☐ I Mariehamn ☐ På landsbygden ☐ I skärgården

4. Din högsta avslutade utbildning?

☐ Grundskola/folkskola/mellanskola

☐ Yrkesskola/institut/gymnasium

☐ Universitet/högskola

☐ Ingen/annan

5. Antal personer i ditt hushåll (inklusive dig): ⌊_⌊_⌋ **vuxna** ⌊_⌊_⌋ **barn 0-18 år**

	Dålig										Utmärkt
6. Hur skulle du bedöma din fysiska hälsa? Uppskatta på en skala från 0-10.	0 ○	1 ○	2 ○	3 ○	4 ○	5 ○	6 ○	7 ○	8 ○	9 ○	10 ○
7. Hur skulle du bedöma din psykiska hälsa? Uppskatta på en skala från 0-10.	0 ○	1 ○	2 ○	3 ○	4 ○	5 ○	6 ○	7 ○	8 ○	9 ○	10 ○

Tobaksprodukter

8. Röker du cigaretter, cigarrer eller pipa?

☐ Dagligen eller regelbundet

☐ Då och då

☐ Aldrig

9. Om du röker/har rökt, hur gammal var du när du rökte första gången? ⌊_⌊_⌋ **år**

10. Röker du e-cigaretter/vejp?

☐ Dagligen eller regelbundet

☐ Då och då

☐ Aldrig **Gå till fråga 12**

11. Är det e-cigaretter med eller utan nikotin?

☐ Med nikotin

☐ Utan nikotin

☐ Både med och utan nikotin

☐ Vet inte

0784136379

12. Om du röker/har rökt e-cigaretter/vejp, hur gammal var du när du rökte första gången? ⌊__⌋⌊__⌋ **år**

13. Använder du snus som innehåller tobak (portion- eller lössnus)?

☐ Dagligen eller regelbundet

☐ Då och då

☐ Aldrig

14. Om du använder/har använt tobakssnus, hur gammal var du när du snusade första gången? ⌊__⌋⌊__⌋**år**

15. Använder du tobaksfritt nikotinsnus (vitt snus/nikotinportioner/nikotinpåsar)?

☐ Dagligen eller regelbundet

☐ Då och då

☐ Aldrig

16. Om du använder/har använt tobaksfritt snus, hur gammal var du när du snusade första gången?

⌊__⌋⌊__⌋ **år**

Alkoholvanor

Med alkohol menas folköl, mellan- eller starköl, alkoholstark cider, vin, starkvin och sprit.

17. Hur ofta har du druckit alkohol under de senaste 12 månaderna?

☐ 4 gånger/vecka eller mer

☐ 2-3 gånger/vecka

☐ 2-4 gånger/månad

☐ 1 gång/månad eller mer sällan

☐ Aldrig **Gå vidare till fråga 20**

18. Hur många "glas" drack du en typisk dag då du drack alkohol under de senaste 12 månaderna?
Se exempel bredvid på vad som motsvarar ett glas.

☐ 1-2

☐ 3-4

☐ 5-6

☐ 7-9

☐ 10 eller fler

☐ Vet inte

Med ett "glas" menas:

50 cl folköl

33 cl starköl

10-15 cl vin

5-8 cl starkvin

4 cl sprit, t.ex. whisky

19. Hur ofta drack du sex "glas" eller fler vid ett och samma tillfälle under de senaste 12 månaderna? *Se exempel ovan på vad som motsvarar ett glas.*

☐ Dagligen eller nästan varje dag

☐ Varje vecka

☐ Varje månad

☐ Mer sällan än en gång i månaden

☐ Aldrig

6799136371

20. Har du varit berusad, och om ja, hur gammal var du när du drack dig berusad första gången?

☐ Nej, jag har aldrig varit berusad

☐ Ja, jag var ___ **år**

Uppskatta ditt inköp av alkohol på resor och online

Räkna även med tillfällen då du bett andra köpa alkohol åt dig på t.ex. färjor eller flyg.
Svaren används för beräkning av den totala alkoholkonsumtionen på Åland.

21. Ungefär hur ofta har du under de senaste 12 månaderna köpt alkoholhaltiga drycker totalt på färjorna eller flyget (för att ta med hem)?

☐ Har inte köpt alkohol på färjorna/flyget under de senaste 12 månaderna **Gå till fråga 25**

☐ Har köpt en gång

☐ Har köpt 2-3 gånger

☐ Har köpt 4-7 gånger

☐ Har köpt 8 gånger eller fler

22. Hur ofta köper du öl eller cider på färjan eller flyget för att ta med hem?

☐ I stort sett varje vecka

☐ Ett par gånger i månaden

☐ Cirka en gång i månaden

☐ Några få gånger om året eller mer sällan

☐ Inte alls

Hur många lådor åt gången? ___ En låda = 24 burkar á 33 cl. Skriv 0,5 om du köpt 12 burkar och 0,25 om du köpt ett 6-pack!

23. Hur ofta köper du vin på färjan eller flyget för att ta med hem?

☐ I stort sett varje vecka

☐ Ett par gånger i månaden

☐ Cirka en gång i månaden

☐ Några få gånger om året eller mer sällan

☐ Inte alls

Hur många liter åt gången? ___

24. Hur ofta köper du starksprit på färjan eller flyget för att ta med hem?

☐ I stort sett varje vecka

☐ Ett par gånger i månaden

☐ Cirka en gång i månaden

☐ Några få gånger om året eller mer sällan

☐ Inte alls

Hur många liter åt gången? ___ *Skriv 0,5 om du köpt t.ex. en halv liter.*

3258136378

25. Tänk tillbaka på de senaste 12 månaderna. Hur många liter alkoholhaltiga drycker har du köpt *utanför Åland* för att ta med dig till Åland? *Räkna inte med inköp på färjor eller flyg*

Öl, cider eller liknande: ___,___ **liter totalt**

Vin: ___,___ **liter totalt**

Starksprit: ___,___ **liter totalt**

26. Tänk tillbaka på de senaste 12 månaderna. Hur många liter alkoholhaltiga drycker har du köpt *via internet* för leverans till dig på Åland?

Öl, cider eller liknande: ___,___ **liter totalt**

Vin: ___,___ **liter totalt**

Starksprit: ___,___ **liter totalt**

Användning av andra rusmedel

27. Har du använt cannabis (t.ex. hasch eller marijuana)?

- ☐ Nej
- ☐ Ja, för mer än 5 år sedan
- ☐ Ja, under de senaste 5 åren men för mer än 1 år sedan
- ☐ Ja, under det senaste året

28. Har du använt någon annan narkotika än cannabis (t.ex. amfetamin, kokain, heroin, ecstacy eller LSD)?

- ☐ Nej
- ☐ Ja, för mer än 5 år sedan
- ☐ Ja, under de senaste 5 åren men för mer än 1 år sedan
- ☐ Ja, under det senaste året

29. Har du använt receptbelagda narkotikaklassade läkemedel (t.ex. opiater eller bensodiazepiner) på annat sätt än läkare förskrivit? *Det vill säga att du tagit sådana läkemedel utan läkares förskrivning, oftare än vad läkare förskrivit eller större mängd än vad läkare förskrivit*

- ☐ Nej
- ☐ Ja, för mer än 5 år sedan
- ☐ Ja, under de senaste 5 åren men för mer än 1 år sedan
- ☐ Ja, under det senaste året

30. Har du använt anabola androgena stereoider eller tillväxthormon utan förskrivning av läkare?

- ☐ Nej
- ☐ Ja, för mer än 5 år sedan
- ☐ Ja, under de senaste 5 åren men för mer än 1 år sedan
- ☐ Ja, under det senaste året

2163136372

Spelvanor (penningspel)

Frågorna handlar om spel om pengar, t.ex. lotter, skraplotter eller bingolotto, bingo, poker, spelautomater, andra kasinospel, tips, spel på hästar eller liknande, inklusive spel om pengar online såsom poker eller vadslagning. Det inkluderar även privata spel, som att slå vad eller spela poker med vänner, om ni satsar pengar som någon vinner.

Räkna även med om du använt riktiga pengar på lootlådor i digitala spel. Lootlådor innehåller slumpmässiga virtuella föremål, så som vapen eller kosmetiska förbättringar (s.k. skins).

31. Har du någon gång under de 12 senaste månaderna satsat pengar på spel eller köpt lotter till dig själv?

☐ Ja ☐ Nej **Gå till fråga 34!**

32. Hur mycket pengar har du satsat på spel de senaste 7 dagarna?

Jag har spelat för _____ **euro.** Om du har ett stående system eller liknande, uppskatta din veckokostnad! Avrunda till hela euro.

33. Har du under de senaste 12 månaderna... Sätt ett kryss på varje rad

	Aldrig	**Ibland**	**Ofta**	**Nästan alltid**
... spelat för mer än du verkligen haft råd att förlora?	☐	☐	☐	☐
... behövt spela med större summor för att få samma känsla av spänning?	☐	☐	☐	☐
...återvänt en annan dag för att försöka vinna tillbaka pengarna du förlorat?	☐	☐	☐	☐
... lånat pengar eller sålt något för att ha pengar att spela för?	☐	☐	☐	☐

Digitala vanor

Frågorna gäller din skärmtid på fritiden.

34. Om du tänker på en vanlig dag, ungefär hur länge brukar du sammanlagt använda *digitala medier* (mobilen, surfplatta, dator eller annan skärm) på din fritid?

☐ Inte alls
☐ Mindre än en timme
☐ 1-2 timmar
☐ 3-4 timmar
☐ 5 timmar eller mer

35. Tror du att din användning av digitala medier (t.ex. mobilen) påverkar din sömn?

☐ Ja, jag sover bättre
☐ Ja, jag sover sämre
☐ Nej, min sömn påverkas inte
☐ Vet inte

36. Har du använt så mycket tid till *digitala medier* att det påverkat ditt övriga liv negativt? (Med övrigt liv avses t.ex. mänskliga relationer, studier, arbete och hälsa)

☐ Ja, ofta
☐ Då och då
☐ Nej, aldrig

6075136378

37. Om du tänker på en vanlig dag, ungefär hur länge brukar du *spela digitala icke-penning spel* på mobilen, surfplattan, dator eller tv-spel på din fritid?

- ☐ Inte alls
- ☐ Mindre än en timme
- ☐ 1-2 timmar
- ☐ 3-4 timmar
- ☐ 5 timmar eller mer

38. Har du använt så mycket tid till *digitala icke-penning spel* att det påverkat ditt övriga liv negativt? (Med övrigt liv avses t.ex. mänskliga relationer, studier, arbete och hälsa)

- ☐ Ja, ofta
- ☐ Då och då
- ☐ Nej, aldrig

Har du några övriga kommentarer eller synpunkter?

Stort tack för din medverkan!

Vill du få fler möjligheter att dela dina erfarenheter och synpunkter? Då är du välkommen att anmäla dig till ÅSUBs webbpanel genom att ange din e-postadress nedan (eller i formuläret på www.asub.ax/webbpanel).

Din e-postadress: _____

ÅSUBs webbpanel är ett register med personer som vill delta i undersökningar online och används framför allt när ÅSUB vill samla in information extra snabbt. Du kommer att bli inbjuden högst två-tre gånger/år.

Det är frivilligt att delta och du kan när som helst välja att gå ur panelen. Din e-postadress används endast i detta syfte

2431136370

Bilaga 2. Kvalitetsbilaga

I den här kvalitetsbilagan beskriver vi vissa metodologiska överväganden och mer detaljerade uppgifter kring datainsamling.

Datainsamling

Undersökningen bygger på en enkätundersökning till ett slumpmässigt urval av 1 329 personer i åldern 18–79 år, bosatta på Åland i mars 2026. Inbjudningsbrev skickades ut till personerna i urvalet postalt den 25 mars. Samtliga i urvalet kunde besvara enkäten elektroniskt, medan de som var 75 år eller äldre även fick enkäten som pappersformulär med inbjudningsbrevet. Totalt returnerades 19 brev (till exempel på grund av flytt eller okänd adress), vilket resulterade i ett slutligt urval om 1 310 personer. Den 15 april skickades ett påminnelsebrev tillsammans med enkäten som pappersformulär till alla som inte redan besvarat enkäten.

Datainsamlingen avslutades den 21 maj 2026. Totalt besvarade 626 personer enkäten, vilket motsvarar en svarsfrekvens på 478 procent. Av dessa besvarade 77 procent enkäten elektroniskt, medan 23 procent fyllde i pappersformuläret. Bland de som besvarade enkäten lottade vi ut en vinst på ett presentkort á 150 euro för att uppmuntra svarsdeltagande.

Resultat som redovisas i rapporten är viktat med avseende på fördelningen av kön och ålder i rampopulationen för att resultatet ska kunna generaliseras till Ålands befolkning. Vi undersökte även möjligheten att vikta även efter region (svarande bosatta i Mariehamn, på landsbygden eller i skärgården) men materialet tillät inte en uppdelning på den nivån. Efter att ha konstaterat att det inte förekom statistiskt signifikanta skillnader på utvalda ANDTS-indikatorer efter region i svarsmaterialet valde vi att endast vikta på ålder och kön.

Väsentliga förändringar i enkäten samt beskrivning av specifika mått

För att kunna ta hänsyn till de förändringar som sker i samhället över tid behöver enkätformuläret anpassas, till exempel för att fånga upp nya produkter som kommer ut på marknaden, eller för att kunna använda nya mätinstrument och metoder som utvecklas. Samtidigt är det en balans att försöka bevara frågeformuleringar för att fortsätta följa de långa tidsserierna. Här beskrivs de större förändringarna i frågeformuläret jämfört med tidigare år kärnfullt, samtidigt som vissa mått beskrivs mer i detalj.

I årets enkätundersökning valde vi att övergå till att mäta **riskkonsumtion av alkohol** med AUDIT-C. AUDIT-C är en förkortad version av det mer omfattande AUDIT-instrumentet (Alcohol Use Disorders Identification Test) som utvecklats av Världshälsoorganisationen WHO (Babor, T.F., Higgins-Biddle, J. C., Saunders, J. B., Monteiro, M. G., & World Health Organization. (2001). *AUDIT: the alcohol use disorders identification test: guidelines for use in primary health care.* Document No. WHO/MSD/MSB/01.6 a. World health organization.)

AUDIT-C består av tre frågor som mäter mängderna som konsumeras och frekvensen, där varje svarsalternativ får mellan 0 och 4 poäng per fråga. Poängen summeras därefter ihop till ett index som kan variera från 0 till 12, varpå man kan applicera gränsvärden för att mäta riskfyllt drickande.

THL i Finland och Folkhälsomyndigheten i Sverige använder olika gränsvärden för att definiera riskfyllt drickande. Det innebär att andelen riskkonsumenter av alkohol inte kan jämföras rakt av mellan länder, även om båda baseras på AUDIT-C. I stället får man jämföra övergripande mönster över tid.

Vi har valt att använda samma gränsvärden i den här undersökningen som THL använder i undersökningen *Hälsosamma Finland*. Riskfyllt drickande definieras därmed som minst 6 poäng på AUDIT-C för män under 65 år, minst 5 poäng för kvinnor under 65 år samt minst 4 poäng för både kvinnor och män som är 65 år eller äldre. För att även kunna jämföra resultatet med Sverige, har vi även applicerat samma gränsvärden som Folkhälsomyndigheten använder sig av i *Nationella folkhälsoenkäten*: minst 6 poäng för män och minst 5 poäng för kvinnor, oavsett ålder. I forskningsprojektet GERDA, som inkluderar personer i åldern 65–90 år, används minst 4 poäng på AUDIT-C som gränsvärde för att identifiera riskkonsumenter av alkohol.

I de tidigare ANDTS-undersökningarna på Åland har alkoholkonsumtionen, mätts med så kallade QF-skalor (quantity–frequency), där svarandes alkoholkonsumtion (både mängd och frekvens) mätts skilt för tre olika dryckestyper. Övergången till AUDIT-C innebär att vi har kunnat minska på antalet frågor kring alkoholbruk, vilket underlättar för respondenterna. Dessutom är AUDIT-C ett vedertaget instrument som är vanligt förekommande i populationsbaserade enkätundersökningar. Vidare blir det enklare att jämföra resultatet på Åland med våra närregioner, där samma mått används. Samtidigt innebär övergången att vi bryter tidsjämförelsen på Åland.

Enkätfrågorna om narkotika och doping har ändrats över tid. I årets undersökning strävade vi efter att förenkla frågorna, för att underlätta för svarande, samtidigt som vi ville bevara jämförelser med tidigare undersökningar från Åland samt möjliggöra jämförelser med våra närregioner. Då relativt få svarande använt olika rusmedelstyper i tidigare undersökningar frågade vi i årets undersökning om användningen av olika grupper med rusmedel, i stället för skilt för olika substanser. Svarsalternativen möjliggör att vi kan särskilja andelen livstidsanvändare, de som använt narkotika under de senaste fem åren, samt användningen under det senaste året.

Frågorna om **tobaksanvändning** har kompletterats med en fråga angående om användningen av e-cigaretterna är med eller utan nikotin. I årets undersökning ingår även frågor angående användningen av tobaksfritt nikotinsnus. Det är värt att notera att svarsalternativen för tobaksanvändning ändrades 2016, från ”aldrig”, ”då och då” eller ”regelbundet” till ”aldrig”, ”då och då” eller ”dagligen eller regelbundet”. I Finland och Sverige används ”dagligen”.

Frågan om man någon gång de senaste tolv månaderna **spelat om pengar** kvarstår, liksom frågan om hur mycket pengar man spelat för under de senaste sju dagarna, vilket möjliggör jämförelser med resultatet från 2021. Däremot mäts **riskabelt spelande om pengar** i årets undersökning med ett kortare screeninginstrument bestående av fyra frågor från instrumentet PGSI (Problem Gambling Severity Index). PGSI har utformats för att mäta riskabelt spelande och består av nio frågor. THL använder PGSI i sin helhet i undersökningen *Hälsosamma Finland*. Folkhälsomyndigheten i Sverige har dock utarbetat ett kortare mått för att mäta riskabelt spelande på befolkningsnivå, baserat på fyra frågor från PGSI[9]., vilket används även i den här undersökningen.

Frågor kring användningen av **digitala medier och digitala (icke-penning) spel** är delvis nya för i år; digitala spel ingick även i undersökningen från 2021. Det är svårt att mäta digitala vanor och dess negativa effekter då det är ett område som förändras

[9] Måttet används bland annat i Folkhälsomyndighetens undersökning Nationella folkhälsoenkäten och i CAN:s undersökning Skolelevers drogvanor. Se till exempel www.folkhalsomyndigheten.se/spelprevention/material-och-stod/mata-och-upptacka-spelproblem/ och www.folkhalsomyndigheten.se/publikationer-och-material/publikationsarkiv/r/riskabelt-spelande/

snabbt och det är svårt att hitta etablerade mätverktyg, speciellt bland vuxna. För att mäta hur mycket tid man spenderar på digitala medier respektive digitala (icke-penning) spel har vi använt samma frågor som i Ungdomsundersökningen, som baseras på de frågor Mediemyndigheten avvänder i undersökningen Ungar och medier. I Mediemyndighetens undersökning används tre timmar som ett gränsvärde för att identifiera högkonsumenter. Ålands landskapsregering har tagit fram rekommenderade gränser för skärmtid för barn och unga[10], där rekommendationen för 13–18 åringar är max 2–3 timmar. Enkätfrågan om hur användningen av digitala medier påverkar ens sömn är baserat på Mediemyndigheten i Sverige, medan frågorna digitala medier och digitala spel påverkar ens övriga liv negativt är från ANDTS-undersökningen från 2021.

Tolkning av resultat

Flera faktorer är bra att ha i beaktande vid tolkning av resultatet. Skillnader mellan olika grupper har undersökts med hjälp av till exempel chi-2-test och t-test. Ett p-värde på mindre än 0,05 används för att notera signifikant skillnad. P-värdet är en mått på hur sannolikt det är att observationen är en slump. P-värdet hänger dock ihop med urvalsstorleken, där antalet studiedeltagare medför konsekvenser för möjligheten att upptäcka statistiskt signifikanta skillnader. Ju större urvalsstorleken är, desto bättre så kallad *power* har man att upptäcka även små skillnader. Att en skillnad mellan exempelvis män och kvinnor inte uppnår statistisk signifikans kan alltså bero på att det inte finns någon skillnad, eller på att vi inte har *power* nog att detektera en skillnad.

Resultatet presenteras och jämförs löpande med tidigare års undersökningar på Åland samt med motsvarande resultat från Finland och Sverige. Det är dock viktigt att ha i åtanke att det finns flera faktorer som kan påverka jämförbarheten, både över tid och mellan länder. Till exempel har olika åldersgrupper inkluderats i olika undersökningarna (se tabellen nedan), vilket är relevant då det finns flera åldersrelaterade skillnader i användningen av ANDTS. Insamlingen våren 2021 genomfördes under covid-pandemin, med restriktioner som påverkade både resande och restaurangbesök. Dessutom har både mindre och mer omfattande ändringar i frågor eller formuleringar skett över tid. Även om samma instrument används i olika undersökningar kan olika gränsvärden användas (exempelvis gällande AUDIT-C), vilket gör att det inte är möjligt att direkt jämföra andelar mellan länder. I stället får man jämföra övergripande mönster och trender över tid.

För mer information om definitioner, insamlingsmetoder samt ändringar som skett över tid gällande material från andra undersökningar, till exempel från Finland eller Sverige, hänvisar vi till respektive studies dokumentation.

Slutligen vill vi betona att den här rapporten baseras på en tvärsnittsstudie, vilket innebär att det inte är möjligt att dra slutsatser om orsakssamband baseras på materialet.

[10] Se www.regeringen.ax/nyheter/rekommendationer-barn-ungas-digitala-vanor-pa-fritiden

Tabell 13. Översikt över tidigare ANDTS-undersökningar på Åland

År	Antal svarande	Åldersgrupp	Kartlagda vanor
1980	559	20–59 år	Alkohol
1995	501	15–69 år	Alkohol
1996	446	20–65 år i de slutliga analyserna	Narkotika, Tobak
2001	678	18–69 år	Alkohol, narkotika, tobak
2005	423	18–69 år	Alkohol, narkotika, tobak
2011	651	18–69 år	Alkohol, narkotika, doping, tobak, spel om pengar
2016	614	18–79 år	Alkohol, narkotika, doping, tobak (inkl. e-cigaretter), spel om pengar
2021	637	18–79 år	Alkohol, narkotika, doping, tobak (inkl. e-cigaretter), spel om pengar, digitala spel
2026	626	18–79 år	Alkohol, narkotika, doping, tobak (inkl. e-cigaretter och tobaksfritt nikotinsnus), spel om pengar, digitala vanor och digitala spel

Källa: ÅSUB (2026)

Ålands statistik- och utredningsbyrå, ÅSUB, är en oberoende institution vars främsta uppgifter är att verka som Ålands officiella statistikmyndighet och bedriva forskning och utredningsverksamhet. ÅSUB producerar aktuell statistik inom ett stort antal områden. Inom forskningen och utredningsverksamheten är det samhällsekonomiska området centralt men verksamheten omfattar även många andra relevanta samhällsfrågor.

All statistik, alla rapporter och annat kunskapsunderlag publiceras på ÅSUB:s webbplats www.asub.ax.

ÅSUB Ålands statistik- och utredningsbyrå

Tel. +358 18 25490
info@asub.ax | www.asub.ax
PB 1187 | AX-22 111 Mariehamn